

THIRD INTERNATIONAL CONGRESS

III МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ФОРУМ

КРУГЛИЙ СТІЛ
СКАЙП-МІСТ
ВЕБ-КОНФЕРЕНЦІЯ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
ЕКОНОМІКА В УМОВАХ
СУСПІЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ:
ПЕРСПЕКТИВИ
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА

ЧЕРВЕНЬ • 27 • 2017
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЯССЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АЛЕКСАНДРУ ЙОАНА КУЗИ (РУМУНІЯ)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ІНСТИТУТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА
В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ:
ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА**

*Матеріали III Міжнародного науково-
практичного форуму*

27 червня 2017 року

У 2-х частинах

Частина 2

м. Житомир

УДК 33:331.102.344

ББК 65

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Скидан О. В. – д.е.н., професор, ректор Житомирського національного агроекологічного університету

Базилевич В. Д. – д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАН України, декан економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Варела Дієго – доктор філософії Лондонської школи економіки і політичних наук, доцент Яеського університету імені Александру Йоана Кузи (Румунія)

Ходаківський Є. І. – д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії економічних наук України; директор Науково-інноваційного інституту економіки та агробізнесу Житомирського національного агроекологічного університету

Галушка З. І. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту та адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Мазур І. І. – д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Соскін О. І. – к.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Національної академії управління, директор Інституту трансформації суспільства

Якобчук В. П. – к.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності Житомирського національного агроекологічного університету

Костюк В. Р. – к.е.н., доцент, вчений секретар Національної академії управління

Литвинчук І. Л. – к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності Житомирського національного агроекологічного університету

Ярош С. В. – директор ТОВ “ООО “СТРОВ ЕНЕРЖИ” (м. Житомир)

ISBN 978-966-8706-88-2

Представлені у матеріалах конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів.

Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

I – 73 Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій : перспективи публічно-приватного партнерства : Матеріали III Міжнародного науково-практичного форуму, 27 червня 2017 в 2 ч. – Житомир : ЖНАЕУ, 2017. – Ч. 2. – 152 с.

© Колектив авторів, 2017

© Вид-во «ЖНАЕУ», 2017

З М І С Т

Овчаренко А. С.	Інноваційне органічне виробництво як складова частина «зеленої економіки»	6
Пугачова Н. С.	Трансформація механізму державного управління екологізацією аграрного виробництва в умовах інтелектуалізації суспільства	11
Фітісов А. М.	Лідерство як критерій якості функціонування лісогосподарського підприємства	16
Чайкін О. В.	Екологічно сертифіковане виробництво у контексті розширення можливостей екологічних інновацій	20
Шестакова А. В.	Природно-рекреаційний заказник як елемент кластеру місцевих промислів у забезпеченні альтернативною зайнятістю	23
Якобчук В. А., Ярош С. В.	Трансформація системи управління якістю аграрних підприємств в інтелектуальній економіці	27
Яценко О. М.	Механізми стимулювання інтелектуалізації міжнародної торгівлі	31
Бродська М. Ю.	Використання моделей економічної динаміки в дослідженні процесів управління інтелектуальною власністю	36
Ващенко А. О.	Управління багатофункціональним розвитком сільських територій	41

Виговський Д. А., Назімов І. Г.	Піратство та чорний ринок інтелектуальної власності	45
Волощук А. М.	Роль публічно-приватного партнерства у розвитку інноваційного підприємництва	48
Гордієнко О. В.	Реалізація концепції енерго-сервісних договорів як перспектива розвитку регіонального публічно-приватного партнерства	55
Гурай М. М.	Проблеми і перспективи вітчизняної системи боротьби з піратством	61
Дубровець Я. І.	Роль публічно-приватного партнерства в існуванні та розвитку «ноу-хау»	70
Кравчук А. С.	Приватно-публічне партнерство як інструмент стимулювання інноваційного розвитку організацій	77
Кузьменко І. Я., Костецька І. М.	Публічно-приватне партнерство в контексті управління інтелектуальним і інноваційним потенціалом організацій	85
Маринич Ю. М.	Публічно-приватне партнерство: теоретичний, правовий та практичний аспект	91
Матюшенко Ю.	Проблеми страхування інтелектуальної власності в Україні	98
Мельник Ю. С.	Аналіз захисту та контролю інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі	103

Назімов І. Г.	Роль публічно-приватного партнерства у боротьбі з комп'ютерним та інтернет-піратством в Україні	110
Наумчук В. В.	Використання альтернативних видів електроенергії задля переходу України до шостого технологічного укладу	115
Наумчук Р. М, Куцан В. В.	Аналіз функціонування франчайзингових компаній в Україні	122
Недільська С. С.	Зарубіжний досвід державної підтримки та регулювання ринку інтелектуальної власності	129
Рошко В. О.	Публічно-приватне партнерство у галузі житлового-комунального партнерства: створення і дія ОСББ	136
Хамраєва К. М.	Публічно-приватне партнерство як механізм активізації інвестиційної діяльності	142
Чечет І. В.	Управління інтелектуальною власністю в Україні	148

ІННОВАЦІЙНЕ ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

*А. С. Овчаренко¹,
аспірант кафедри міжнародної торгівлі,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
ovcharenko_anya@ukr.net*

Сучасні торгівельні відносини розвиваються в умовах посилення конкуренції на агропродовольчому ринку. Ці обставини стимулюють суб'єктів господарювання до отримання конкурентних переваг, зокрема за рахунок впровадження інноваційних підходів, одним з яких є застосування методу органічного виробництва. Попит на органічну агропродовольчу продукцію динамічно зростає як на національному так і на глобальному рівнях.

Ключові слова: органічне виробництво, зелена економіка, інновації, екологічна криза, економічні переваги.

Необхідність створення стійкої агропродовольчої системи обумовлена веденням інтенсивного сільського господарства протягом досить тривалого часу, яке в свою чергу призвело до значного антропогенного впливу на навколишнє середовище, що в результаті спричинило глобальну екологічну кризу, нестачу природних ресурсів, значний розрив між територіями з розвинутим сільським господарством та сільською місцевістю з мало розвиненим с/г, глобальну продовольчу проблему. Таким чином, задля вирішення даних проблем виник зовсім новий вид економіки – «зелена економіка», яка покликана зберігати

---

¹ Науковий керівник: Яценко О. М. – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної торгівлі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

та підвищити якість навколишнього середовища за допомогою більш ефективного використання природних ресурсів. Інноваційне органічне виробництва включає в себе усі необхідні умови, які відповідають критеріям «зеленої економіки».

Оскільки «зелена економіка» відповідальна за підвищення рівня життя населення світу та соціальної рівності, за допомогою мінімізації екологічних ризиків та раціонального використання природних ресурсів [1], її основними напрямками є відновлювальна енергія, зелене будівництво та енергозберігаючі технології, енергозберігаюча інфраструктура та транспортування, переробка відходів з метою отримання електроенергії або тепла. Вона зосереджена не тільки на виробництві чистої енергії, а й заохочує використання технологій, які забезпечують чистіші процеси виробництва, підтримує розвиток ринку органічних та локально вирощених агропродовольчих товарів [2].

Сільське господарство є значною частиною «зеленої економіки», оскільки воно є основним джерелом доходу для більшості населення світу, відповідальне за базову потребу для підтримання життєдіяльності – виробництво продуктів харчування, надає значну кількість робочих місць тощо. З іншого боку, воно відповідальне за нераціональне використання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища, тож сільське господарство у вигляді органічного виробництва (органіка відповідає усім необхідних умовам такої економіки) є необхідною складовою для досягнення цілей «зеленої економіки». До переваг органічного методу виробництва в контексті «зеленої економіки» можна віднести [3]:

- економічні переваги для усіх учасників, які приймають участь у виробництві (більша прибутковість

органічного виробництва, за рахунок вищих цін на дані товари та зменшення витрат на виробництво);

- економічні переваги для соціуму у вигляді робочих місць;

- економічні переваги для населення в цілому, які проявляються у збільшенні експорту, зменшенні імпорту енергії та хімічних добрив;

- зменшення викидів CO₂, збереження біорізноманіття тощо;

- створення природного капіталу як довгострокова перевага, насамперед родючість ґрунтів;

- бізнесові можливості, такі як еко-туризм, освітні ферми;

- забезпечення населення екологічно чистими продуктами харчування;

- збільшення соціального капіталу (кооперація між фермерами та учасниками органічного виробництва, краще розуміння споживчих вподобань).

Органічний метод виробництва можна розглядати як сукупність розумних та інноваційних технік ведення сільського господарства, стійких та справедливих харчових ланцюгів, в основу яких покладені принципи, які забезпечують підтримку малих ферм та територій з недостатньо розвинутим сільським господарством [4].

Стикаючись із проблеми продуктивності, кліматичними змінами та умовами ринку органічні виробники змушені розвиватися та генерувати інновації. Інновації в органічному виробництві умовно можна поділити на 4 великі групи: технологічні, ноу-хау, організацій та соціальні інновації. До технологічних інновацій в органічній сфері можна віднести: створення нових видів/популяцій рослин та тварин, які мають вищу цінність для споживача в рамках органічної системи; системи контролю за шкідниками; створення нового

обладнання. До ноу-хау відноситься: вдосконалення режимів випасу для запобігання паразитичним інфекціям, агро-екологічний контроль за шкідниками та хворобами, використання процесу компостування тощо. До соціальних та організаційних інновацій – пошук нових шляхів задоволення соціальних потреб, зміна споживчих вподобань задля подолання нагальних соціальних проблем, пошук нових методів ведення бізнесу [5].

Успішним прикладом застосування інноваційного органічного виробництва є ферма Р. Мауазхаган в Індії. Індійський фермер використовує добриво, яке включає в себе коров'ячий послід та сечу для зрошення плантації рису. Запах приваблює хробаків, які в свою чергу сприяють підвищенню родючості ґрунту. Для культивуації було використано суміш з банану, пальмовий цукор, коров'ячий послід, домашній сир, пальмовий сік, закваска для стимулювання росту. Для контролю над шкідниками було використано розчин з пальмового цукру та рибних відходів. Із 7 кг рису було отримано близько 2-2,6 тис. кг рису за 120 днів [6].

Інноваційне органічне виробництво позитивно впливає на економічні, соціальні та екологічні умов в контексті «зеленої економіки». Воно сприяє розвитку експортного та локального ринків, створенню нових робочих місць, підвищення якості життя населення, продукує інновації, відновлює біорізноманіття, раціонально використовує природні ресурси та мінімізує негативний антропологічний вплив на довкілля тощо. Отже, активна підтримка та застосування органічного методу виробництва важливе для досягнення цілей «зеленої економіки».

Список використаних джерел:

1. Green Economy and Agriculture Rome, 4 November 2011 Asad Naqvi [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/suistainability/Presentations/Naqvi.pdf

2. Defining the Green Economy: A Primer on Green Economic Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://communityinnovation.berkeley.edu/reports/Chapple%20-%20Defining%20the%20Green%20Economy.pdf>

3. Organic Agriculture A step towards the Green Economy in the Eastern Europe, Caucasus and Central Asia region Case studies from Armenia, Moldova and Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unep.ch/etb/publications/green%20economy/organic%20agriculture%20-%20eessa%20study%20on%20green%20economy/unep%20organic_eessa%20country%20study.pdf

4. Organic International IFOAM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.bio/en/organic-farming-innovation-award-ofia>

5. Innovation in Organic and Low-Input Agriculture in 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organicdays.eu/wp-content/uploads/SLABE-TPOrganics-ODC-Larnaca-120925.pdf>

6. Green crusader [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thehindu.com/features/metroplus/society/Green-crusader/article13997389.ece>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЄЮ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Н. С. Пугачова,
асистент кафедри економічної теорії
та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено трансформацію механізму державного управління екологізацією аграрного виробництва в умовах інтелектуалізації суспільства.

Ключові слова: державне управління, екологізація, інтелектуалізація, аграрне виробництво.

Пріоритетними цілями розвитку аграрного сектору України тривалий час була інтенсифікація виробництва, нарощування врожайності та збільшення масштабу виробництва, що викликало виснаження всіх ресурсних компонентів галузі. Статистичні данні показують, що сільське господарство України це найбільш природомістка галузь, яка використовує 41,6 млн. га сільськогосподарських угідь (68,9% території України), у тому числі 32,5 млн. га ріллі (53,8%), 7,9 млн. га сіножатей і пасовищ (13,1%), 0,9 млн. га багаторічних насаджень (1,5%) [1, с. 4].

Негативні тенденції впливу сільського господарства на навколишнє середовище посилювались структурними деформаціями всього народного господарського комплексу в регулюванні та фінансуванні якого, перевагу держава роками надавала сировинно-видобувним, найбільш екологічно небезпечним галузям промисловості. Це призвело до того, що в українській економіці нині превалує висока питома вага ресурсномістких та енергоємних технологій,

впровадження та нарощування яких здійснювалося найбільш «дешевим» способом – без будівництва відповідних очисних споруд, без розвитку екологічно зберігаючої інфраструктури.

Таким чином, наші дослідження показали, що щороку продовжує зростати антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє середовище. Україна має найвищий в Європі рівень розораності сільськогосподарських угідь, споживання водних ресурсів, вирубки лісів. Близько 15% території України з населенням понад 10 млн. осіб знаходиться в критичному екологічному стані. В Україні близько 70% поверхневих вод і значна частка запасів підземних водоймищ, втратили своє значення як джерела питної води. Занепокоєність викликає стан басейну р. Дніпро, який забезпечує питною водою понад 75% (35 млн.) населення країни. Якість води Дніпровського басейну поступово погіршується. Збільшуються середньорічні показники вмісту у воді амонійного азоту, нітратів, фосфатів та підвищення мінералізації води, забруднення водних об'єктів фенолами та нафтопродуктами. Погіршується і якість підземних вод внаслідок інтенсивної експлуатації продуктивних водоносних горизонтів. Виявлено понад 290 сформованих осередків забруднення підземних вод в основних водоносних горизонтах [2].

В окремих районах, де проведено осушення земель, відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення потужності органічної маси, а в районах зрошення – підтоплення і засолення ґрунтів, деградація чорноземів, що призвело до негативних екологічних наслідків у районах Полісся та на півдні України. Нині 14,8 % загальної площі поливних земель піддаються еродуванню, 1,5 % – перезволоженню, понад 4 % є солонцюваті та засолені. Збільшення мінералізації ґрунтових вод загрожує вторинним засоленням земель. Майже на всіх землях спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах.

За 100 років (1881-1991) вміст найціннішого складника – гумусу зменшився в ґрунтах України майже на третину (з 4,2 до 3,2 %). Нині ж він становить 3,1 %, і цей процес триває [3].

Тому, сучасні науковці, фахівці, політики, громадськість все більшого значення надають проблемам екологізації економіки. При цьому варто чітко усвідомлювати відмінність таких понять як «екологізація економіки» та «охорона навколишнього середовища». Екологізація ліквідує не результати, а причини екологічної деструкції. В свою чергу, охорона навколишнього середовища потребує значних коштів на компенсацію недоліків екологічно недосконалої технології [4, с. 10]

Вище назване доводить, що необхідна якісна трансформація механізму державного управління екологізацією аграрного виробництва яка стане основою сталого розвитку та подолання бідності сільського населення, а також забезпечить подальшу інституціоналізацію економічних відносин в аграрному секторі. Таке твердження ґрунтується на тому, що екологізація агроекономіки в контексті сталого розвитку та подолання бідності сільського населення забезпечує цілісний, справедливий і далекоглядний підхід до прийняття рішень на всіх рівнях функціонування аграрного сектору. Вона сприяє не тільки досягненню високих економічних показників в агровиробництві, але й виступає фактором інтеграції соціальних, економічних та екологічних цілей і завдань під час прийняття рішень як в державному, так і в приватному секторі. На наш погляд, у публічному адмініструванні напрямів розвитку «зеленої економіки» основна увага повинна приділятися взаємозв'язку між навколишнім середовищем та економікою. Трансформації механізму державного управління сприятиме участь України в програмі «Екологізація економіки в країнах Східного партнерства ЄС» (EaP GREEN), яка допомагає шести країнам Східного

партнерства Європейського Союзу прискорити процес переходу до «зеленої» структури економіки.

Недосконалість діючого механізму публічного управління екологізацією аграрного виробництва пов'язана з непослідовними діями уряду в законодавчому полі. Так, на сьогоднішній день лише Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» містить деякі норми щодо екологізації виробництва. Зокрема у статті 3 зазначено, що до основних принципів охорони навколишнього природного середовища належить «екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій» [5]. Також, деякі спроби законодавчого закріпити процес екологізації аграрного виробництва, зроблено у проекті Закону України «Про сільське господарство», у якому зазначено, що «*екологізація сільського господарства* – система загальнодержавних, галузевих і регіональних заходів, спрямованих на впровадження в практику сільськогосподарського виробництва якісно нових, екологічно безпечних видів техніки, технологій та організації матеріального виробництва, способів і методів функціонування аграрних та агропромислових комплексів з метою раціонального використання природних ресурсів, їх збереження, відтворення та підтримання динамічної екологічної рівноваги в навколишньому середовищі» [6].

Ми прийшли до висновку, що в умовах інтелектуалізації аграрного сектору економіки повинні бути визначені нові пріоритети країни в управлінні підвищенням рівня екологічної безпеки та збереження природних систем. В зв'язку з чим, радикальних змін потребує зміст Концепції спрямованої на екологізацію економіки, поліпшення

екологічної ситуації, раціональне використання та відтворення природних ресурсів. Удосконалення даної концепції повинно бути спрямоване на посилення екологічної безпеки, послідовне зниження екологічних ризиків для здоров'я людини, введення системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування, приведення якості питної води у відповідність до європейських стандартів, підвищення якості повітря, запобігання змінам клімату шляхом технічного переоснащення виробничих комплексів та введення енергоефективних і ресурсощадних технологій на селі.

Список використаних джерел:

1. Державний земельний кадастр України (станом на 1 січня 2016 року)
2. Державний комітет із земельних ресурсів України. – К., 2016. – 136 с.
3. Інформаційно-аналітичний огляд стану довкілля – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecobank.org.ua/GovSystem/Environment/State/Pages/National.aspx>.
4. Ходаківська О. В. Екологізація сільськогосподарських земель: сучасний вимір та перспективи розвитку / О. В. Ходаківська // Економіка АПК. – 2011. – № 10. С. 28–36.
5. Проніна О. В. Державна політика охорони навколишнього середовища в Україні : автореф. дис. ...канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О. В. Проніна – М : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 20 с.
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – 546 с.
7. Проект Закону України «Про сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?12503>.

ЛІДЕРСТВО ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

А. М. Фітисов¹,

*аспірант кафедри економічної теорії та
інтелектуальної власності,*

Житомирський національний агроекологічний університет

У статті розглянуто критерій якості функціонування компанії, зокрема лідерство. Узагальнено основні завдання лідера. Встановлено необхідність підготовки кваліфікованих кадрів у галузі екоменеджменту лісогосподарювання на територіях пострадіаційного забруднення.

Ключові слова: екологічний менеджмент, управління, лідерство.

Більшість науковців серед принципів екологічного менеджменту виділяють принцип функціональної інтеграції. Неможливо управляти успішно, спираючись тільки на функціональне вирішення проблем екології. Необхідно все управління орієнтувати на екологію, інтегрувати функції управління відповідно до цілей екологічного розвитку.

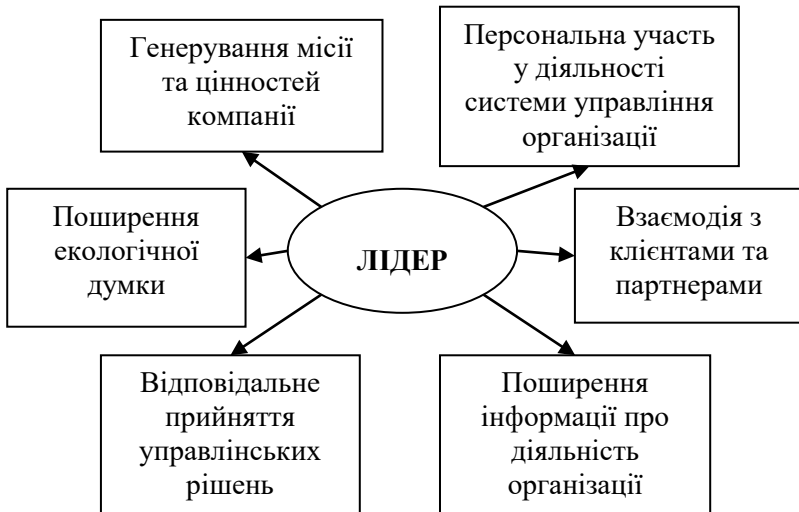
Як у своїх роботах зазначає Є. І. Ходаківський, сучасні вимоги до процесу управління, його координації чи регулювання концентровано виражені в моделі досконалості Європейського фонду управління якістю (англ. EFQM Excellence Model). Науковець визначає «Q-

---

¹ Науковий керівник: Ходаківський Є. І. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та ІВ, заслужений діяч науки та техніки Житомирський національний агроекологічний університет

менеджмент» як практичний інструмент, що допомагає організаціям встановити цілісну систему управління, вимірюючи, де саме вони знаходяться на шляху до Ділової Досконалості, допомагаючи їм зрозуміти прогалини в діяльності, і потім, стимулюючи необхідні рішення для досягнення успіху [1].

У своїх дослідженнях [1, 2] Є. І. Ходаківський аналізує критерії, за якими оцінюється якість функціонування компанії (Європейську Премію Якості, 1992 р.). Автор акцентує на тому, що основним критерієм є лідерство, тобто оцінювання того, як лідери використовують у своїй діяльності принципи загального управління якістю. Погоджуючись із науковими доробками автора нами узагальнено основні завдання лідера (рис. 1).

Рис. 1. Основні завдання лідера

Досліджуючи феномен лідерства науковці єдині у поглядах щодо важливості гнучкості. Керівник має вміти створити комфортні умови для плідної роботи колективу. У роботах В. Беніса наведено низку характеристик, яким має відповідати лідер. Аналізуючи даний перелік робимо висновок, що основний акцент на людяності та умінні розуміти колег. Всі наведені науковцем критерії є актуальними і для підприємств лісового господарства на територіях уражених радіацією. Діяльність в умовах даного забруднення потребує особливих навичок щодо охорони та збереження довкілля у процесі лісгосподарської діяльності.

Не менш важливим у екологічному менеджменті лісгосподарювання на територіях пострадіаційного забруднення є професіоналізм. Слід відмітити необхідність спеціальної підготовки менеджерів у лісовому господарстві, оперування знаннями у сфері екології. Професійна підготовка надає дієві установки управління і виділення пріоритетів. У сьогоdnішньому управлінні нерозвинена система відповідальності за екологічні наслідки. Звідси важливість принципу розвиненої і збалансованої відповідальності учасників процесів прийняття рішень.

Враховуючи специфіку діяльності на територіях пострадіаційного забруднення виникає нагальна необхідність підготовки кваліфікованих кадрів у галузі екології та управління. Більшість науковців стверджують, що одним із критеріїв успішності зокрема лісгосподарського підприємства є лідерство. На сьогодні характеристики лідера вже не передбачають диктатури, а, навпаки, пріоритетом є лояльність та розуміння.

Список використаних джерел:

1. Ходаківський Є. І. Гештальти лідерства в системі європейської фундації Q-менеджменту на локальних

рівнях екологізації виробництва / Є. І. Ходаківський, Н. С. Пугачова, Л. Л. Капітула // Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листоп. 2015 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – С. 449–452.

2. Ходаківський Є. І. Психологія управління : підручник / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. – 5-те вид., переробл. та допов. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 492 с.

3. Пірс П. Основи економіки лісового господарства / Пірс П.; [пер. з англ.]. – К. : Екоінформ, 2006. – 223 с.

ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО У КОНТЕКСТІ РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

О. В. Чайкін,

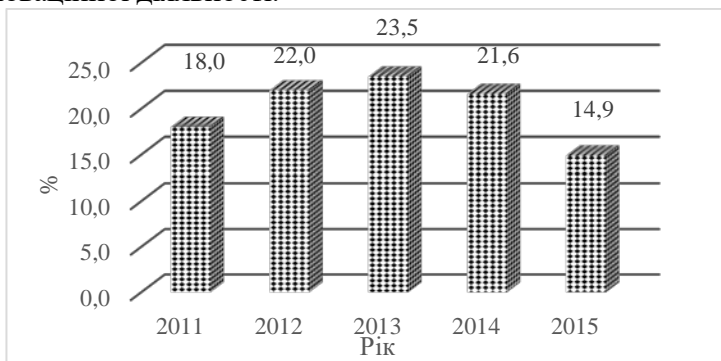
Житомирський національний агроекологічний університет
alexander_chaykin@yahoo.com

У процесі динамічного розвитку суспільства відбуваються як кількісні, так і якісні зміни системи потреб та ціннісних орієнтирів сфери соціальних та екологічних інновацій. Досліджено взаємозв'язок між зростанням доходів на душу населення та кількістю екологічно сертифікованих виробництв.

Ключові слова: екологічна сертифікація, сільськогосподарське виробництво, збалансований розвиток.

Стрімкий розвиток світової економіки та євроінтеграційних процесів зумовлюють необхідність формування й імплементації інноваційної системи екологічно сертифікованого виробництва, яка відповідатиме вимогам збалансованого розвитку. Саме екологічно зорієнтована діяльність останнім часом стимулює вітчизняних сільськогосподарських виробників до інтелектуалізації виробничих процесів, доведення їх до міжнародних вимог і стандартів за рахунок інноваційних екологічно сертифікованих продуктів. Попит на «зелені» блага зростає із підвищенням доходів на душу населення. З тим, як суспільство стає багатшим, його члени інтенсифікуватимуть свій попит на більш здорові та екологічні технології виробництва продукції, яку вони споживають. Покупці з вищими доходами не тільки бажають витратити більше на «зелені» продукти, але й створюють тиск на владні органи з приводу удосконалення та регулювання захисту навколишнього природного середовища.

Позитивна динаміка питомої ваги вітчизняних підприємств, що впроваджують інновації у досліджуваний період є стійкою. Зокрема, у період 2011–2015 рр. питома вага підприємств що впровадили інновації збільшилось на 19 %, проте зменшилась інтенсивність використання нових технологічних процесів (на 51 %) та впровадження у виробництво інноваційних видів продукції – на 3 %. Необхідно зазначити, що протягом досліджуваного періоду питома вага інновацій запроваджених у галузі сільського господарства дещо зменшилась (з 18 % у 2011 р. до 14,9 % у 2015), та склала 3,1 % (рис. 1). Аналізуючи отримані дані, можна зробити припущення що таке зменшення є наслідком економічної кризи та нестабільної політичної ситуації в країні, які негативно впливають на динаміку запровадження інноваційної діяльності.

Рис. 1. Питома вага сільськогосподарських інновацій в Україні, %

Передові технології є необхідним джерелом економічного зростання у будь якій галузі. За сучасних умов розвитку суспільства екологічно сертифіковане виробництво можна вважати новітньою технологією, яка здатна задовольнити потреби сучасного споживача, а також поліпшити екологічну ситуацію на засадах

збалансованого розвитку економіки. Взаємозв'язок між зростанням доходів на душу населення та кількістю екологічно сертифікованих виробництв можна репрезентувати застосувавши екологічну криву С. Кузнеця. Дослідження дозволяють стверджувати, що у довгостроковій перспективі тенденція до збільшення екологічно сертифікованих виробництв разом зі збільшенням ВВП на душу населення підтверджується.

Ключовою проблемою, що стримує інтелектуальний інноваційно та екологічно зорієнтований розвиток національної економіки, є дефіцит оборотних коштів та складність залучення іноземних інвестицій. Особливо складним стає цей процес для малих та середніх підприємств, які, з одного боку, і є найбільш інноваційно та екологічно активними на сільськогосподарському ринку, але, з іншого боку, не мають застави необхідної вартості та не характеризуються високим рівнем кредитоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Dankevych Ye. M. Ecologically Certified Agricultural Production Management System Development / Ye. M. Dankevych, V. Ye. Dankevych, O. V. Chaikin // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. – 2016. – Vol. 2. № 4. – 5 – 15 p.

2. Скрипчук П. М. Соціо-еколого-економічні засади природокористування: інновації, інвестиції та механізм реалізації / П. М. Скрипчук, Н. І. Строченко, В. В. Рибак та ін. Монографія. – Рівне: НУВГП, 2014. – 454 с.

3. Gill A. Is Environmental Kuznets Curve Still Relevant? / Abid Rashid Gill¹, Kuperan K. Viswanathan, Sallahuddin Hassan // *International Journal of Energy Economics and Policy*, Vol. 7(1), 2017– p. 156-165. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.econjournals.com

ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ЗАКАЗНИК ЯК ЕЛЕМЕНТ КЛАСТЕРУ МІСЦЕВИХ ПРОМИСЛІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АЛЬТЕРНАТИВНОЮ ЗАЙНЯТІСТЮ

А. В. Шестакова,
здобувач

Житомирський національний агроекологічний університет

Окреслено модель природно-екологічного заказника, що може стати наглядним прикладом для ефективного використання трудового потенціалу сільських територій в місцевих промислах з метою розвитку малого бізнесу та сприяння в альтернативній зайнятості.

Ключові слова: природно-рекреаційний заказник, місцеві промисли, альтернативна зайнятість.

В умовах різкого загострення ситуації в демографічному та трудовому сегментах села, перехід від існуючої неефективної галузевої структури сільської економіки до нової соціально та інноваційно-орієнтованої моделі розвитку набуває пріоритетного значення. З метою ефективного соціально-економічного розвитку Житомирської області, виникає потреба в пошуку та розробці нових напрямів забезпечення стійкого розвитку сільських територій, що можливо лише на основі інноваційних підходів. Розробка напрямів комплексного розвитку альтернативних видів діяльності на основі модернізації місцевих промислів залишається однією з актуальних проблем сучасної економічної науки та об'єктивною необхідністю розвитку сільських територій та використання трудового потенціалу.

Підхід інноваційного використання промислових ресурсів сільської місцевості має стати перспективним

напрямом. Використання таких вагомих факторів, як географічне місцезнаходження, наявність природно-ресурсного потенціалу, збереження високого попиту на продукцію побічного лісокористування, послуг полювання і рибальства, поєднуючи з іншими видами альтернативної діяльності, робить можливою організацію високоефективних промислів, поліпшує соціально-економічну ситуацію на селі.

Метою даного напряму розвитку місцевих промислів Житомирщини є розвиток альтернативної зайнятості та зміцнення культурних традицій в природокористуванні. Це дасть поштовх у досягненні передових позицій по забезпеченню населення власною вирощеною та виловленою рибною продукцією, добутою м'ясною сировиною диких тварин і зібраною продукцією побічного лісокористування та забезпечить вирішення екологічних задач з раціонального використання та збереження природних ресурсів. Результат організації діяльності природно-рекреаційних заказників передбачає: створення нових робочих місць, створення необхідної інфраструктури, вирішення екологічних проблем, створення міцної платформи для розвитку сільського екотуризму. Важливо додати, що організація господарств такого типу дозволить збільшити кількість та розширити асортимент свіжої та якісної продукції промислів для постачання на внутрішній ринок. Значимість місцевих промислів полягатиме в забезпеченні продовольчою сировиною вітчизняних підприємств, відродженні промислово-виробничих потужностей, посиленні альтернативної зайнятості в ефективному використанні трудового потенціалу сільських територій.

Природно-рекреаційні заказники як нові форми організації бізнесу на сільських територіях є базовими елементами в структурі кластеру місцевих промислів,

організація господарської діяльності яких здатна забезпечити диверсифікацію сільської економіки та максимально поєднати напрями місцевих промислів з такими видами альтернативної зайнятості: торгівля сувенірами, роздрібна торгівля, тимчасове розміщення, організація харчування тощо. Зокрема, дані перспективні напрями, як надання послуг екологічним туристам (рекреантам), любителям спостережень за тваринним світом дикої природи, організація екологічних заходів та екскурсій, проведення мисливських та рибальських турів підвищать приток інвестицій в обласний та місцеві бюджети, а також поліпшать соціально-економічний стан сільського населення [1, с. 28].

Принциповим моментом для використання трудового потенціалу має стати прискорення процедури набуття місцевими промислами, зокрема еко- та агротуризмом, правового статусу, це приведе сільські території до нового поштовху у їхньому розвитку. В цьому аспекті необхідно підкреслити, що сільський екологічний туризм в рамках господарської діяльності природно-рекреаційних заказників та культурних мисливсько-рибальських парків, маючи високий рекреаційний потенціал, не лише принесе відчутний дохід мешканцям сіл, але й сприятиме масовій пропаганді місцевих промислів та культурних традицій, підвищенню рівня альтернативної зайнятості населення. Природно-ресурсний потенціал та нові екзотичні напрями туризму гармонійно зможуть доповнювати одне одного, а головне задовольняти потреби в рекреаційному дозвіллі переважної частини туристів з міської місцевості.

Крім того, впровадження природно-рекреаційного заказника (на прикладі проекту ТОВ «Екосвіт Полісся») забезпечить як економічний, так соціальний та екологічний ефект. Пріоритетні завдання розробленого проекту передбачають: використання трудового потенціалу, що

здійснюватиметься через створення нових робочих місць з повною та неповною зайнятістю з метою більш широкого залучення місцевого населення в альтернативну діяльність природно-рекреаційного заказника; розвиток малого та середнього підприємництва (об'єкти сервісу, сувенірної та ремісничої продукції, громадського харчування та торгівлі); розширення каналів постачання нетрадиційної м'ясної сировини та продукції побічного лісокористування для населення області; поліпшення культурно-побутових умов працівників; організаційний майданчик по обміну досвідом в науково-навчальних та комерційних цілях; розширення спектру можливих напрямів культурно-просвітницької діяльності, організація екскурсійно-пізнавального туризму; розвиток господарської діяльності в рамках міжнародного співробітництва та технічної підтримки [2, с. 208].

Таким чином, безумовним пріоритетом використання трудового потенціалу та альтернативної зайнятості сільського населення є створення природно-рекреаційного заказника, що стимулюватиме сільську економіку, залучатиме молодь для проживання і виробничої діяльності на сільських територіях; мотивуватиме підприємців-початківців до альтернативних видів діяльності; надаватиме послуги в різних напрямках організації відпочинку, науково-пізнавальних цілях, міжнародному співробітництві та сприятиме розвитку сільського дорадництва.

Список використаних джерел:

1. Вертинская Т. С., Клицунова В. А. Методология создания туристических кластеров в Беларуси. Минск: Библиотека сельского туризма, 2014. – 52 с.

2. Шестакова А. В. Соціально-економічний аспект мотивації розвитку місцевих промислів на територіях посиленого екологічного навантаження. Biodiversity after the Chernobyl Acciident. Part II. The scientific proceeding of the International network Agrobionet. 2016. С. 206–210.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

*В. А. Якобчук*¹

аспірант кафедри економічної теорії та ІВ

*С. В. Ярош*²,

здобувач, кафедри економічної теорії та ІВ,

ТОВ «СТРОВ ЕНЕРЖИ»

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено напрями трансформації системи управління якістю організації діяльності аграрних підприємств в умовах інтелектуалізації економіки.

Ключові слова: трансформація, якість, аграрні підприємства, управління, інтелектуальна економіка.

Трансформаційні процеси в постіндустріальних системах викликали ряд проблем в питаннях управління якістю підприємств всіх сфер діяльності. На сучасному етапі для більшості аграрних підприємств України визріла гостра необхідність, у зв'язку з євроінтеграційними процесами, не тільки виробництва продукції світового класу, але і збільшення в структурі продукції інтелектуальної складової. У зв'язку з цим, система Тейлора, яка регулювала механізми управління якістю більше століття, в креативній економіці, яка крім шаблонів і стандартів, потребує творчості і

---

¹ Науковий керівник: Ходаківський Є. І. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та ІВ, заслужений діяч науки та техніки Житомирський національний агроекологічний університет

² Науковий керівник: Якобчук В. П. – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та ІВ Житомирський національний агроекологічний університет

нестандартності в підході, не тільки до якості продукції, але і до підприємства в цілому, дає відмову і не справляється з проблемами забезпечення глобальної конкурентоспроможності агробізнесу.

В аграрному секторі економіки України в умовах інтелектуалізації всіх сфер діяльності, відбуваються якісні зміни на всіх рівнях управління (країна, регіон, організація). Новий Total Quality Management – TQM спрямований на розвиток творчої складової компанії та оснований на широкому застосуванні і залученні інтелектуального потенціалу забезпечить якісні зміни і в організації і в продукції. Трансформація системи управління якістю компанії це інтелектуальні зміни в якості самої людини, як основної рушійної сили організації. Ці зміни визначаються зростанням у особистості творчих здібностей, збільшенням ступеня мотивації до впровадження нових ідей, до пошуку нових форм діяльності та технологій, до закріплення «ноу-хау» на підприємстві, збільшить частку інтелектуальної власності в бізнесі тощо. Від якості особистості залежить якість компанії, території, суспільства. Отримати таку особистість і залучити її у виробничий процес можна завдяки формуванню нової культури якості працівників через широке залучення їх до перманентної освітньої і наукової діяльності, через розширення доступу до інформації, інтернету.

Важливе значення, для удосконалення системи якості аграрних підприємств, в умовах інтелектуалізації економіки, починає набирати «гудвіл», тобто «добре ім'я» підприємства який, разом з інтелектуальною власністю, тобто нематеріальними активами формують інтелектуальний капітал і забезпечують розвиток інтелектуального потенціалу фірми. Посилення інтелектуальної складової в управлінні якістю аграрних підприємств дозволить не тільки вийти на нові ринки з якісною агропродукцією, але і отримати інтелектуальний продукт який буде відповідати майбутнім,

невидимим сьогодні, але очікуваним і передбачуваним змінам потреб споживачів.

В посиленні процесу інтелектуалізації управління якістю зацікавлений і великий агробізнес, який через вертикальну інтеграцію, концентрацію та централізацію праці та капіталу акумулює і активізує інтелектуальний капітал на реалізацію дорогих, масштабних інноваційних проєктів, так малий і середній, що за рахунок широкого залучення інтелекту отримує гнучкість, мобільність бізнесу та підвищення його конкурентоспроможності.

Ми вважаємо, що однією з найбільш позитивних сторін активізації процесу залучення інтелектуального капіталу в аграрний сектор економіки є оптимізація і скорочення галузевого циклу та заміна дорогого матеріального продукту, в тому числі земельних, водних, лісових ресурсів вартістю інтелектуального продукту яка є безмежною і постійно відтворювальною. Для України, яка прагне отримати стабільне економічне зростання, та очікує прискорення процесів економічного розвитку в стратегічно важливій аграрній сфері, в умовах жорсткої глобальної конкуренції, актуальними є питання переходу в аграрному секторі до принципово нових інформаційних та інтелектуальних технологій.

Трансформаційні процеси в управлінні якістю аграрних підприємств в новій економіці відбуваються на фоні недосконалості інституційного середовища та нормативно-правового забезпечення інтелектуалізації аграрного виробництва, низькій мотивації та фінансуванні трансферу інновацій з боку держави, не сприятливій ринковій кон'юктурі для аграрних підприємств. Таким чином, позитивні зміни в системі управління якістю аграрних підприємств в умовах інтелектуалізації можливі при радикальному реформуванні публічного адміністрування та впровадженні ряду публічних актів по підвищенню рівня

патентоспроможності агровиробництва та заохочення інтелектуальної праці.

Винахідник в аграрному секторі економіки в умовах ризику та визначеності повинен бути високо мотивованим, що дасть можливість органічно включити частку інтелектуальної власності в аграрний продукт, підвищити конкурентоспроможність аграрних підприємств. Основними індикаторами і показниками, що відображають можливість сформувати нову якість аграрних підприємств в умовах інтелектуального суспільства для урядовців мають бути: - посилення індексу економічної свободи, через закріплення економічної незалежності у веденні бізнесу, торгівлі, податкових діях, механізмі прийняття рішень, фінансуванні і розпорядженні власністю, зменшенні корупції тощо; - удосконалення системи аграрної освіти і науки шляхом систематизації і оновлення знань, умінь, навичок аграрних працівників; - підвищення якості життя і якості людського капіталу через ріст ступеня освіти трудових ресурсів та управлінців; - створення нових ринків через інноваційні проекти.

Список використаних джерел:

1. Сайкевич М. І. Компоненти інтелектуальної економіки як чинники економічного зростання / М. І. Сайкевич // Інтелектуальна економіка : глобальні тенденції та національні перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 15 трав. 2015 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – С. 223–228.

2. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: підр. : 3-тє вид., перероб. та доп. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К. : ЦУЛ, 2017. – 504 с.

3. Інтелектуальна економіка : глобальні тенденції та національні перспективи : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 26 трав. 2016 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2016. – 432 с.

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

О. М. Яценко¹,

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна
yasykua@gmail.com*

Інтелектуалізація міжнародної торгівлі напряму залежить від успішного розвитку інтелектуального потенціалу країн – учасниць глобальної економічної системи. Зазначені процеси обумовлені на глобальному рівні – наявністю та ефективністю наднаціональних інституцій з відповідною системою нормативно-правових документів та на макрорівні – результативністю заходів захисту прав інтелектуальної власності, які визначаються дієвістю механізмів стимулювання в державі: податкових й митних, фінансових, нефінансових, нормативних та інституційних за умови задоволення інтересів всіх зацікавлених груп (стейкхолдерів) які є учасниками ринку.

Ключові слова: інтелектуалізація міжнародної торгівлі, інтелектуальний потенціал країни, торговельно-економічні відносини країн.

Однією з умов інтелектуалізації міжнародної торгівлі є успішний розвиток інтелектуального потенціалу країни, який у свою чергу залежить від формування дієвої системи захисту прав інтелектуальної власності.

Політика розвинених країн у сфері інтелектуалізації та інтелектуальної власності націлена на стимулювання

---

¹ Науковий керівник: Циганкова Т. М. – доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної торгівлі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

збільшення НДДКР та об'єктів інтелектуальної власності за допомогою різних методів.

Необхідною складовою вдалої імплементації результатів науково-технічної діяльності в економічний обіг є державне регулювання цього процесу, оскільки ринкова економіка не завжди здатна це здійснити з огляду на високу вартість та довгий термін упровадження інноваційних проєктів. Під державним регулюванням торгівлі об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) розуміють комплекс заходів і дій, що запроваджуються державою через відповідні органи та нормативне забезпечення і державні цільові програми, з метою визначення основних економічних процесів для отримання доходів від приватних і державних об'єктів інтелектуальної власності [3]. Таке регулювання покликане заохочувати створення прав на нематеріальні активи, що задовольняють інтереси всіх груп стейкхолдерів економічної системи.

У цілому, зарубіжними країнами накопичено величезний досвід щодо процесу введення в економічний обіг ОІВ, розроблено основні заходи, а також інструментарій їх реалізації. Крім прямого державного фінансування, в розвинених країнах використовується цілий арсенал методів і фінансово-кредитних інструментів для підтримки інноваційного напрямку розвитку економіки. Так, ефективною формою такого стимулювання стало гарантування державою інноваційних позик. У Канаді діє понад 200 місцевих центрів розвитку, котрі гарантують повернення позик малими підприємствами в сумі до 75 тис. доларів США. У Франції для гарантування позик малому підприємництву створено спеціальні заклади – товариства взаємної поруки, діяльність яких спрямовує та координує єдиний державний центр. У Великобританії діє Програма гарантованої позики [1].

Важливим механізмом стимулювання інтелектуалізації міжнародної торгівлі також є удосконалення систем статистичного спостереження за обсягами й структурою світових торгових потоків, достовірність обрахування яких дедалі більше викликає критику через подвійне чи потрійне і більше відображення показників доданої вартості. Південна Корея, наприклад, використовує нову систему виміру результатів зовнішньої торгівлі, побудовану на обрахуванні доданої вартості, а не лише валових показників цієї торгівлі. Таке поєднання даних із торгових і виробничих реєстрів є просуванням уперед з метою ідентифікації імпортерів та експортерів та вирахування на цій основі частки імпорту в експорті. У іншому разі, притаманні старій системі обліку помилки призводять до викривлення звітності обсягів зовнішньої торгівлі (зокрема, щодо національних рахунків, платіжного балансу, митної статистики стосовно зовнішньої торгівлі). Зазначені помилки призводять до ухвалення хибних управлінських рішень стосовно таких важливих складових економічної та зовнішньоторговельної політик, як то: джерел досягнення міжнародної конкурентоздатності та порівняльних переваг на світових ринках; оцінки фактичного внеску зовнішньої торгівлі в економічне зростання та зайнятість; економічної доцільності застосування окремих інструментів торгової політики, наприклад, антидемпінгу [2]. За словами Маштабея В.Я. є принаймні дві причини прискіпливого аналізу цього явища: намір усунути складнощі з ідентифікацією країни походження товару та бажання легалізувати зменшення вартості кінцевого продукту, досягнутої завдяки використанню переваг Global Supply Chains.

Узагальнюючи міжнародний досвід стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу та захисту інтелектуальної власності можна виділити наступні тенденції [4]:

Одним з важливих методів фінансової допомоги держави є пільгове кредитування інноваційного підприємництва. У Франції поширені два види пільгових позик: позики, які повертають у разі успіху; позики з пільговими процентами. Використовуються також різноманітні податкові пільги щодо стимулювання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. У Японії промислові компанії мають право на зменшення податку на прибуток у розмірі 7% інвестицій у передові нанотехнології. У Канаді аналогічна знижка коливається від 7 до 20%. В Іспанії діють постійні податкові кредити в розмірі 20% витрат на НДДКР. У Бельгії дозволено зменшувати оподатковуваний прибуток на 13,5% інвестиційних витрат для малих і середніх компаній та на 100% обсягу інвестиційних витрат, пов'язаних із нововведеннями для всіх компаній. У Голландії з оподаткованого прибутку можна відраховувати частину інвестиційних витрат – близько 20 – 25 %.

В Австрії, Бельгії, Норвегії, Ізраїлі, Іспанії, Італії, Португалії, США, Угорщині запроваджено податкові знижки, обсяг яких визначається як певний відсоток від обсягу витрат підприємства на ДіР у поточному році. При цьому в Угорщині така норма становить 200%, в Австрії оподаткований прибуток підприємства додатково зменшується ще на 35% від обсягу витрат на ДіР, що перевищують середній рівень цих витрат за попередні три роки (для останніх ставка складає 25 %).

У Канаді, Великобританії, Ірландії, Туреччині запроваджений податковий кредит, обсяг котрого також залежить від обсягів витрат підприємств на ДіР. У Великій Британії цей показ-ник визначається як відсоток від річних витрат підприємства на ДіР і становить 150% для малих і середніх підприємств та 100% для великих (в Ірландії – 20%, Канаді – 10 – 25%). Необхідно зазначити, що у деяких

країнах одночасно застосовуються обидві схеми. Існує також і практика встановлення ліміту розміру списання податків за знижками на інтелектуальну діяльність. Франція та Німеччина мають однаковий (вищий за середній серед країн ЄС) показник питомої ваги витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі прибутку компаній.

Висновки. Інтелектуалізація міжнародної торгівлі та розвиток інтелектуального потенціалу країни напряму залежать від ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності, що в сою чергу обумовлені наявністю та дієвістю механізмів стимулювання в державі: митних та податкових, фінансових, нефінансових, нормативних та інституційних за умови задоволення інтересів всіх груп стейкхолдерів економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка стосовно досвіду країн Європи та інших країн, де функції щодо забезпечення правової охорони інтелектуальної власності покладено на органи юстиції. Центр правової реформи і законопроектних робіт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalreform.gov.ua>.

2. Маштабей В. Я. Made in the World, або Еволюція світової торгівлі, «Апостроф», 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/article/economy/foreign-trade/2015-03-31/made-in-the-world-abo-evolyutsya-svtovo-torgvl/1511>

3. Невінчаний І.С. Державне регулювання інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. ...канд. екон. наук.: 08.00.03 / І.С. Невінчаний. – К., 2011. – 20 с.

4. Чичкало-Кондрацька І. Б., Теницька Н. Б. Міжнародний досвід стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу та захисту інтелектуальної власності / І. Б. Чичкало-Кондрацька, Н. Б. Теницька // Економіка і регіон. –2014. – № 3 (46). – С. 15-21.

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ В ДОСЛІДЖЕННІ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

М. Ю. Бродська,
студентка I курсу факультету обліку та фінансів
Наукові керівники:

Ю. Б. Бродський, к.т.н., доцент

О. В. Захаріна, к.е.н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

“...Не тільки результат дослідження, але й шлях,
що веде до нього, повинен бути істинним”

Г. Гегель

Процеси формування інтелектуальної власності в сучасних умовах господарювання набувають особливого значення в діяльності підприємств розвинених країн. Поширення впливу науково-технічного прогресу, необхідність впровадження сучасних інформаційних технологій та прагнення досягнення значних конкурентних переваг обумовлюють необхідність активізації процесів формування інтелектуальної власності також і на вітчизняних підприємствах.

Для дослідження даних процесів доцільно застосовувати методологію моделювання економічної динаміки і сучасний комп'ютерний інструментарій. Економічна динаміка вивчає детерміновану в часі поведінку складних соціально-економічних систем під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів з метою аналізу рівноваги й управління стійкістю. Тому використання моделей економічної динаміки вважається однією з необхідних умов якісного і кількісного аналізу процесів

управління інтелектуальної власності та ефективним інструментарієм прийняття управлінських рішень.

Теоретичні та практичні аспекти щодо удосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств відображені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених Дж. Лоуга, Лейфа Едвіссона, Патріка Х.Саллівана, В.М. Коена, Дж. Сіммонса, Г.В. Сміта, М. Афанасьєва, П.М. Цибульова, В.П. Чеботарьова, М.В.Вачевського, П.Г. Перерви, В.Г. Зінова, О.В.Кендюхова, О.Кузнєцова та інших.

Ефективна система управління інтелектуальною власністю повинна, на думку дослідників, бути орієнтованою на активне зростання вітчизняної економіки, спроможною швидко приймати обґрунтовані рішення, реагувати на зміни в ринковому середовищі та у внутрішніх процесах на підприємстві та створювати сприятливі умови для активізації творчого потенціалу держави та підприємств на досягнення прогресу та прискорення процесів формування інтелектуальної власності [1, с.89]

Найважливішою складовою в соціально-економічних системах виступає інформація. Ринок інформації і знань визначається нелінійним законом, тому для дослідження процесів управління інтелектуальною власністю можна використовувати клас моделей економічної динаміки, які в літературі отримали назву «моделі соціальної дифузії» [3, с.25].

Розглянемо модель "соціальної дифузії" на прикладі моделювання процесу налагоджування зв'язків з партнерами.

Цей процес можна поділити на три етапи:

✓ початковий – етап повільного зростання (становлення процесу перетворення свідомості партнерів), коли витрати на переконання партнерів у доцільності

налагодження зв'язків, можуть перевищувати прибуток внаслідок невеликої інформованості потенційних партнерів про нові цілі, переваги сумісної діяльності, реальні позитивні результати партнерства тощо;

✓ розвинутий – етап активного зростання перетворення свідомості партнерів, в рамках якого спостерігається максимальна динаміка;

✓ етап насичення – досягнення мети управління процесом залучення партнерів до співпраці, тому переконувати партнерів більше не потрібно.

Отже, весь процес налагоджування зв'язків з партнерами можна подати у вигляді логістичної кривої – функції з насиченням.

В основу побудови математичної моделі покладена ідея "насичення", тобто швидкість зростання з часом t будь-якої величини $y(t)$ пропорційна добутку поточного значення цієї величини та різниці граничного – максимального $y_{\max}$ або насиченого y_n й поточного $y(t)$ значень

$$\frac{dy(t)}{dt} \approx y(t) \cdot (y_n - y(t)).$$

В моделі необхідно врахувати витрати на переконання партнерів у нашій правоті залежно від часу і ступеня контактів (спілкування, взаємодії) потенційних партнерів, який повинен визначатись кількістю контактів за одиницю часу та умінням переконувати [2, с.48].

В основу даної математичної моделі покладено нелінійне однорідне диференційне рівняння першого порядку у вигляді:

$$\frac{dy(t)}{dt} = k(t) y(t) \left(1 - \frac{y(t)}{Y_m} \right),$$

де $y(t)$ – функція, що описує процес перетворення свідомості партнерів залучених до співпраці;

$\frac{dy(t)}{dt}$ – швидкість змінювання функції $y(t)$;

t – час ;

Y_m – рівень досягнення мети (насиченості) – максимальна результативність в системі управління процесом залучення партнерів;

$k(t)$ – коефіцієнт, що враховує процеси регулювання динаміки (елемент управління в системі), який визначається рівнянням:

$$k(t) = k_1(t) + \xi k_2(t),$$

$k_1(t)$ – враховує витрати на організацію процесу взаємодії залежно від часу;

$k_2(t)$ – враховує кількість контактів (спілкування, взаємодії) потенційних партнерів за одиницю часу і рівень впливу ξ , який змінюється в межах $\xi \in [0,1]$, якщо $\xi = 1$, то вплив має максимальний успіх.

Графічне подання результатів моделювання [4, с.44] (параметри моделі вибрані абстрактно) представлено на рис. 1

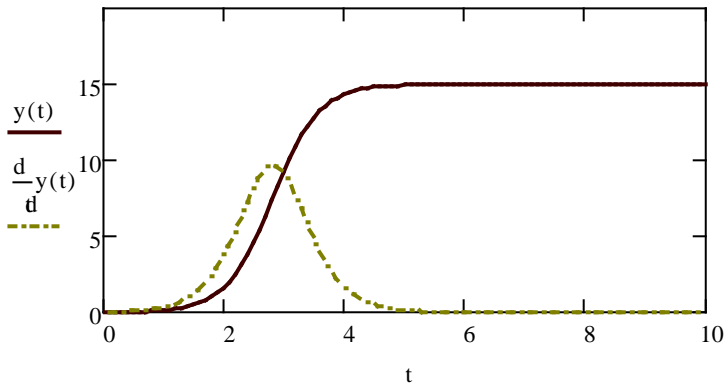

Рис. 1. Результати моделювання

Формування системи управління інтелектуальною власністю підприємств – складний процес, який потребує визначення основних складових такої системи та виділення показників оцінювання кожної складової. Ефективна система управління в досліджуваній сфері сприятиме активізації процесів створення та використання об'єктів інтелектуальної власності, здійсненню постійного моніторингу окремих аспектів управління та їх результативності.

Отже, ми показали можливість використання моделей економічної динаміки в дослідженні процесів управління інтелектуальною власністю, а саме процесів налагоджування зв'язків з партнерами.

Список використаних джерел:

1. Череп А. В. Недоліки системи управління інтелектуальною власністю підприємств / А. В. Череп, В. В. Ярмош // Вісник запорізького національного університету. – 2010. № 2 (6). – С. 89.
2. Бродський Ю. Б. Моделювання економічної динаміки: підручник / Ю. Б. Бродський, К. В. Молодецька. – Житомир : Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2016. – 130 с.
3. Ахтямов А. М. Математические модели экономических процессов : монография / А. М. Ахтямов. – УФА : РНЦ Баш ГУ, 2009. – 140 с.
4. Бродський Ю. Б. Основи використання інструментарію MathCad для математичних розрахунків та моделювання : метод. рекомендації та завд. для самост. роб. / Ю. Б. Бродський. – Житомир : ЖНАЕУ, 2012. – 91 с.

УПРАВЛІННЯ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

А. О. Ващенко,
магістр

Науковий керівник: *М. Ф. Плотнікова,*
кандидат економічних наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Визначено причини асиметрії та диспропорцій сільського розвитку та намічено вектори їх до подання в умовах децентралізації владних повноважень та глобалізації суспільних процесів. Висвітлено досвід багатофункціонального розвитку сільських територій через механізм «Родова садиба».

Ключові слова: розвиток сільських територій, стійкий розвиток, родова садиба.

Стрімкий розвиток (урбанізація) міст відбувається за рахунок сільських територій. В економічному плані це, в основному, диспаритет цін, а в демографічному – перетік населення з «села» в «місто». Згідно з офіційними даними, щорічно з мапи України знімається 20 сільських населених пунктів. Всього за роки незалежності зникли з мапи України більше 600 населених пунктів, а це приблизно 300 тис. га, які звільнилися і обов'язком держави є проведення там ґрунтозахисних заходів, фінансування яких є обмеженим.

Разом з тим, за останні 15–20 років в українському суспільстві проявились прямо протилежні тенденції: розвивається наростаючими темпами процес перетоку міських жителів на сільські території. Характерним і позитивним показником являється віковий ценз нових поселенців, що складає 35 ($\pm$ 5) років. Це вік, коли людина

найбільш активна, а також схильна до народження дітей. Започаткування нових, відродження і розвиток зникаючих населених пунктів на сільських територіях відбувається, в основному, на принципах ідеї родових садиб. Ця ідея передбачає надання законодавчого права кожному громадянину України, при бажанні, отримати 1 га землі для облаштування родової садиби, безоплатно в постійне користування, без права продажу, з правом передачі лише в спадок. Не зважаючи на те, що ідею родових садиб не ініційовано як державними, так і представницькими владними структурами, вона розвивається в українському суспільстві досить активно. Для прикладу можна сказати, що 7 років тому в Житомирській області було започатковано 1 родове поселення, а наразі їх 12 в 7 районах. Привертає увагу активна позиція жителів родових поселень в усіх напрямках розвитку сільських територій, від екологічних до соціально-економічних і духовних.

Саме цей аспект, характерний для започаткованих населених пунктів нового типу став предметом даного дослідження ЖНАЕУ. При такій активній позиції жителів родових поселень, як нової генерації сільських жителів, можлива і, як показує практика, реалізується ст. 5 Конституції України про те, що «... єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Проект вже розпочато за інформаційно-консультаційної підтримки ЖНАЕУ та буде реалізовано на теренах Новоград-Волинського району як модельного для даної ідеї з подальшим поширенням в інших районах області. Так, на території Несолонської сільради, Новоград-Волинського району представниками родового поселення «Гранідуб» (с. Дубівка) створено і зареєстровано в сільраді громадську організацію (Громаду), яка на громадських засадах опікується

питаннями організації життєдіяльності на території сільради. В селах, які розташовані на території сільради створено вуличні комітети і вибрано довірених осіб вулиць, які представляють інтереси жителів своїх вулиць на конференції представників Громади. Практична реалізація багатофункціонального розвитку сільських територій через механізм державно-приватного партнерства виглядає наступним чином.

I. Місцевий рівень: 1) жителі населеного пункту формулюють проблемні питання і пропозиції для покращення життя населення і розвитку їх території; 2) вуличні комітети і вибрані представники вулиць – доносять до жителів питання які розглядаються в населеному пункті і збирають пропозиції від жителів; 3) громада, як орган управління життєдіяльністю населення на даній території, у формі громадської організації, яка зареєстрована сільрадою; 4) комітети Громади – структурні підрозділи громади за напрямками; 5) конференція Громади – Вищий орган управління діяльністю Громади; 6) сільрада, як орган місцевого самоврядування (базовий рівень державного управління).

II. Районний рівень: РДА і райрада – органи районної ланки державного і представницького правління, з якими узгоджуються науково обґрунтовані пропозиції, які йдуть на рівень області.

III. ЖНАЕУ – як науково-освітній заклад вивчає, досліджує і дає наукову оцінку та виконує дорадчі функції в процесах розвитку сільських територій в межах області. При необхідності направляє науково обґрунтовані пропозиції, корисні для розвитку сільських територій області, на розгляд ОДА або облради.

IV. Обласний рівень: 1) ОДА – розглядає науково обґрунтовані пропозиції базового рівня і приймає відповідні рішення; 2) Облрада – розглядає внесені

пропозиції сільради, громадських організацій базового рівня та ЖНАЕУ і враховує їх в своїй роботі.

Список використаних джерел:

1. Батуріна Р. М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій // Агроінком. – 2013. – № 4–6. – С. 102–109.

2. Кропивко М. М. Організаційні особливості створення родових садиб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М. М. Кропивко // Науковий вісник Мукачівський державного університету. – 2015. – № 2 (4). Ч.2 – С. 24–29.

3. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – №3. – P. 134–144.

4. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №4. – P. 956–958.

ПІРАТСТВО ТА ЧОРНИЙ РИНОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д. А. Виговський,

І. Г. Назімов,

студенти 1 курсу

dima201296dima@gmail.com

Науковий керівник: *В. П. Якобчук,*

кандидат економічних наук, професор

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджувалось питання інтелектуального піратства як частини тіньової економіки, у сфері обігу товарів та послуг. Вирізнено декілька основних факторів, які впливають на чорний ринок об'єктів інтелектуальної власності: економічний; науково-технічний; правозахисний.

Ключові слова: чорний ринок, тіньова економіка, піратство.

Чорний ринок – частина тіньової економіки, пов'язана з обігом товарів і послуг, які в даній країні або взагалі не можуть бути предметом легального продажу (наприклад, люди, сексуальні послуги і т. д.), або обмежені в обороті (зброя і боєприпаси, наркотичні засоби). Як правило, чорний ринок тісно пов'язаний з контрабандою і часто контролюється організованою злочинністю.

Чорний ринок об'єктів інтелектуальної власності зараз один з найрозвиненіших і високоприбуткових частин чорного ринку. Незаконна торгівля ліцензіями, ноу-хау і іншими об'єктами – це лише маленька дешиця прибутку. Найбільший прибуток суб'єктам приносить крадіжка і продаж комерційних таємниць, а також піратство.

Найбільший інтерес у сфері промислового шпiонажу до інформаційних систем – 21,8 % від загального числа підозрілих контактів. На другому місці стоять лазери і оптика (10,7 %), далі – аеронавтика (9,7 %) і різні датчики та сенсори (9,5 %). Крім цього, інтерес проявляється до озброєння і енергетичних матеріалів (9,2 %), електроніки (6,6 %), космічних системам (6,5 %), морських систем (4,8 %), матеріалів та їх обробки (4 %), а в 3,6 % випадків проявляють зацікавленість процесом контролю підписів на документах.

Промислове шпигунство карається штрафом, позбавленням волі, конфіскацією майна злочинця. Максимальний грошовий штраф, що накладається на особу, яка вчинила подібні дії, становить 500 тис. дол. США, а максимальний строк позбавлення волі збільшується до 15 років. Для юридичних осіб, які беруть участь в іноземному економічному шпигунстві, сума грошового штрафу зростає до 10 млн. дол. США.

Найбільш часто порушення прав на інтелектуальну власність - крадіжка баз даних. Від даного виду порушення незастрахований ніхто. Від найбільшої крадіжки даних постраждали більш ніж 1,5 млрд. людей. Також часто ламають банківські системи. Навіть швейцарські банки не дають повного захисту баз даних. Від даних крадіжок хакери мають на рік більше 10 млрд. доларів. Найбільш гучним викраденням баз даних найвідомішою групою Anonymous був в період з 2012 – 2014. Були викрадені дані з спецслужб США, Росії та Ізраїлю. Збитки оцінювалися в 3 млрд. дол.

Одна з найбільших проблем не тільки нашої держави, а й ряду інших – це незаконне ліцензування. Наприклад, Індія від незаконного ліцензування за 17 останніх років втратила більше 21 млрд. доларів. Україна в цьому аспекті втратила значно більше грошей. Кожен рік наша країна

втрачає через незаконний продаж ліцензій, від 1,5 до 2 млрд. доларів.

Інший вид порушень - піратство у сфері авторського права і суміжних прав у його сучасному розумінні пов'язане з можливістю копіювання творів або їх записів без дозволу автора, виконавця, виробника фонограми (відеограми), організації мовлення або іншої особи, якій такі права належать. Найбільш часто страждають від піратства американські рекордові та голлівудські студії.

Регламентом № 3295/94 Ради Європейського співтовариства від 22 грудня 1994 р. передбачені заходи, спрямовані на заборону вільного розповсюдження, експорту або реекспорту, і встановлення режиму тимчасової заборони для підроблених і піратських товарів. Останні визначаються як «товари, які є копіями або містять копії, виготовлені без згоди володільця авторських або суміжних прав, або володільця прав стосовно рисунка чи моделі, зареєстрованих у відповідному національному праві». На сьогодні боротьба з піратством в США ведеться на підставі переліку законів про захист інтелектуальної власності. Останній – «Акт про сімейний перегляд та авторські права» (2005) – передбачає перебування у в'язниці на строк до 6 років за зйомку в кінотеатрі, до 10 років за виготовлення піратських копій для продажу та до 5 років за розповсюдження файлів з фільмами через комп'ютерні мережі. Переслідуються в судовому порядку також особи, що незаконно розміщують в Інтернеті велику кількість музики й інших ліцензованих продуктів.

РОЛЬ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

А. М. Волощук ,

студентка 1 курсу

Науковий керівник: *О. В. Захаріна,*

кандидат економічних наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Проаналізовано роль реалізації проектів на засадах публічно-приватного партнерства у розвитку інноваційного підприємництва. Визначено роль науки у розвитку публічно-приватного партнерства у розвитку інноваційного підприємництва.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, інноваційне підприємництво, інновації, держава, бізнес.

На сучасному етапі економічної глобалізації, необхідною передумовою формування наукових і технологічних переваг країни виступає ефективна взаємодія ключових елементів національної інноваційної системи – держави, науки та бізнесу, як інструмента відносин нового типу між різними секторами економіки, науки і освіти. Накопичений світовий досвід дозволяє визнати одним з основних механізмів розширення ресурсної бази й мобілізації невикористаних резервів для економічного розвитку державно-приватне партнерство (ДПП). Таке партнерство являє собою відносно нове явище у світовому господарстві, що відображає процеси розширення й ускладнення форм взаємодії держави й бізнесу.

Найбільш активно партнерство держави і бізнесу здійснюється в реальному секторі економіки. Водночас, аналіз світового досвіду свідчить про те, що відносна роль

державно- приватного партнерства в інноваційній політиці різняться в окремих країнах, але явною є тенденція до зростання впливу ДПП на розвиток інноваційної активності.

Водночас, роль державно-приватного партнерства в розбудові національної інноваційної системи України, з урахуванням досвіду розвинених країн, досліджена недостатнім чином. Звідси випливає нагальна потреба в узагальненні та систематизації зарубіжного досвіду взаємодії державного та приватного секторів в інноваційній сфері, з метою запровадження в концепцію національної інноваційної системи України та в практику реалізації інноваційних проектів.

Державно-приватне партнерство у світовій практиці трактується у двох аспектах: по-перше, як система відносин держави й бізнесу, що широко використовується як інструмент економічного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних, місцевих рівнях; по-друге, як конкретні проекти, реалізовані спільно державними органами й приватними компаніями на базі об'єктів державної й муніципальної власності [1].

Очевидною є прикладна спрямованість «вузьких», більш конкретизованих трактувань ДПП, які містяться в законодавчих актах, концепціях консалтингових компаній, тобто становлять правове та методичне підґрунтя дій для безпосередніх учасників державно-приватного партнерства, та відповідають потребі запровадження конкретних проектів.

Законодавчо обґрунтованими та апробованими на практиці формами реалізації ДПП на теперішній час є: концесія; оренда державного майна; лізинг; угода про розподіл продукції; договір управління державним майном; договір про спільну діяльність; державно – приватні підприємства [2].

Найбільш поширеною на сьогодні в світі формою державно-приватного партнерства при здійсненні великих, капіталомістких проектів є концесії.

До пріоритетних областей для запровадження проектів державно-приватного партнерства відносять:

1. розвиток виробничої й транспортної інфраструктури;
2. житлово-комунальне господарство;
3. охорона здоров'я й соціальні послуги;
4. фінансування наукових досліджень, що мають перспективи комерціалізації;
5. розвиток інноваційної інфраструктури.

З метою визначення можливостей застосування ДПП в економіці України, нами був проаналізований зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в різних суспільно – економічних сферах. Аналіз досвіду проектів державно-приватного партнерства, реалізованих за допомогою концесійної форми в країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку показав, що такі партнерства успішно застосовуються в транспортній (автодороги, залізниці, аеропорти, порти, трубопровідний транспорт) і соціальній інфраструктурі (охорона здоров'я, освіта, розваги, туризм), житлово-комунальному господарстві (водопостачання, електропостачання, очищення води, газопостачання та ін.).

У розвинених країнах партнерство держави й бізнесу широко використовуються в сфері соціальної інфраструктури – охорони здоров'я й освіти, на відміну від країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою, де переважають партнерства, пов'язані з інвестиціями в інфраструктуру енергетичної галузі, транспортні проекти, водопостачання й каналізаційні системи, портове господарство.

Одночасно розширюється використання механізмів державно-приватного партнерства в науково-технічній і інноваційній сферах. Для переважної більшості держав, характерним є підвищення інтересу до розвитку науково-дослідницьких проєктів ДПП. Такий інтерес виражається в розробці спеціального законодавства в даній області, зростанні бюджетних витрат на відповідні програми державно – приватного партнерства, включенні їх в стратегії інноваційного розвитку.

Стратегічне значення інноваційної сфери в сполученні її із соціальною й економічною роллю в розвитку країни визначає необхідність державної участі для забезпечення взаємодії наукового й бізнес середовища, створення інноваційних продуктів, що відповідають сучасним вимогам внутрішнього й глобального ринків. В науково-технічній та інноваційній сферах, формалізація відносин в рамках державно-приватного партнерства здійснюється у вигляді певних програм та підпрограм, спрямованих на вирішення окремих проблем, відповідно до визначених національних пріоритетів. Реалізація програм в рамках державно – приватного партнерства припускає не тільки фінансове забезпечення проєкту, а й створення та забезпечення функціонування відповідної інфраструктури.

Можна виокремити групу інноваційних проєктів, які характеризуються відносно низькою комерційною та високою суспільною ефективністю. Саме такі проєкти вимагають державної підтримки, оскільки їхнє здійснення приносить суспільству значні чисті вигоди, однак у зв'язку з відносно низькою фінансовою ефективністю не приваблює приватних учасників, зацікавлених у їхній реалізації. Існують й інші форми ДПП в інноваційній сфері: міжвідомчі інноваційні програми, венчурне

інвестування, офшорне програмування, лізинг, аутсорсинг тощо.

Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в інноваційній сфері вказує на те, що в моделі взаємодії держави й бізнесу в інноваційному процесі в розвинутих країнах роль приватного сектора полягає в розробці технологій на основі власних досліджень та в ринковому освоєнні інновацій, а роль держави – у сприянні виробництву фундаментального знання й комплексу технологій стратегічного характеру. Узагальнення зарубіжного досвіду дозволяє вивчити організаційні механізми реалізації проектів державно – приватного партнерства в сфері наукових досліджень та інновацій розвинутих країн світу, та можливості запровадження подібних проектів в Україні.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI, підписаний Президентом 01 липня 2010 р., не включає до пріоритетних сфер застосування ДПП освіту, науково-дослідницьку діяльність та інноваційну сферу, хоча й не забороняє такого використання: «державно-приватне партнерство може застосовуватися в інших сферах діяльності, крім видів господарської діяльності, які відповідно до закону дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам та організаціям» [3]. В той час як в проекті Закону України «Про загальні засади розвитку державно – приватного партнерства в Україні, схваленим Кабінетом міністрів України 17.09. 2008 р. наукова діяльність та інноваційна сфера були названі серед основних галузей, де передбачено розгортання проектів ДПП.

В Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» йдеться, зокрема, про необхідність

спрямування вітчизняного науково-технічного потенціалу на забезпечення потреб інноваційного розвитку економіки України й організацію виробництва високотехнологічної продукції шляхом запровадження державно - приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сферах, розробки та впровадження інструментів державної підтримки інноваційної діяльності [4].

Нагальна потреба в узагальненні та систематизації зарубіжного досвіду взаємодії державного та приватного секторів в інноваційній сфері, обумовлена необхідністю розбудови НІС України, зокрема шляхом запровадження проектів державно-приватного партнерства. Як показує досвід, в науково – технічній та інноваційній сферах розвинутих країн проекти державно-приватного партнерства здійснюються у вигляді програм та підпрограм, спрямованих на вирішення окремих проблем, відповідно до визначених національних пріоритетів.

Запорукою успіху проектів ДПП у науково-дослідній та інноваційній сферах є політична підтримка таких проектів з боку уряду, проголошення їх пріоритету та ключової ролі у формуванні національної інноваційної системи. За сучасних умов в Україні першочергове значення має приведення чинного законодавства стосовно державно-приватного партнерства у відповідність з потребами розбудови НІС, вироблення дійових рекомендацій з розвитку ДПП у науковій та інноваційній сферах з подальшою розробкою організаційного механізму державно-приватного партнерства проектів з максимальним урахуванням міжнародного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство в Украине: проблемы становления. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.strana-oz.ru>

2. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. [Електронний ресурс] / К.В. Павлюк, С.М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки – 2010. – № 17. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.

3. Закон України Про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс] / м. Київ 1 липня 2010 року N 2404-VI // Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.

Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕНЕРГОСЕРВІСНИХ ДОГОВОРІВ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

О. Гордієнко,
студентка ОКР «Магістр»
Науковий керівник: *О. В. Іванюк,*
кандидат економічних наук, доцент
Житомирський національний агроєкологічний університет

Досліджено необхідність організації державно-приватного партнерства у формі енергосервісних договорів як перспективи розвитку політики держави, щодо зменшення енергетичної залежності України від імпортованих енергоносіїв та переорієнтацією державних ресурсів з поточних витрат на капітальні інвестиції.

Ключові слова: енергосервісні договори, приватне партнерство, енергоносії, енергозбереження, інвестиції.

Key words: energy service agreements, private partnership, investment.

Багатократне зростання цін на енергоносії та конфлікт з Російською Федерацією поставили питання енергозабезпечення на перше місце. Відсутність альтернативних шляхів енергопостачання та високий рівень споживання енергоносіїв визначають питання енергозбереження одними з найбільш актуальних на даний час.

За експертними оцінками, в Україні бюджетні будівлі споживають теплової енергії від 130 до 250 кВт*год/м²,

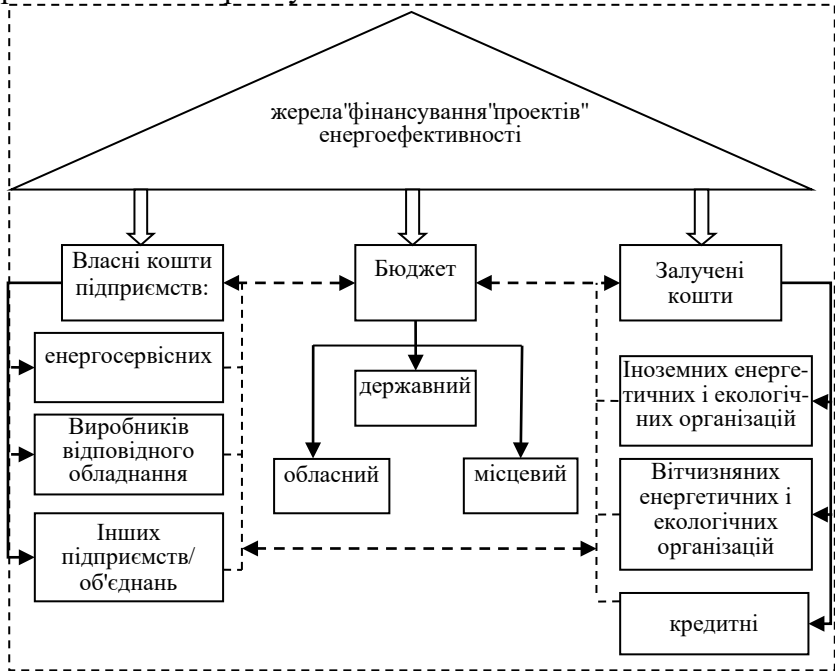
тоді як в країнах Європейського Союзу цей показник значно нижчий і становить від 50 до 80 кВт*год/м². Причинами такого високого рівня споживання енергії в будівлях в Україні є як фізичне їхнє старіння, так і первинні недоліки проектування. Однак, підвищення енергоефективності залишається на жаль, лише декларативним елементом програм розвитку нашої країни через відсутність коштів у державному та місцевих бюджетах на здійснення таких заходів.

У квітні 2015 року було прийнято Закон України "Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації" та ЗУ "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації".

Метою цих законів є створення правових основ для впровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації через механізм енергосервісу, створення можливості для органів публічної влади укладати енергосервісні договори за процедурою державних закупівель.

Сутністю енергосервісних договорів є здійснення заходів, спрямованих на енергозбереження. Тобто, енергосервісні компанії (ЕСКО), за власні чи запозичені кошти оновлюють систему опалення, освітлення чи просто утеплюють державну чи муніципальну будівлю. Джерелами фінансування можуть бути як кошти приватних компаній, так і бюджетні та, навіть кошти міжнародних фінансових інституцій (рис. 1). Замовник – орган публічної влади

отримує суттєве, не менше 20%, скорочення витрат на оплату енергоносіїв, а із зекономлених коштів поступово розраховується з енергосервісною компанією. Держава-отримує суцільну економію енергоресурсів і коштів, а також розвиток нового ринку.

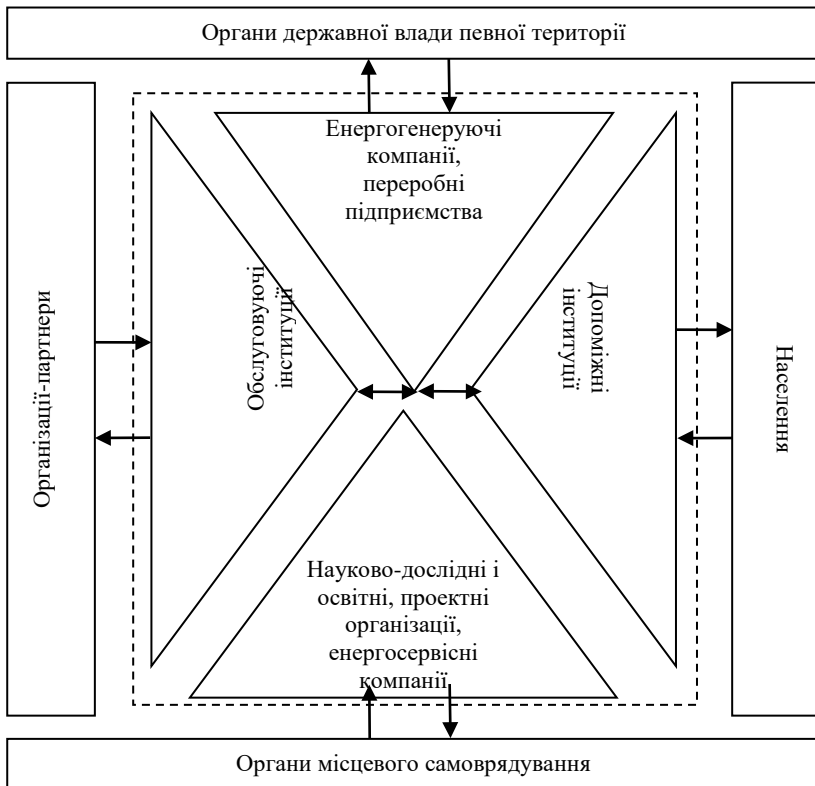

Рис. 1. Джерела фінансування проектів енергоефективності

Оплата ЕСКО за енергосервісним договором безпосередньо залежить від рівня економії (рівня скорочень витрат на споживання паливно-енергетичних ресурсів і комунальних послуг), досягнутого в результаті здійснення енергоефективних заходів ЕСКО.

ЕСКО отримуватиме оплату за надані послуги виключно у разі досягнення економії і, що найважливіше,

у розмірі та з коштів, що вивільняються в результаті такої економії. Відповідно, концепція енергосервісного договору передбачає впровадження енергоефективних заходів на першому етапі безкоштовно (за рахунок ЕСКО), але результат цих заходів буде найбільш відчутним після закінчення енергосервісного договору (протягом дії договору розпорядник бюджетних коштів повертатиме зекономлені кошти в рахунок оплати послуг ЕСКО).

Рис. 2. Структура загальнодержавного регіонально-приватного партнерства у сфері реалізації енергосервісних договорів

Мотивацією для залучення інвестицій компаніями, які надаватимуть енергосервісні послуги, будуть відповідні довгострокові бюджетні зобов'язання.

Сьогодні близько 100 тисяч бюджетних установ потребують проведення термомодернізації, яка дозволить зекономити у 2020 році до 200 млн. куб. м газу та інших ресурсів за рік. Необхідні інвестиції в енергоефективність бюджетної сфери становлять 4,4 млрд. євро.

Фінансування енергозберігаючих проектів за рахунок залучення приватного капіталу через запровадження механізму надання енергосервісних послуг дозволить протягом десятиріччя комплексно вирішити питання енергозбереження в бюджетній сфері та охопити більшу кількість об'єктів, що зменшить поточні видатки бюджетів на утримання будівель та забезпечить ефективне виконання державних програм з підвищення енергоефективності.

18 країн Європейського Союзу (зокрема Австрія, Німеччина, Польща, Румунія, Болгарія, Іспанія, Швеція, Латвія, Литва та інші) успішно впроваджують ЕСКО-контракти в громадських будівлях. Ефективність енергосервісу в США за останні 30 років призвела до скорочення енергоспоживання в бюджетних будівлях на 35% та перехід ЕСКО-компаній до впровадження енергоощадних заходів житлово-комунальному секторі.

Потенціал економії енергоресурсів за рахунок енергоефективних проектів у будівлях складає до 0,8 млрд. куб. м природного газу або 6,5 млрд. гривень щорічних видатків бюджетних коштів.

Прийняття Верховною Радою України необхідної законодавчої бази у сфері енергозбереження є також важливим кроком у сфері євроінтеграції, так як впровадження енергосервісних договорів в бюджетних установах є вимогою Директиви 2006/32/ЄС Європейського

Парламенту і Ради про енергетичну ефективність кінцевого споживання та енергетичних послуг, яку Україна зобов'язувалася виконати ще у 2012 році.

За розрахунками Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, впровадження енергозберігаючих проектів за рахунок механізму енергосервісних договорів дозволить протягом десяти років комплексно вирішити питання енергозбереження у бюджетній сфері.

Якщо енергосервіс запрацює, то це відповідатиме інтересам багатьох суб'єктів: уряду і бізнесу, оскільки сформується серйозний ринок і заощаджуватимуться значні бюджетні кошти; ЄС, оскільки Україна споживатиме менше потрібного Європі російського газу; та й ЄБРР матиме впевненість у спрямуванні і окупності серйозних інвестицій в український енергосектор.

Отже, ефективна організація державно-приватного партнерства у формі енергосервісних договорів сприятиме реалізації цілеспрямованої політики держави, спрямованої на зменшення енергетичної залежності України від імпортованих енергоносіїв та переорієнтацією державних ресурсів з поточних витрат на капітальні інвестиції.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ БОРОТЬБИ З ПІРАТСТВОМ

М. М. Гурай,
студентка ОКР «Магістр»
Науковий керівник: *В. А. Довженко,*
кандидат економічних наук, доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Висвітлено проблеми піратства в Україні. Викладена суть Інтернет піратства. Визначено наслідки порушення прав авторського права і суміжних прав.

Ключові слова: піратство, комп'ютерне піратство, неліцензійне програмне забезпечення, технічний прогрес.

Сьогодні, коли комп'ютер та вихід в Інтернет є майже у кожного українця, широкого поширення набуло таке поняття як «піратство». Згідно п.«б» ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1] *піратство у сфері авторського права – це опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення.*

В Україні, як і в багатьох країнах світу, люди часто використовують неліцензійне програмне забезпечення, але українські масштаби набагато крупніші. Слава України, як країни з одним із найвищих рівнів комп'ютерного піратства, відома далеко за її межами. Всесвітньо відомий журнал Wired [2] навіть відрядив к нам одного зі своїх журналістів, а потім тисячі читачів цього видання по всьому світу побачили наступні рядки:

«Ласкаво просимо в Україну, де комп'ютерне піратство стало елементом національної гордості ... Моя прогулянка починається на ринку "Петрівка", що розкинувся під відкритим небом північного Києва ... лотки виблискують CD, CD-ROM, DVD і відеокасетами за ціною від 40 центів до 3\$ ... Мій погляд привертає диск групи "Metallica", завдяки формату MP3 на диск помістилося 9 альбомів, 123 композиції музики в стилі heavymetal. Ціна: 3долари. В Америці ж тільки одні відрахування музикантам, видавцеві і звукозаписної компанії склали б 27\$ ... Коли мені на очі потрапила копія Microsoft Office XP за 2.20\$ (в той час як в США це програмне забезпечення коштує 580\$), я запитав: "Де це зробили?", продавець, розриваючись від почуття патріотизму, відповів: "Тут, у Києві" ... [2, 3]».

Асоціація виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance, BSA) в партнерстві з компанією IDC, провідною міжнародною компанією в галузі досліджень ринку, в 2010 р. опублікували результати сьомого щорічного міжнародного дослідження рівня комп'ютерного піратства[4].

Метою даного дослідження є аналіз розвитку *піратства* в Україні, розгляд умов його поширення, сформувані та розглянути основні проблеми ведення піратської діяльності в Україні, а також запропонувати шляхи їх вирішення.

Незважаючи на глобальну економічну кризу, на багатьох ринках відзначено зниження рівня піратства (54 країни), в той час як збільшення – всього в дев'ятнадцяти з більш ніж ста охоплених дослідженням країн світу. Тим не менш, глобальний рівень піратства піднявся з 41% до 43%, переважно в результаті активного зростання ринків з високим показником піратства, таких як Китай, Індія, Бразилія, які збільшили свою частку присутності на

світовому ринку. Згідно з даними дослідження, Україна третій рік поспіль демонструє зростання рівня піратського програмного забезпечення, який досяг 86% (2010 р.), і вивів країну на 7-е місце в світі. За даними BSA, комерційна вартість неліцензійного програмного забезпечення, встановленого на персональні комп'ютери в нашій країні в 2010 р., досягла рекордних 571 млн. доларів США.

Таким чином, боротьба з *комп'ютерним піратством* та охорона авторських прав зараз є однією з актуальних проблем світу, та й України в тому числі. З піратством на ринку інтелектуальної власності ведуть боротьбу не тільки державні органи, які виявляють та припиняють правопорушення, а й легальні виробники об'єктів авторського права.

Суть Інтернет піратства полягає у відтворенні і розповсюдженні мережею Інтернет фільмів, музичних творів, комп'ютерних програм, іграшок, інших об'єктів інтелектуальної власності, без дозволу автора або іншої особи, яка має авторське право і/або суміжні права, або без виплати винагороди за використання творів у встановленому законом порядку.

Поширення Інтернет піратства відбувається завдяки таким чинникам як:

- розвиток Інтернет технологій – Інтернет стає більш швидким та якіснішим;
- збільшення Інтернет аудиторії. Наприклад, в Україні в 2015 році доступ до всесвітньої мережі мали 21,8 млн. користувачів і їх кількість зростає з року в рік;
- недосконалість законодавства та відсутність дієвого механізму впливу на порушників авторського права і суміжних прав в Інтернеті.

Інтернет піратство має глобальний характер, його неможливо побороти в окремій країні. Але світова спільнота і кожна країна намагається розробити дієвий

механізм спрощеного та прискореного захисту авторського права в мережі Інтернет. На це спрямовані такі законодавчі акти та законопроекти як:

- Директива ЄС «Про електронну комерцію» № 2000/31/ЄС від 08.06.2000 року;
- Закон HADOPI, Франція, 2009;
- DigitalMillenniumCopyrightAct (DMCA), США, 1998;
- SOPA (StopOnlinePiracyAct), який знаходиться на розгляді в Палаті Представників США з 26.10.2011;
- ACTA – TheAnti-CounterfeitingTradeAgreement та інші.

Деякі аспекти сучасного стану Інтернет піратства та боротьби з ним характеризують наведені нижче дані:

Середня відстань в днях (вікно) між першим виходом фільму в кінотеатрах і появою піратської копії фільму в Інтернеті в 1-му кварталі 2016 року була 9,0 днів, а у 1-му кварталі 2015 року – 10,5 днів, тобто зменшилась. Вікно між датою кіно театрального релізу фільму і появою якісної піратської копії цього фільму також зменшилось: 34,5 днів в 1-му кварталі 2016 проти 63,0 днів в 1-му кварталі 2015 року.

Станом на березень 2016 року кількість користувачів піратських сайтів з он-лайн відео посиланнями (streamingvideolinksites) виросла в порівнянні з 4-м кварталом 2015 року: 77,4 млн. користувачів 10 найбільш популярних 10 сайтів проти 74,8 млн. Також виросла кількість користувачів сайтів, які безпосередньо надають можливість он-лайн перегляду (streamingcyberlockersites) – 83,7 млн. на кінець 1-го кварталу 2016 проти 81,4 млн. на кінець 4-го кварталу 2015.

Кількість користувачів найбільш популярних сайтів, які надають можливість завантажувати файли з аудіовізуальними творами (directdownloadlinksites) також

зросла на 6,9% протягом 1-го кварталу 2016 року. В той же час кількість користувачів найбільш популярних файлообмінних сайтів знизилась – 67,4 млн. на кінець 1-го кварталу 2016 проти 70,1 млн. на кінець 4-го кварталу.

Розподіл піратських інтернет ресурсів в залежності від методу піратства стоном на березень 2016 року (виходячи із кількості користувачів):

Топ 10 найбільш популярних піратських сайтів з он-лайн відео посиланнями (streamingvideolinksites) та сайтів, які безпосередньо надають можливість он-лайн перегляду (streamingcyberlockersites) на кінець березня 2016:

Файло обмінні *піратські сайти* (directdownloadcyberlockers) станом на кінець березня 2016 року використовують лише 6,9% користувачів.

Біт-торрент портали стали менш популярні в 1-му кварталі 2016 року у порівнянні з 4-м кварталом 2015: 71,9 млн. користувачів проти 72,7 млн. в 4-му кварталі.

Умовно можна визначити дві групи осіб, які здійснюють піратську діяльність. До першої групи належать безпосередньо особи, зайняті у легальному виробництві та тиражуванні об'єктів авторського права, або які мають доступ до легального виробника. Другу групу складають особи, які виготовляють продукцію контрафактним способом. На рівні держави шляхом використання різних механізмів впливу на виготовлення та збут піратської продукції найбільш дієвим є зменшення чисельності саме другої групи осіб, які займаються піратською діяльністю. Набагато складніше впливати на першу групу піратів, оскільки, з одного боку, їх важко відстежити, а з іншого – виготовлена ними піратська продукція за якістю приближується до легальної[5].

Соціальну природу захисту авторського права потрібно розглядати не тільки в нормативно-правовому аспекті як сукупність норм, а й як соціально-правове

явище. Охорона права інтелектуальної власності вимагає створення соціальної антикриміногенної ситуації в суспільстві, коли б вчинення злочинів викликало адекватне реагування, відновлення правового порядку та порушених прав, попередження злочинів як з боку винних, так і з боку осіб, які б в умовах безкарності вдалися до вчинення злочину [5].

В українському суспільстві склалися дві протилежні ідейно-правові позиції. Прибічники першої позиції, носіями якої є суб'єкти законодавчої ініціативи, контролюючі органи, імпортери та суб'єкти права інтелектуальної власності, вважають, що це є зло для суспільства та економіки країни. А інша позиція полягає в тому, що серед продавців, виробників-бізнесменів та більшості споживачів існує думка, що це є ніби благо й захист для населення від поширення занадто дорогої ліцензованої продукції.

Піратство завдає шкоди усім, хто задіяний у процесі створення, відтворення і розповсюдження об'єктів авторського права. Автори не отримують винагороди за використання своїх творів; видавці, виробники фонограм, розповсюджувачі – не отримують відповідного прибутку та втрачають частину потенційних покупців; покупці – з одного боку, мають комерційну вигоду, купуючи дешеві піратські твори, а з іншого – користуються неякісною продукцією (в більшості випадків); держава – не отримує відповідних відрахувань до бюджету за використання об'єктів авторського права, в результаті чого скорочуються видатки на культуру. Таким чином, на рівні держави піратство створює загрозу для розвитку національної культури, оскільки автори, видавці, виробники фонограм та інші особи, які сприяють авторам у розповсюдженні їх творів, втрачають фінансову підтримку. Піратство робить невігідним витрачання часу, зусиль, досвіду для створення нових,

оригінальних, якісних творів, внаслідок чого споживач продукту культури вимушений задовольняти свої культурні потреби другорядною продукцією, яка не є продуктом вищого гатунку як за змістом, так і за формою [5].

Технічний прогрес завдяки новітнім технологіям став для піратів надійним та простим засобом у незаконному виготовленні творів, що є об'єктами охорони та захисту авторським правом.

Класичним підходом до класифікації порушень у сфері авторського права є їх поділ на ті, що порушують майнові права й інтереси та ті, що порушують особисті (немайнові) права суб'єктів авторського права.

Підсумовуючи вище сказане, варто зазначити, що стрімкий розвиток цифрових технологій, з їх невичерпними можливостями щодо перетворення будь-якого об'єкта авторського права у цифрову форму, створив серйозну загрозу для ефективного застосування існуючих способів захисту авторського права і суміжних прав, оскільки відбувається розрив між конкретним правопорушенням та конкретними способами захисту від такого правопорушення. Тому при класифікації порушень авторського права і суміжних прав слід враховувати: по-перше, відомі та нові способи використання об'єктів авторського права і суміжних прав; по-друге, нові, раніше не відомі та технічно складні способи порушення авторського права і суміжних прав; по-третє, відповідні та адекватні порушенням способи цивільно-правового захисту [5].

Захист авторських й суміжних прав, залежно від ступеня і характеру їхніх порушень, може передбачати цивільно-правову, адміністративну й кримінальну відповідальність, які регламентуються Законом України «Про авторське право і суміжні права» та іншими спеціальними законами і кодексами.

На жаль, таке поняття як «охорона», так само, як і поняття «захист» не знайшли свого нормативного визначення, ані у чинному ЦК України, ані у Законі України «Про авторське право і суміжні права». Разом з тим, зазначені закони встановлюють загальні умови і способи захисту цивільних прав та інтересів. При цьому умови захисту як особистих, так і майнових авторських та суміжних прав базуються на загальній моделі захисту суб'єктивних цивільних прав, але з певною специфікою. Тому характер порушення авторського права і суміжних прав обумовлює порядок та межі реалізації конкретних способів захисту, які своєю чергою застосовуються шляхом здійснення комплексу узгоджених дій, спрямованих на захист суб'єктивних прав та інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав.

В сучасних умовах глобалізації інформаційного суспільства захист авторського права потребує ще більшої уваги, ніж раніше, використання новітніх заходів охорони, які б постійно розширювались та оновлювались в залежності від темпів розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права»: за станом на 9 травня 2011 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1993.
2. <http://www.wired.com>(офіційний сайт журналу «Wired»)
3. <http://www.crimeresearch.ru/library/Gorb6.htm> (стаття Р.Горбенко «Компьютерное пиратство на Украине стало «культурным»»)
4. Дані результатів дослідження Асоціації виробників програмного забезпечення (BusinessSoftwareAlliance, BSA). – Режим доступу до даних<http://portal.bsa.org/globalpiracy2010/index.html>.

5. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 3–13.

6. Ковальський В. Захист права інтелектуальної власності. Проблема контрафакту / В. Ковальський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 6. – С. 12–18.

РОЛЬ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІСНУВАННІ ТА РОЗВИТКУ «НОУ-ХАУ»

Я. І. Дубровець,

студентка I курсу

Науковий керівник: *О. В. Захаріна,*

кандидат економічних наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено роль публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості України. Охарактеризована необхідність використання передового зарубіжного досвіду в розробці нормативно-правових та організаційних засад, запровадженням сучасних моделей публічно-приватного партнерства та ефективних механізмів державного регулювання та підтримки.

Ключові слова: Публічно-приватне партнерство, «ноу-хау», держава, бізнес, інноваційний розвиток.

Публічно-приватне партнерство (ППП) визнано ключовим механізмом реалізації політики модернізації економіки України, вирішення важливих соціально-економічних проблем. Високу ефективність PPP як форми взаємодії держави та бізнесу доведено передовим досвідом ряду країн світу. На цей час доволі активізувалися об'єктивні обставини запровадження механізмів публічно-приватного партнерства. Для реалізації масштабних модернізаційних проектів у базових галузях промисловості потрібні значні інвестиційні ресурси, потужним джерелом яких може бути приватний бізнес. Водночас в умовах післякризового розвитку зростає зацікавленість бізнесу до державної підтримки, що дозволяє знизити ризики

приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проєктів для кредитних організацій. Розвиток державно-приватного партнерства при залученні інвестицій визнано одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та національних проєктів [1]. Інноваційна активність українських підприємств оцінюється на рівні 10–11%. У діючому законодавстві присутні ряд норм, які стримують розвиток ринкової конкуренції в інноваційній сфері. Це стосується й інноваційного підприємництва, яке, як свідчить зарубіжний досвід, є дієвим механізмом розвитку публічно-приватного партнерства.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання доцільною є розробка якісно нової системи інноваційних відносин, реалізація яких дозволила б дотримуватися балансу публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку промисловості, забезпечувати функціонування інноваційного підприємництва, залучати приватні інвестиції. Такою моделлю, що базується на принципах рівності партнерів, довірі та свободі договірних відносин, має стати модель публічно-приватного партнерства.

В останні десятиріччя ППП поступово стає дієвою формою реалізації інноваційних проєктів. Цільовою установою держави в інноваційній сфері стає стимулювання бізнесу щодо такого виду діяльності, яка відрізняється підвищеним ступенем ризику і невизначеності; досягненням ефективної взаємодії між учасниками інноваційного процесу (розробниками, фінансовими установами, виробниками тощо); акумулюванням фінансових ресурсів із різних джерел у пріоритетних напрямках, що за даних умов інвестиційної кон'юнктури менш привабливі для приватних вкладень [2, с. 29]. Реалізація перерахованого стимулюватиме бізнес до

розвитку нових напрямів, сприятиме прискоренню економічного зростання.

Згідно з практикою передового зарубіжного досвіду, до інструментів державної підтримки публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері віднесено [3, с. 83]:

– економічні: податкові пільги, державні замовлення на НДДКР, бюджети розвитку, надання кредитів на пільгових умовах для здійснення НДДКР та інноваційної діяльності в перспективних галузях промисловості, субсидування відсотків за кредитами, гранти та субсидії, державні дотації на закупівлю «ноу-хау» тощо;

– організаційні: стимулювання державою кооперації між університетами, промисловістю та регіональною владою, створення центрів технологій як консорціумів фірм та університетів, інноваційних бізнес-інкубаторів;

– адміністративні: фінансування з державного бюджету підготовки та перепідготовки кадрів та створення спеціальних органів управління з питань ППП в інноваційній сфері.

З перерахованого вище можна виділити такий інноваційний елемент ППП, як «ноу-хау» ("know-how" – у перекладі з англ. – знати як). В контексті інтелектуальної власності «ноу-хау» — це знання та досвіду наукового, технічного, виробничого та ін. характеру, які практично застосовуються в діяльності підприємства, але ще не стали загальним надбанням.

Попри широке використання "ноу-хау" в повсякденному житті механізм його правової охорони в Україні не отримав відповідного законодавчого закріплення. Уперше визначення "ноу-хау" було надане в Законі України "Про інвестиційну діяльність", де воно трактувалось як сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду,

необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих. На сьогодні термін "ноу-хау" уживається вже більш як у 270 нормативно-правових актах і фактично розглядається як конфіденційна інформація технічного, організаційного (управлінського), комерційного, виробничого та іншого характеру [5, с. 11]. Як правило, під «ноу-хау» розуміються секретні не запатентовані технологічні знання і процеси, практичний досвід, включаючи методи, необхідні для виробництва певного виробу, наукових досліджень і розробок; склади і рецепти матеріалів, речовин, сплавів тощо; методи і способи лікування; методи і способи видобутку корисних копалин; специфікації, формули і рецептура; документація, схеми організації виробництва, досвід в області дизайну, маркетингу, керування, економіки і фінансів та інших сфер. Звичайно поза контекстом інтелектуальної власності під «ноу-хау» розуміють процедурне знання.

Ознаками "ноу-хау" є:

- секретність інформації, що його становить;
- забезпечення секретності законним володільцем права на "ноу-хау" й додержання режиму секретності третіми особами (наприклад, особами, яким дана інформація стала відома через службове положення або виконувані професійні службові функції, контрагентами за договором тощо);
- істотність (цінність) інформації, що його становить;
- ідентифікованість, тобто фіксованість у такий спосіб, який дозволяє перевірити додержання критеріїв секретності й істотності;
- практична застосовність.

До особливостей "ноу-хау", які у своїй сукупності виділяють цей нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, належать: його нематеріальна природа; режим конфіденційності як основа надання правової охорони;

відсутність строку охорони; відсутність офіційного визнання охороноздатності та державної реєстрації. Використання «ноу-хау» часто забезпечує конкурентні переваги і комерційну вигоду організації, що їх отримала. Передача здійснюється на основі укладання ліцензійних договорів. «Ноу-хау» співіснує з патентами, торговими марками і авторським правом, і є економічним активом.

Для забезпечення існування та розвитку «ноу-хау» ППП повинно виконувати такі функції: забезпечення більш високих техніко-економічних показників ефективності діяльності у порівнянні зі здійсненням такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [4, с. 72].

Ринкові орієнтири дозволяють підприємствам враховувати сьогодишню економічну ситуацію і виробляти визначені прогнози, але тільки на найближче майбутнє. У цих умовах пріоритет віддається інноваційним процесам, що забезпечують високий "приватний ефект". При цьому можуть виявитися незатребуваними інноваційні ідеї, що укладають у собі величезний "суспільний ефект" чи потенційний ефект у майбутньому (продукти і процеси завтрашнього дня), до яких можна віднести і «ноу-хау». От ці, спрямовані у відносно далеке майбутнє ідеї, і покликані, головним чином, вбирати у свою орбіту публічно-приватне партнерство.

«Ноу-хау» відповідно до Закону становить технічну, організаційну або комерційну інформацію, отриману завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною

на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції, технологічного процесу та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності. Таким чином, технологія постає як збірна або складна категорія, що включає інші наукові та науково-прикладні результати.

Загалом, публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку має розглядатися як система відносин між державою, суб'єктами публічного права та приватним сектором економіки, при реалізації яких ресурси партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) діючих об'єктів, що потребують залучення інвестицій, та користуванні (експлуатації) такими об'єктами. [6, с. 8]

Ключова роль уряду у підтримці інноваційної діяльності і використання «ноу-хау» полягає у забезпеченні сприятливої структури і середовища для інформованого прийняття ризиків приватними інвесторами. Участь підприємців в інноваційних проектах на засадах ППП зазвичай супроводжується впровадженням більш ефективних методів роботи, удосконаленням техніки і технології, створенням нових виробництв і підприємств, у тому числі з іноземним капіталом, налагодженням ефективних коопераційних зв'язків з науковими установами, постачальниками та підрядниками.

Подальший розвиток публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості України має бути пов'язаний із використанням передового зарубіжного досвіду в розробці нормативно-правових та

організаційних засад, запровадженням сучасних моделей ППП та ефективних механізмів державного регулювання та підтримки.

Список використаних джерел:

1. Павлюк А. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналіт. записка / А. Павлюк, Д. Ляпін; Нац. ін-т стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

2. Білоусов Є. М. Державно-приватне партнерство як інструмент формування інноваційної економіки / Є. М. Білоусов // Правове забезпечення комерціалізації результатів досліджень і розробок: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 22 травня 2012 р.). – Х., 2012. – С. 27–34.

3. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства (станом на жовтень 2011 р.) // Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України. – К.: Фенікс, 2011. – 352 с.

4. Сімсон О. Реалізація моделі державно-приватного партнерства в інноваційній стратегії України / О. Сімсон // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 6. – С. 70–77.

5. Статівка А.М. Проблеми правового забезпечення публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері / А. М. Статівка, І. А. Шуміло // Економіка та право. – 2009. – № 2. – С. 11–16.

6. Патон Є. Недофінансування НАН України призведе до згорання дослідницьких проєктів і втрати наукових кадрів / Є. Патон // Голос України. – 2016. – № 11 (6265). – 22 січня. – С. 8.

ПРИВАТНО-ПУБЛІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙ

А. С.Кравчук,
студентка 1 курсу
Науковий керівник: *І. В.Кравець,*
кандидат економічних наук, старший викладач
Житомирський національний агроекологічний університет

Обґрунтовано зміст терміну «публічно-приватне партнерство як інструмент стимулювання інноваційного розвитку організацій» на основі узагальнення ряду існуючих наукових підходів.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, інноваційний розвиток, організація, промисловість, проекти.

Публічно-приватне партнерство (ППП) визнано ключовим механізмом реалізації політики модернізації економіки України, вирішення важливих соціально-економічних проблем. Для реалізації масштабних модернізаційних проектів у базових галузях промисловості потрібні значні інвестиційні ресурси, потужним джерелом яких може бути приватний бізнес. Водночас в умовах післякризового розвитку зростає зацікавленість бізнесу до державної підтримки, що дозволяє знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних організацій. Розвиток державно-приватного партнерства при залученні інвестицій визнано одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та національних проектів [1]. На разі в Україні не діють стратегія інноваційного розвитку, інноваційна політика

держави, пріоритетні напрями інноваційної діяльності, механізми державної фінансової підтримки через неузгодженість виділення обсягу коштів на такі цілі бюджетним та податковим законодавством, не діє розгалужена інноваційна інфраструктура.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання доцільною є розробка якісно нової системи інноваційних відносин, реалізація яких дозволила б дотримуватися балансу публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку промисловості, забезпечувати функціонування інноваційного підприємництва, залучати приватні інвестиції. Такою моделлю, що базується на принципах рівності партнерів, довірі та свободі договірних відносин, має стати модель публічно-приватного партнерства.

Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу вчених до розвитку публічно-приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сферах. Науковцями досліджується та узагальнюється до сучасних умов розвитку економіки України зарубіжний досвід реалізації механізмів публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері.

Ефективна взаємодія в рамках національної інноваційної системи органів державного управління наукових установ та бізнес-структур є важливим чинником створення науково-технологічних переваг країни в умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів. На разі в Україні процес формування інституту публічно-приватного партнерства (ППП) за наявності низки проблем знаходиться на початковій стадії. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-IV, державно-приватне партнерство визначено як «співробітництво між державою Україна, територіальними громадами в особі відповідних

державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» [2].

Ознаками державно-приватного партнерства є:

- забезпечення більш високих техніко-економічних показників ефективності діяльності у порівнянні зі здійсненням такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

- передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

- внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством.

На думку В. Г. Варнавського, державно-приватне партнерство означає «використання державою механізму як сукупності реалізуючих його елементів (інституціональні передумови реалізації ДПП, критерії оцінки проекту ДПП, складові механізму стимулювання ДПП), що забезпечують створення даного партнерства і участь приватного бізнесу в інноваційній діяльності» [3, с. 48]. Як зазначено у «Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2012–2017 роки», «у нормотворчій діяльності доцільним вважається використання терміна «публічно-приватне партнерство», де у більшій мірі відображається весь діапазон відносин у рамках цього суспільного явища з урахуванням участі органів місцевого самоврядування та громадськості». Під публічно-приватним партнерством пропонується розглядати «альтернативу в якості залучення нових джерел приватного фінансування та управління із збереженням за державним сектором як прав власності, так і контролю

щодо визначення цілей і завдань проекту». ППП «дозволяє створити «ефект важеля» і залучати приватний капітал для підвищення ефективності використання бюджетних коштів, а також реалізовувати переваги від залучення спеціалізованих приватних підприємств для управління та надання інфраструктурних послуг» [4, С. 64]. В європейських країнах публічно-приватне партнерство розглядається як пріоритетний інструмент реалізації інноваційної політики за такими напрямками, як: стратегічне співробітництво у сферах (критично важливих для держави) соціальних інновацій і високих технологій; забезпечення зв'язків між наукою і бізнесом та трансферу технологій у ринковий обіг; підтримка суб'єктів інноваційного підприємництва, приватних інвестицій у дослідження та інновації за допомогою партнерського фінансування та розподілу ризиків між публічним і приватним партнерами; кластерно орієнтована політика.

Взаємовідносини сторін публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері мають бути зафіксовані в офіційних документах (договорах про співпрацю, програмах тощо), носити партнерський, тобто рівноправний характер. На основі узагальнення світового досвіду взаємодії держави та приватного сектору щодо науково-технічного та інноваційного розвитку, механізмів застосування публічно-приватного партнерства визначаються основні принципи, на яких мають ґрунтуватися сучасні форми публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості (ПППСІРП).

Мета публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості полягає в об'єднанні досвіду, знань і вмінь державних і приватних партнерів для досягнення вагомих наукових результатів, ефективного впровадження інновацій, одержання значних

соціально-економічних та фінансових результатів з максимальною взаємною вигодою. ПППСІРП здійснюється також із метою допомоги у захисті інтелектуальної власності (субсидування, патентування), створення об'єктів інноваційної інфраструктури, використання державних лабораторій в інтересах приватних компаній. До пріоритетних напрямів публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості можна віднести:

- створення нових наукомістких фірм і підтримка малих і середніх інноваційних підприємств.

- розробка проривних технологій для державних потреб.

- відбір і фінансування на паритетних засадах науково-технічних та інноваційних програм і проектів, що мають важливе значення для національної економіки.

- залучення інвестицій для розвитку інноваційної інфраструктури.

- залучення до економічного обігу і комерціалізації результатів досліджень і розробок, одержаних з використанням коштів державного бюджету.

- інвестування в технічне переозброєння підприємств, оновлення парку обладнання, оптимізацію технологічних процесів.

- підвищення рівня довіри суб'єктів інноваційної діяльності до органів державної влади та місцевого самоврядування.

- зниження ризиків суб'єктів інноваційної діяльності завдяки їх розподілу між публічним і приватним партнером.

- сприяння інтеграції науки, бізнесу та освіти.

- розвиток інноваційних кластерів, у межах яких можливе ефективне співробітництво між державними та приватними структурами, малим і середнім бізнесом.

- формування та розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури.

- міжнародне співробітництво щодо створення партнерства із зарубіжними учасниками

- доведення результатів наукової діяльності, одержаних у державному секторі, до ринку – вихід продукції на світові ринки.

Світовий досвід реалізації інноваційних проектів на засадах ППП свідчить про різновид моделей та організаційно-правових форм партнерства держави та бізнес-структур. Так, М. А. Дерябіною запропоновано класифікацію ряду моделей публічно-приватного партнерства за трьома групами: організаційні моделі, моделі фінансування та моделі кооперації [5]. До організаційних моделей віднесено концесію та аутсорсинг. До моделей фінансування пропонується віднести комерційний найм, оренду, лізинг, проектне фінансування, де передбачається укладання угоди з визначенням конкретних зобов'язань учасників інноваційного проекту, відповідальності та розподілу ризиків між ними. Моделями кооперації є «різні способи поєднання зусиль партнерів, відповідальних за окремі стадії загального процесу створення нової споживчої вартості (товарів, послуг, об'єктів інфраструктури, технологічних систем тощо) на засадах укладання договорів про спільну діяльність» [6, с. 103]. В інноваційній сфері доцільним є укладання договорів про спільну діяльність, угод оренди, лізингу, аутсорсингу. На думку деяких учених, використання договору про концесію є проблематичним, оскільки, згідно із Законом України «Про концесії», концесійний договір укладається на строк від 10 до 50 років, що значно перевищує життєві цикли переважної більшості виду інноваційної продукції, особливо в межах високих технологій [6, с. 103]. Публічно-приватні партнерства створюються як в організаційно-правовій формі юридичної особи, так і на основі договору про спільну діяльність з об'єднанням внесків учасників та без їх об'єднання залежно від мети партнерства. Вони

функціонують у формі об'єднань підприємств, господарських товариств, холдингів, корпорацій, концернів, консорціумів, венчурних та інвестиційних фондів, банків розвитку, інноваційних кластерів, промислово-фінансових груп, наукових і технологічних парків, центрів трансферу технологій. Загальновизнаною практикою ППП в інноваційній сфері є формування та функціонування технологічних платформ як ефективного комунікаційного засобу для об'єднання науковців та підприємств.

Загалом, публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку організацій має розглядатися як система відносин між державою, суб'єктами публічного права та приватним сектором економіки. До переваг публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості, за дослідженням, відносяться:

– для держави: скорочення рівня витрат із надання послуг; активізація інвестиційної діяльності промислових підприємств; ефективне управління майном; економія фінансових ресурсів держави; використання передового досвіду діяльності компаній за організаційно-правовою формою – публічне акціонерне товариство; оптимізація розподілу ризиків; підвищення ефективності розвитку інфраструктури у сфері промисловості; активізація форм проектного фінансування; стимулювання підприємницького мислення; рівний діалог між владою та бізнесом; збереження та створення робочих місць;

– для приватного сектора економіки: залучення бюджетних коштів до реалізації інноваційних проектів; розширення можливостей одержання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних та вітчизняних фінансових установ на довготривалий термін; поліпшення роботи з державними дозвільними органами влади; підвищення статусу інноваційного проекту в результаті залучення до участі державного партнера; формування позитивного іміджу у суспільстві; оптимізація розподілу ризиків інноваційного проекту.

Подальший розвиток публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку організацій України має бути пов'язаний із використанням передового зарубіжного досвіду в розробці нормативно-правових та організаційних засад, запровадженням сучасних моделей ППП та ефективних механізмів державного регулювання та підтримки.

Список використаних джерел:

1. Павлюк А. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналіт. записка / А. Павлюк, Д. Ляпін; Нац. ін-т стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

2. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI (із змінами; у редакції від 02.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. Мамутов В.К. Принципы и методы правового регулирования хозяйственной деятельности / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин [и др.] // Хозяйственное право; под ред. В.К. Мамутова. – К.: Юринком Интер, 2002. – С. 32.

4. Пильтяй О. Фінансові механізми публічно-приватного партнерства / О. Пильтяй // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 63–74.

5. Дерябина М.А. Теоретические и практические проблемы государственно-частного партнерства / М.А. Дерябина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inecon.ru/ru/index.php?go=Content&id=29>.

6. Чмир О. С. Державно-приватне партнерство у науково-технічній та інноваційній сфері: теоретичні засади і практичні проблеми впровадження в Україні / О. С. Чмир, Ю. Ф. Шкворець, І. Ю. Єгоров // Наука та наукознавство. – 2012. – № 3. – С. 98–109.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ І ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЙ

*І. Я. Кузьменко,
І. М. Костецька,
студентки 1 курсу*

*Науковий керівник: І. В. Кравець,
кандидат економічних наук, старший викладач
Житомирський національний агроекологічний університет*

Метою дослідження було визначення теоретичних, правових та практичних методів застосування публічно-приватного партнерства в системі економічних відносин з метою ефективного управління інтелектуальним та інноваційним потенціалом організацій.

Ключові слова: публічно-приватне партнерства, економічні відносини, інтелектуальний потенціал, інноваційний потенціал, організація, освітньо-інноваційний потенціал.

На сучасному етапі економічної глобалізації необхідною передумовою формування наукових і технологічних переваг країни виступає ефективна взаємодія ключових елементів національної інноваційної системи – держави, науки та бізнесу, як інструменту відносин нового типу взаємодії та співпраці між різних секторів економіки, науки і освіти. Накопичений світовий досвід дозволяє визнати одним з основних механізмів розширення ресурсної бази й мобілізації невикористаних резервів для економічного розвитку державно – приватне партнерство (ДПП). Таке партнерство являє собою відносно нове явище у світовому господарстві, що

відображає процеси розширення й ускладнення форм взаємодії держави й бізнесу. Питанням державно-приватного партнерства, присвятили свої праці такі вітчизняні вчені як В.М. Вакуленко, О.В. Берданова, Н.Г. Діденко, Н.А. Сич, А.Ф. Ткачук та ін. Серед учених, які зробили суттєвий внесок у дослідження сутності економіки знань Б. Бажал, В. Геєць, В. Макаров, В. Л. Мусіна, С. Фокін та ін. Вони розглядають необхідність впровадження економіки знань, яка є головною передумовою підвищення конкурентоспроможності країни. В той же час недостатня увага приділяється інструментам взаємодії знань і бізнесу.

Найбільш активно партнерство держави і бізнесу здійснюється в реальному секторі економіки. Водночас аналіз світового досвіду свідчить про те, що відносна роль державно-приватного партнерства в інноваційній політиці різниться в окремих країнах, але явною є тенденція до зростання впливу ДПП на розвиток інноваційної активності у високотехнологічних сферах. В ХХІ ст. не природні багатства, не територія, а високі технології, знання, інтелект є основою формування економіки знань, джерелом добробуту та якості життя населення тієї чи іншої країни. Підтвердження цьому є досвід найбільш розвинених країн світу, де впродовж останніх десятиліть відбувається інтенсивне заміщення основних фондів, матеріальних товарних запасів, інших матеріальних активів нематеріальними.

Так, на початку 80-х років минулого століття близько 60% інвестицій у промисловості США спрямовувалося на набуття матеріальних цінностей, а вже через двадцять років ця частка становила 16%. З початку 90-х років ХХ ст. підприємства США витрачають більше коштів на придбання обладнання призначенням якого є обробка інформації ніж на інше устаткування. В Нідерландах діє

низка програм, віднесених урядом до діяльності державно – приватного партнерства. В найбільшій мірі за концепцією та організаційною формою відповідають ознакам ДПП створені в 1996 р. «Провідні технологічні інститути», з метою фокусування досліджень на інтересах бізнесу і ключових цілях економіки та суспільства.

В Україні формування економіки знань має односторонній характер, а саме є істотний інтелектуальний потенціал за рахунок досить високого рівня освіти, проте відсутні ефективні вітчизняні інструменти перетворення нових знань в інновації, відсутня комерціалізація знань, що призводить до погіршення конкурентоспроможності країни у різних сферах діяльності. Таким чином, окремої уваги заслуговує такий інструмент реалізації управлінських рішень у процесах формування та використання освітньо-інноваційного потенціалу національної економіки, як публічно-приватне партнерство (ППП). Він покликаний забезпечити ефективну взаємодію держави й інших інституцій у сфері освіти й інновацій на договірних і контрактних засадах. Слід відмітити, що закон України «Про державно-приватне партнерство» [4] накладає низку суттєвих обмежень на можливість комерціалізації наукових результатів, створених за рахунок коштів державного бюджету України, і на сфери застосування державно-приватного партнерства. Заклади освіти переважно більшістю є державними установами і здійснюють статутну діяльність, зокрема, наукову й інноваційну, у тому числі і за державний кошт. Більша частина фундаментальних і прикладних досліджень, результатами якої можуть стати інновації, виконується хоча й на конкурсній основі, але за рахунок коштів загального і спеціального фонду державного бюджету. Це унеможливорює розвиток державно-приватного партнерства у сфері освіти. Виходом з цієї ситуації є

створення правової моделі публічно-приватного партнерства, яка переводить відносини з потенційними споживачами інновацій, створених закладами освіти у публічну сферу і знімає більшість законодавчих обмежень, що сприятиме дифузії інновацій, прискоренню процесів їх реалізації з одного боку, а з іншого – зростанню обсягів фінансових ресурсів сфери освіти, зниженню навантаження на державний бюджет України.

На організаційному рівні такої сумісної діяльності може бути *стратегія формування освітньо-інноваційного потенціалу національної економіки*, яка являтиме собою програмний документ, що сформований на основі обраних напрямів і задає мету, стратегічні пріоритети та цільові орієнтири, розкриває принципи, способи, методи, інструменти і важелі досягнення мети, терміни реалізації і очікувані результати від процесу формування освітньо-інноваційного потенціалу національної економіки. Обов'язковою умовою успішного втілення стратегії є ефективний механізм її реалізації, який також представлений на організаційному рівні, оскільки розкриватиме структуру учасників, характер і організаційні форми їхньої взаємодії, представлятиме методи та інструментарій реалізації стратегії і відображає контур зворотного зв'язку, який визначається логікою процесу і моделлю управління: детермінована, програмно-цільова, ціннісно-орієнтована.

Концептуальні складові даної стратегії представлятимуть собою наскрізну ідею, принципове бачення процесу формування освітньо-інноваційного потенціалу національної економіки із заданими характеристиками, яке відповідатиме системі стратегічних пріоритетів розвитку економіки країни на інноваційних засадах.

Державно-приватне партнерство у світовій практиці трактується у двох аспектах: по-перше, як система відносин держави й бізнесу, що широко використовується як інструмент економічного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних, місцевих рівнях; по-друге, як конкретні проекти, реалізовані спільно державними органами й приватними компаніями на базі об'єктів державної й муніципальної власності.

Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в інноваційній сфері вказує на те, що в моделі взаємодії держави й бізнесу в інноваційному процесі в розвинутих країнах роль приватного сектора полягає в розробці технологій на основі власних досліджень та в ринковому освоєнні інновацій, а роль держави – у сприянні виробництву фундаментального знання й комплексу технологій стратегічного характеру, а також у створенні інфраструктури і сприятливих інституціональних умов для інноваційної діяльності приватних компаній.

Підбиваючи підсумки зазначимо, що незважаючи на існування окремих форм співпраці держави і приватного сектора, українська економіка знаходиться лише на початку складного процесу створення необхідної системи управління такими проектами. Основним мотивом, який підштовхує уряд до співпраці з бізнесом, є обмежені бюджетні кошти і нагальна необхідність розширення інвестиційно-інноваційної діяльності, яка є більш динамічною та бурхливою в приватному секторі економіки.

Враховуючи вище зазначене, вважаємо, що проекти ППП в подальшому мають відповідати: - пріоритетності інтересів держави (в контексті соціальних, суспільних інтересів), оскільки державні органи влади виступають замовником проекту і визначають основні правила співпраці з бізнесом; - розподілу ризиків між сторонами,

тому що вони повинні передаватися тій стороні, яка може забезпечити їх більш ефективне управління; - прозорості (суспільство має достатній доступ до інформації відносно діяльності партнерів); - рівноправності характеру відносин між сторонами.

Список використаних джерел:

1. Арыстанбекова А. Экономика, основанная на знаниях/ А. Арыстанбекова // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – №6. – С. 30–33.

2. Бажал Ю. М. Знаннева економіка: теорія і державна політика / Ю. М. Бажал // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 71–86.

3. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. [Електронний ресурс] / К.В. Павлюк, С.М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки – 2010. – № 17.

4. Про державно-приватне партнерство: закон України від від 01.07.2010р. №2404-VI., [Електронний ресурс] . – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>

5. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО: ТЕОРЕТИЧНИЙ, ПРАВОВИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ю. Маринич

студентка 1 курсу

Науковий керівник: *І. В. Кравець*,

кандидат економічних наук, старший викладач

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено теоретичні і правові основи публічно-приватного партнерства в системі економічних відносин, окреслення перспективи використання механізму публічно-приватного партнерства з метою покращення соціально-економічного стану країни, аналіз переваг і проблем публічно-приватного партнерства, розробка шляхів щодо їх вирішення.

Ключові слова: публічно-приватного партнерства , правовий аспект, державний сектор, приватний сектор.

Сьогодні, в умовах інтелектуалізації і глобалізації економіки, розвиток будь-якої галузі національного господарства залежить від інтелектуального і фінансового потенціалу підприємств. Фінансування багатьох проєктів, які мають високий інтелектуальний потенціал не відбувається за причини недостатності чи відсутності грошових коштів. Одним з основних каналів розширення фінансових ресурсів й мобілізації необхідних коштів для розвитку економіки може стати публічно-приватне партнерство (ППП).

Дослідження теоретичних та практичних положень організації та фінансування механізмів публічно-приватного партнерства знайшли своє відображення в роботах зарубіжних та українських науковців:

І. В. Богдана, В. Г. Варнавського, О. М. Вінника, В. М. Гейця, Р. С. Грінберга, В. В. Гуменюка, О. М. Гуриненко, М. А. Дерябіної, А. Зельднера, Т. І. Єфименко, І. В. Запатріної, І. В. Іголкина, В. В. Івантера, М. В. Клінової, І. І. Смотрицької, К. В. Павлюк, О. В. Мартякової, Є. Л. Черевикова та інших дослідників.

Публічно-приватне партнерство – це взаємодія держави і бізнесу (одного або декількох) відносно фінансування та управління спеціальними державними або комунальними установами в різних сферах діяльності. Є складною фінансовою і юридичною угодою. Сутність ППП полягає в залученні приватного партнера державними органами та органами місцевого самоврядування з метою проектування, фінансування, будівництва, реконструкції, модернізації, обслуговування, експлуатації об'єктів державної або комунальної власності на умовах розподілу ризику, відповідальності та прибутку у формі договору.

Публічно-приватне партнерство є універсальним механізмом, що дозволяє реалізувати потенціал приватнопідприємницької ініціативи, зберігаючи при цьому контрольні та регулюючі функції держави в соціально значущих секторах економіки. При цьому на відміну від приватизації як форми передачі державної (муніципальної) власності у власність юридичних і фізичних осіб, партнерство дозволяє зберігати право власності за державою (місцевим самоврядуванням), хоча при цьому в рамках державної (муніципальної) власності відбуваються істотні інституціональні перетворення, що дозволяє розширити участь приватного бізнесу у виконанні частини соціальних, економічних, організаційних, управлінських та інших функцій держави та місцевого самоврядування.

Вперше ППП з'явилося в 1992 році у Великобританії завдяки Джону Мейджору, який запропонував так звану «приватну фінансову ініціативу». Розвиток ППП в Україні офіційно почав свій відлік тільки в 2010 році, з прийняттям Закону України «Про державно-приватне партнерство». Згідно статей даного закону до основних принципів ППП належать:

- рівність перед законом державних та приватних партнерів;
- заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;
- узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;
- забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера.

Зараз в Україні можна простежити 243 проекти схожих на публічно-приватне партнерство. З них 210 на умовах договорів концесії, в той час, як тільки 33 на умовах договорів про спільну діяльність. Найбільшими сферами, де використовується такий вид партнерства, є обробка відходів (47,7%) та водопостачання (32,5%). Решта займають транспортна інфраструктура (7,0%); рекреація, культура, спорт і нерухомість (1,2%); виробництво теплової та електричної енергії (4,9%) та інші сфери (7,4%). Застосування публічно-приватного партнерства планується ще на 321 об'єктах. З них 105 об'єктів водопостачання, 51 – виробництво енергії, по 32 об'єкта у сферах рекреації, культури і спорту, обробки відходів і 4 об'єкти у сфері охорони здоров'я. Для порівняння: у Великобританії зараз реалізується 550 таких проектів на суму понад 56 млрд. євро [6].

Україна має великий потенціал для розвитку різних форм публічно-приватного партнерства. Принципові

суспільні зміни останніх двох років супроводжувалися як зростанням ролі інститутів громадянського суспільства, так і, на жаль, проблемами державного управління на тлі воєнних подій і соціально-економічних негараздів. Тобто реальне партнерство зараз все більш передбачає консенсус трьох суб'єктів: державних установ, громадських організацій та приватного бізнесу. Застосування механізму публічно-приватного партнерства у сфері комунального обслуговування та соціальної інфраструктури є рішенням, яке має багато переваг, але залишається складним для реалізації і розвитку впродовж тривалого часу (табл. 1)

Таблиця 1

Переваги ППП для державного та приватного сектора

<i>Переваги ППП для державного партнера</i>	<i>Переваги ППП для приватного партнера</i>
Активізація інвестиційної структури	Прибуток
Ефективне управління майном	Доступ до нових сфер бізнесу
Збереження та створення робочих місць	Додаткові гарантії повернення інвестицій
Скорочення витрат на надання послуг	Отримання кредитів під державні гарантії
Економія фінансових ресурсів	Підвищення ефективності витрат
Соціальний аспект	Ефективне використання комерційних можливостей

Переваги від впровадження проектів з публічно-приватного партнерства:

- підвищення якості надаваних населенню послуг, віднесених до компетенції держави;
- втілення в життя великих інфраструктурних проектів, які не змогли б бути реалізовані в найближчому досяжному майбутньому з тих чи інших підстав;
- допомога у найбільш вигідній реалізації і розвитку об'єктів державного майна;

- зменшення податкового тягаря, надання пільг та преференцій для бізнесу;
- збереження державного контролю над активами, сприяння появі можливості успішно використовувати досвід, навички та професіоналізм приватного бізнесу;
- створення сприятливого середовища для появи різного роду форм новаторства та інновацій;
- активізація бізнес-процесів у суспільстві, стимулювання підприємницького мислення в галузі пошуку нових і перспективних методів взаємодії;
- сприяння впровадженню передових принципів управління в органах державної і муніципальної влади;
- сприяння розвитку діалогу між владою і бізнесом у всіляких сферах.

Прискорення реалізації проектів, ППП сприяє модернізації економіки країни, розвитку інфраструктури і швидкому впровадженню нових технологій. При реалізації проектів, які зосереджені на якості послуг, краще враховується попит і швидше відбувається адаптація до нього. Не зважаючи на низку позитивних моментів, при здійсненні ППП, існують і певні *проблеми*, основними з яких є:

- недосконалість правового поля для реалізації проектів ППП;
- зтяжний характер прийняття рішень державним сектором;
- нестача ефективних інструментів залучення довгострокового фінансування проектів ППП;
- ліміт фінансування проектів, що є обмеженням для регіональних проектів;
- гарантії прав приватних партнерів не розповсюджуються на випадок змін законодавства з питань стандартів якості товарів/послуг, податкового, валютного, митного законодавства, законодавства з питань

ліцензування та іншого законодавства, що регулює правовідносини, в яких не діють принципи рівності сторін (державного та приватного партнерів);

- надмірне регулювання здійснення ППП з боку публічної влади;

- відсутність відповідної інституційної інфраструктури (підготовка, відбір, моніторинг ППП), недостатній професіоналізм публічної влади (система державної підтримки, критерії відбору проектів, оцінка пропозицій, нерозвиненість механізмів і договірної бази тощо);

- відсутність громадського (суспільного) контролю.

Вважаємо, що вирішенню проблем стосовно функціонування ППП в Україні сприятиме:

- 1) пошук оптимальних варіантів співробітництва, забезпечення прозорості і публічності;

- 2) розвиток нормативної бази, обговорення, удосконалення механізму управління програмою розвитку ППП державним органом, розробка методичних матеріалів з фінансового управління проектами ППП з урахуванням української специфіки;

- 3) проведення курсів підвищення кваліфікації, тренінгів, круглих столів, розробка планів розвитку інфраструктури ППП, проведення моніторингу реалізації проектів ППП, активні кампанії СМІ, податкові пільги, запобігання політичного впливу, підготовка та реалізація прозорих конкурсних умов.

Враховуючи власний та міжнародний досвід, застосування публічно-приватного партнерства в Україні надасть багато вигід як державному так і приватному сектору, а відтоді і покращить соціально-економічний стан нашої держави. Україна зробила досить суттєві кроки в напрямку застосування публічно-приватного партнерства. Але для того, щоб надати відчутного імпульсу для

залучення інвестицій в інфраструктурні проекти, необхідно запровадити серію економічних, фінансових, правових та інституційних зрушень.

Список використаних джерел:

1. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. / С. Грищенко– К., ФОП Москаленко О. М., 2011. – 140 с.

2. Запатрина І. В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І. В. Запатрина // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 4. – С. 62–86.

3. Островський І. А. Публічно-приватне партнерство як соціальна інновація: переваги та ризики / І. А. Островський, Б. Ю. Юхнов, С. І. Штефан // Ефективна економіка. – 2016. – № 5. С. 16–18.

4. Пашковська Т. Особливості ППП в Україні: реалії та перспективи / Т. Пашковська // Юридична газета. –2007. – № 16 – С. 2–3.

5. Про державно-приватне партнерство: закон України від 01.07.2010 р. №2404-VI, [Електронний ресурс] . – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>.

6. Публічно-приватне партнерство: Україна і світовий досвід / О. Пуха та ін.// Протокол: юридичний інтернет-ресурс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://protokol.com.ua/ua/publicchno_privatne_partnerstvo_ukraina_i_svitoviy_dosvid/.

ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

*Ю. Матюшенко,
ОС «Магістр»,
Науковий керівник: В. А. Довженко,
кандидат економічних наук, доцент
Житомирський національний агроекологічний університет*

Виділено проблеми становлення ринку та недоліки системи страхування охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні. Доведена необхідність розвитку страхових відносин у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, страхування, ринок, майнові права.

За умов жорстокої конкурентної боротьби на всіх ринках товарів та послуг України важливим стає питання захисту витворів новаторства відтак актуалізуються питання страхового захисту інтересів економічних суб'єктів, які беруть участь у створенні, освоєнні і поширенні об'єкти права інтелектуальної власності. Особливості формування та розвитку ринку страхових послуг в Україні є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених, серед яких провідне місце займають публікації В. Базилевича, Р. Пікус, О. Барановського, О. Вовчак, Л. Горбач, Н. Машної, М. Мниха, О. Філонюка та ін.

Метою дослідження є вивчення особливостей та проблем становлення системи страхування інтелектуальної власності в Україні.

Світова практика все більше зіштовхується з необхідністю знаходження нових можливостей охорони інтелектуальної власності, у зв'язку з чим актуальними

стають питання страхування об'єктів права інтелектуальної власності [5]. Перед вивченням особливостей страхування у сфері інтелектуальної власності, визначимо сутність терміну «страхування» (табл. 1).

Таблиця 1

**Тлумачення терміну «страхування»
у нормативно-правових актах України**

Нормативно-правовий акт	Визначення
Ст. 1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР	Страховання – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.
Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV	Страховання – це діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.

Джерело: складено автором на основі [1, 2, 5]

Отже зазначені вище нормативні акти України визначають предметом страхування саме майнові інтереси. Однак у Законі України «Про страхування» не визначено термін «майновий інтерес». Водночас, законодавство вказує, що майнові інтереси пов'язані з життям, здоров'ям,

працездатністю і пенсійним забезпеченням (особисте страхування); з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); з відшкодуванням страховиком заподіяної ним шкоди особі (страхування відповідальності). Отже, це інтерес щодо матеріальних і нематеріальних благ, відповідно, і страховий захист поширюється на інтереси, пов'язані з цими благами [5].

Водночас процес формування інституту інтелектуальної власності в Україні пов'язаний з низкою проблем:

– Проблеми регулювання відносин, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності при створенні об'єктів інтелектуальної власності.

– Проблеми придбання й оплати майнових прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, комерційного використання інтелектуальної власності як нематеріальних активів.

– Проблеми забезпечення надійної та ефективної охорони та захисту прав інтелектуальної власності, економіко-правового стимулювання розвитку індустрії інформаційних технологій, в тому числі відсутності узгодженої цілісної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності, дієвих механізмів захисту від піратства [4].

Однією з найактуальніших проблем формування цивілізованого ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні в проблема піратства та поширення контрафактної продукції. Тому, особливості ринку інтелектуальних продуктів, проблеми у сфері правової охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності створюють передумови для становлення інституту страхування інтелектуальної власності в Україні.

Важливим напрямом удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності, забезпечення фінансової стабільності установ, які займаються інноваційною діяльністю, розвитку венчурного бізнесу, зростання довіри до суб'єктів інноваційного процесу, поступової інтеграції України до світової системи господарювання та зміцнення конкурентних позицій вітчизняних суб'єктів господарювання є розвиток страхування інтелектуальної власності та приведення цієї галузі у відповідність до світових стандартів [4]. При цьому страхування інтелектуальної власності є комплексом економічних відносин, які виникають з приводу захисту майнових інтересів суб'єктів інтелектуальної власності у разі виникнення передбачених договором страхових подій [3].

На сучасному етапі розвитку інституту інтелектуальної власності об'єктами страхування є такі випадки: порушення прав творця та власника об'єктів інтелектуальної власності; неотримання патенту або винагороди за використання об'єктів інтелектуальної власності; угоди про конфіденційність та ліцензійні угоди купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності; кредити під заставу інтелектуальної власності; права авторів та суміжні права тощо [4].

Специфіка страхування об'єктів інтелектуальної власності пов'язана зі значними ризиками, що виникають у процесі здійснення нововведень, придбання патентних ліцензій, у тому числі організаційними, трансляційними, податковими, інфляційними, кредитними ризиками, ризиком нежиттєздатності, пов'язаним із інноваційною природою інтелектуальної власності, тощо. Водночас унікальність та неповторність результатів інтелектуальної творчої діяльності, нерозвиненість ринку інтелектуальної власності, неналежне інформаційне забезпечення викликають значні труднощі під час оцінювання нематеріальних активів, не

дають змогу формалізувати та уніфікувати процедури страхування, встановити середній рівень ризику тощо [4].

На сьогодні в Україні є ціла низка проблем, пов'язаних із захистом прав та економічних інтересів суб'єктів інноваційного процесу, створенням належних соціально-економічних умов для розвитку цивілізованого ринку інтелектуальної власності, забезпеченням трансферу сучасних технологій, міжнародного обміну інформацією та знаннями. Їх вирішення сприятиме становленню вітчизняної економіки в умовах інформаційного суспільства та зростання добробуту населення. В умовах становлення інтелектуальної економіки спостерігається високий рівень конкуренції на ринку інтелектуальних продуктів, що разом із високим ступенем ризиків у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності вимагають формування ефективної системи страхування інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування», Верховна Рада України; Закон від 07.03.1996 № 85/96-ВР
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
3. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431с.
4. Базилевич В. Д. Страхіві послуги на сучасному ринку інтелектуальної власності / В. Д. Базилевич // Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 15 трав. 2015р. – Житомир: ЖНАЕУ, 2015. – С. 74–79.
5. Жилінська О. Страхування інтелектуальної власності: світові тенденції та перспективи для України [Електронний ресурс] / О. Жилінська, А. Вікулова, . – К., 2014. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/strahuvannya-intelektualnoyi-vlasnosti-svitovi-tendentsiyi-ta-perspektivi-dlya-ukrayini>.

АНАЛІЗ ЗАХИСТУ ТА КОНТРОЛЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Ю. Мельник,
студент 1 курсу
Науковий керівник: *О. В. Захаріна,*
кандидат економічних наук, доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Проаналізовано необхідність захисту та контролю об'єктів інтелектуальної власності в Україні. Дано порівняльну характеристику охорони та захисту інтелектуальної власності в країнах Європейського Союзу.

Ключові слова: інтелектуальна власність, Європейський Союз, права інтелектуальної власності, піратство.

Курс на інтеграцію до Європейського Союзу в останні роки є одним із головних пріоритетів зовнішньої політики України. Розгляд права ЄС в процесі формування правової сфери української держави на сьогодні є необхідною умовою інтеграції України до ЄС.

Право інтелектуальної власності ЄС формувалося довго, складно і досить важко. Основна проблема полягала в тому, що це право є територіальним за своїм характером, тобто правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, надана на території однієї держави, не діє на території інших держав. Крім того, в різних країнах є відмінності в рівнях охорони, особливості практики у галузі права. Кожна держава прагне передусім забезпечити права національних правовласників, що загалом суперечить цілям і принципам створення єдиного ринку. Тому

тривалий час регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності залишалось у компетенції держав – членів ЄС, а співпраця у сфері інтелектуальної власності не входила до низки пріоритетних завдань Євросоюзу.

Право інтелектуальної власності в Україні набувається з підстав, які встановлені чинним законодавством. Відносини, що складаються у зв'язку із створенням і використанням об'єктів авторського права і суміжних прав, регулюються Цивільним кодексом України, Законом України «Про авторське право і суміжні права» та іншими законодавчими актами України. Багато експертів вважають, що законодавство щодо захисту інтелектуальної власності грубо порушується і не виконується. Дана ситуація не може не викликати занепокоєння з боку наших торговельних партнерів, особливо США і ЄС, які є світовими технологічними лідерами, що дає підстави для звинувачення України в низьких стандартах охорони інтелектуальної власності. Україну регулярно вносять до всіх списків найбільших піратів світу, з показниками рівня піратства 80-95% від обсягу ринку. В 2016 році США визначили Україну державою, яка посідає першу позицію у списку держав - найбільших піратів (рейтинг складається із 150 країн світу), тобто визнали, що наш уряд не в змозі забезпечити відповідний рівень захисту інтелектуальної власності і подолати піратство. Крім цього, є ще низка невирішених питань щодо підвищення ефективності захисту прав інтелектуальної власності, зокрема у сфері авторського права та суміжних прав.

Стан розвитку відносин інтелектуальної власності, різнобічні її аспекти в Україні та за кордоном перебувають в центрі уваги спеціалістів у цій галузі: Андрощука Г., Бутнік-Сіверського О., Довгого С., Дроб'язко В.,

Едвінсона Л., Жарова В., Ідріса К., Клявіна В., Орлюка О., Підопригори О., Прахова Б., Святоцького О. та інших авторів. Однак проблеми визначення об'єкта власності інтелектуальних працівників, класифікації нематеріальних активів, захист прав інтелектуальної власності у ЄС, ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів залишаються нерозкритими і їм недостатньо приділено уваги на законодавчому рівні.

Під інтелектуальною власністю, відповідно до практики Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності (ВОІВ) та Світової організації торгівлі (СОТ), розуміють одночасно як промислову власність, так і сферу авторських і суміжних прав. Права інтелектуальної власності мають подвійний зміст: вони надають виключні майнові права, а також, в більшій мірі стосовно авторських прав і в меншій стосовно промислової власності, особисті або немайнові права. У загальнозживаному розумінні термін інтелектуальна власність – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Україна з давніх часів славилась і славиться своїм потужним творчим потенціалом. Українські літератори і художники, композитори і музиканти, співаки і танцюристи та інші митці викликали і викликають захоплення в усьому світі. Українські вчені, конструктори та інші розробники, які вписали не одну славу сторінку в історію розвитку світової науки і техніки, також відомі світу. Деякі з них стали лауреатами Нобелівської премії, але вже як громадяни іншої країни, інші взагалі не дістали визнання своїм відкриттям та іншим науково-технічним досягненням. Але чому? Найпершим зазначимо аспект, що

стосується захисту авторського права та виплат винагороди за використання відповідних об'єктів. За даними Рахункової палати України, в державі щороку збирається лише близько 11-15 млн. гривень винагороди, що за оцінками експертів складає 3% від потенційної суми надходжень. Це пояснюється тим, що в Україні за використання авторського права збори сплачують лише 6-7% користувачів.

Така статистика дає підстави констатувати, що на сьогоднішній день в Україні не створено ефективної системи збору та виплати винагороди авторам. Ще однією проблемою є те, що в Україні інтелектуальна власність практично не враховується ні в собівартості продукції, ні в балансовій вартості підприємств та становить менше одного відсотку їх вартості, в той час як в країнах Європейського Союзу нематеріальні активи становлять сьогодні від 50 до 85 відсотків вартості майна підприємств. Наслідком цього є те, що Україна загалом втратила 800 млрд. дол. при приватизації в зв'язку з тим, що не були враховані нематеріальні активи – об'єкти інтелектуальної власності.

Прикладом економічної системи, яка не враховувала вартість інтелектуальної власності є Радянський Союз, який не вважав за потрібне розділяти окремо категорію як «інтелектуальна власність», тому застаріле законодавство, яке побудоване в Україні на цій основі продовжує працювати і не готове до нових економічних реалій.

Особливої гостроти в Україні набуває тема комп'ютерного піратства. Сьогодні в тіньовому сегменті ринку програмного забезпечення та комп'ютерних ігор працюють від 20 до 35 тис. спеціалістів. Рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні у 2015 році становив 89%, що є одним із найвищих

в Європі, а втрати національної економіки від комп'ютерного піратства склали 355 млн. доларів США.

За роки незалежності було прийнято заходи, які повинні були б забезпечувати захист інтелектуальної власності. Наша країна була і залишається потужною інтелектуальною державою, її інтелектуальний рівень зумовлював досить високий науково-технічний рівень виробництва та інших сфер суспільно-корисної діяльності. Але з кожним роком підвищується номінальний показник під назвою «відтік мізків», який визначається як еміграція висококваліфікованих кадрів з країни, яка є менш розвинута в іншу (високорозвиненої країни). З кожним роком цей показник зменшується, і в 2015 році він досяг своєї найнижчої межі у розмірі 2,02. (для довідки: значення індексу «1» показує, що кращі люди виїжджають з країни, «7» – що в країні є багато умов для талановитих людей). Порівняно з країнами Європи, де цей показник більше 5, це є дуже негативним явищем.

Причиною процесу «відтоку мізків» є по-перше, те, що багато інтелектуалів-українців вважають, що набагато ефективніше створювати власні відкриття за кордоном, тому що їхні праці будуть захищені, особливо в Європі та США. Друге, за останні 10 років в Україні була створена ціла «система» плагіату, яка є безконтрольною і не регулюється, хоча на це є відповідні законодавчі акти. Якщо в зарубіжних країнах авторські права активно і успішно захищаються в судових органах, то в Україні професійна підготовка суддів, які розглядають справи щодо захисту інтелектуальної власності, є недостатньою.

Штрафні санкції щодо порушення авторських прав не відшкодовуються у повному розмірі. Штрафи щодо порушення авторського права скоріше виняток, ніж законодавча реальність, із-за чого ми даремно втрачаємо

людей, які готові працювати і вдосконалюватись у іншій країні, чим розвивати власну.

Наступною причиною є політична ситуація та соціальна напруга. В країні, у якій відбуваються військові конфлікти, революції, нестабільна економічна ситуація, інвестори, які мали б бажання вкладати фінансові ресурси у інтелектуальну власність, не спішають це робити. Вони хочуть знати, що їх інвестиції будуть окуплені у вигляді власної кваліфікованої робочої сили. Проблема нашої держави в тому, що більшість цих інвестицій є закордонними, а частка українських становить лише 15%, не враховуючи освітні заклади.

По-п'яте, і найголовніше, це неналагоджена співпраця щодо захисту інтелектуальної власності між Європою та Україною. Зовсім нещодавно нашою державою було підписано угоди щодо економічної і політичної інтеграції, але у багатьох факторах було допущено помилки, які не були виправлені навіть після довготривалого періоду.

Європейська Комісія у своїй доповіді 1 липня 2015 р. окреслила стан дотримання прав інтелектуальної власності у третіх країнах та дала оцінку впливу порушень у цій сфері на інтереси європейських власників прав інтелектуальної власності у двосторонній торгівлі ЄС з цими країнами. В якості головних проблем називаються корупція та слабка інституційна здатність компетентних державних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності, обмеження ресурсів правоохоронних органів, відповідальних за цей захист, відсутність політичної волі керівництва органів державної влади України щодо вирішення існуючих проблем, сучасна політична ситуація в Україні як додатковий ускладнюючий фактор.

Україна, визначаючи свій вектор подальшого економічного розвитку в сучасному економічному

просторі, у жорстких умовах ринкової економіки, наголосила на інноваційному шляху, який для нашої країни, є не тільки реальним, але й фактично єдиним у сучасних умовах переходу розвинених країн світу від економіки індустріального типу до постіндустріальної економіки.

Інтелектуальна власність відіграє важливу роль у розвитку будь-якої економічної системи, яка повинна бути готова до сучасних умов ринку. Ця сфера вже належить до найголовніших ресурсів держави, визначає науково-технічний потенціал, який, в кінцевому підсумку, і визначить долю і результат здійснюваних економічних перетворень. Не все так добре в сфері інтелектуальної власності. Є над чим працювати, є перспективи для освоєння системою нових об'єктів інтелектуальної власності, є перспективи для застосування нових технологій тощо. Але сприйняття інтелектуального продукту як категорії власності у світовій практиці, а головне в Україні як промислової власності вже стало значним кроком у розвитку суспільства та використанні інтелектуальних продуктів.

РОЛЬ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У БОРОТБІ З КОМП'ЮТЕРНИМ ТА ІНТЕРНЕТ ПІРАТСТВОМ В УКРАЇНІ

І. Г. Назімов,

студент 1 курсу

Науковий керівник: *В. П. Якобчук,*

кандидат економічних наук, професор

Житомирський національний агроєкологічний університет

Проаналізовано сучасний стан комп'ютерного та інтернет піратства конкретно в Україні та світі загалом та розглянуто способи та методи боротьби з не ліцензійним використанням. Охарактеризовано роль публічно приватного партнерства у вирішенні проблеми комп'ютерного та інтернет піратства в Україні .

Ключові слова: комп'ютерне піратство, ліцензії, публічно-приватне партнерство,

Проблема піратства в Україні стоїть дуже гостро. Рівень комп'ютерного піратства у країні скорочується вкрай повільно – протягом 2009–2015 років – лише на один процентний пункт за рік. «За останніми даними дослідницької компанії IDC, рівень використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні сягає 87%. Для порівняння, у країнах Центральної та Східної Європи цей показник у середньому становить 66%», — повідомляє керівник департаменту із захисту прав інтелектуальної власності компанії «Майкрософт Україна» Нікола Мирчич. Втрати української економіки від піратства складають приблизно 1 млрд євро щороку. Зазначена сума втрат є інтегральним показником, адже процес вироблення та поширення піратських програм – це і несплата податків, і нелегальне працевлаштування, нехтування

нормами охорони праці та технологічними умовами виробництва. Як наслідок, недофінансування бюджету, втрата довіри інвесторів, зниження зацікавленості іноземних компаній в українському ринку.

Для продовження зростання, підтримки конкурентоздатності та виведення продуктів і послуг на ринок, компанії все більше інвестують у творчі ініціативи, інновації та інші види інтелектуальних активів, які зазвичай відомі як інтелектуальна власність. Уряди країн все частіше визнають провідну роль, яку відіграє інтелектуальна власність у стимулюванні інновацій, розвитку економіки і ринку праці, й інвестують у спроможність своїх країн створювати такі інновації. Разом з тим, за останній час багато урядів почали розвивати ініціативи для вдосконалення охорони прав інтелектуальної власності, оскільки нематеріальний характер інтелектуальної власності робить її уразливою до незаконного привласнення та інших порушень. Глобальне поширення підробок і піратство знижує прибутковість господарської діяльності та зменшує кількість робочих місць, пригнічує розвиток інновацій, міжнародної торгівлі й інвестування. Україна також приділяє увагу питанню захисту прав на інтелектуальну власність. Але якщо наша країна дбає про правовласників, і розуміє їхню значимість, чому ж ми очолюємо список 301 (список до якого входять країни, які постійно порушують права на інтелектуальну власність)?

І ось тут настає час поговорити про приватно-публічне партнерство. Всі ми розуміємо що попит породжує пропозицію. І якщо українці будуть масово віддавати перевагу піратським виробам, а не ліцензований продукції, то питання який комп'ютерний ринок в нас буде більше розвинений, легальний чи піратський відпаде само собою. Для вирішення питання піратства, необхідно

розібратися в причинах такого великого попиту на не ліцензовану (піратську) продукцію. Що ж впливає на вибір українців? В першу чергу це ціна, вірніше сказати – різниця в ціні. Якщо за ліцензовану операційну систему Windows 7 необхідно заплатити 3150 грн, то зайшовши на будь якій піратській файлообмінник, ми зможемо скачати її безкоштовно. Якщо ж врахувати те що, мінімальна заробітна плата в Україні становить 3200 грн, то стає очевидним вибір будь якого пересічного українця. Виходячи з українських реалій, щоб заробити на ліцензійне програмне забезпечення при мінімальній заробітній платі українцям необхідно працювати для цього більше місяця, це за умови що не їсти, ні платити за комунальні послуги, ні їздити на громадському транспорті ми не будемо. Так ліцензована версія маючи безліч переваг перед піратською копією не зможе змусити українців витратити свої кошти на ліцензовані продукти. І це ні в якому разі не через те що українці не хочуть, а просто не можуть собі цього дозволити. Розглянемо ще один приклад: ліцензійна комп'ютерна гра Need For Speed коштує 600 грн. виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, українцю доведеться працювати на цю гру майже тиждень. Якщо ж потенційний споживач невзміє її купити, він починає шукати її по піратським сайтам і неодмінно знайде. Якщо подивитися на список 301, перші місця в ньому ділять Україна, Росія, Індонезія, Китай, Еквадор, Аргентина, Мексика. Що спільного між всіма «лідерами»? Звісно – дуже низька заробітна плата. Мешканці цих країн просто фізично не можуть собі дозволити користуватись ліцензійними продуктами, ці продукти є для них недоступними. І єдиний вихід для них – піратська продукція.

Саме тому, держава борючись тільки з наслідками піратства, не розглядаючи його причин не зможе подолати

це негативне явище. А якщо законодавство держави ще й не таке жорстке, щоб за рентабельності, яка перевищує 100%, змусити нелегалів згортати свою діяльність, то шансів на перемогу над піратством майже не залишається. Для порушення кримінальної справи співробітникам МВС необхідно довести заподіяння збитків у розмірі 6050 грн. Адміністративний штраф за порушення авторських прав не перевищує 3,4 тис. грн., щоб компенсувати втрату такої суми, досить продати близько сотні контрафактних дисків.

Законодавча база у сфері інтелектуальної власності далеко не ідеальна, особливо в частині процесуальних норм. Багато сучасних форм піратства – зокрема в електронних мережах – взагалі неможливо переслідувати через те, що застарілі нормативні акти просто не передбачають такого виду порушень. До суттєвих недоліків норм законодавства України належить;

- відсутність чіткого механізму визначення відповідача у справах про захист авторських прав;
- відсутність чіткого механізму фіксації доказів порушення авторських прав;
- відсутність методики підрахунку завданих збитків;
- недостатнє приділення уваги юрисдикційним питанням.

Виходячи з вище зазначеного, можна зробити такі висновки: піратство насамперед – соціальна і економічна проблема, а вже потім правова або політична. Для боротьби з піратством необхідні мобільні і чітко сформовані закони для боротьби з швидко виникаючими загрозами. В аспекті захисту авторських прав на програмні продукти дуже важливо, щоб люди усвідомлювали цінність інтелектуальної власності та її значення для розвитку суспільства. У зв'язку з цим, деякі компанії, наприклад Microsoft, вважають своїм основним завданням здійснювати навчання ринку за допомогою системного

інформування його учасників про негативні наслідки піратства й переваги ліцензійних комп'ютерних програм, інформують керівництво і персонал українських суб'єктів господарювання про ризики, пов'язані з використанням піратського ПЗ, а користувачів – про широкі можливості, які надають їм ліцензійні програми, а також про шкоду, якої завдають пірати економіці й інтелектуальному потенціалу країни. В Сінгапурі, наприклад, держава самостійно регулює ціну на інтернет ресурси та програмне забезпечення, держава самостійно перераховує по своєрідному крос-курсу вартість об'єктів інтелектуальної власності, и встановлює на них ціну прийнятну для споживачів на внутрішньому ринку. Різницю ж постачальнику компенсує бюджет.

І найголовніше це те, що потрібно робити ліцензійні продукти доступними для вітчизняного користувача. Тільки таким чином «піратство» буде подолане. Можна активно протидіяти піратству ринковими методами, пропонуючи гнучкі схеми ліцензування, які надають можливість підприємствам, установам і організаціям максимально мінімізувати витрати на придбання необхідного пакета ліцензій.

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЗАДЛЯ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО ШОСТОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УКЛАДУ

В. В. Наумчук,

студент 2 курсу

Науковий керівник: *М. І. Сайкевич,*

кандидат економічних наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Вивчено необхідність розвитку в Україні альтернативних джерел енергії. Що в свою чергу допоможе нашій державі досягти енергетичної незалежності і посилити економіку держави, оскільки не буде зайвих витрат на дорогий закордонний газ або на неефективне вугілля. Впровадження альтернативної енергетики допоможе Україні «вскочити» в шостий технологічний уклад і тим самим почати позитивні зрушення на шляху до європейського рівня життя.

Ключові слова: альтернативні види енергії, шостий технологічний уклад, джерела енергії, енергозбереження.

Розвиток і використання альтернативних видів електроенергії в Україні важливий через те, що це є стратегічним стрибком до енергетичної незалежності нашої держави і перехід її на європейський рівень технологій створення екологічно чистої й економічно ефективної електричної енергії. У роботі окреслено перспективи розвитку альтернативної електроенергетики в Україні, проведено порівняння невичерпних і відновлювальних джерел енергії, що вже використовуються в Україні. Дослідженнями в даній сфері займалися Дероган Д., Щокін А., Бабієв Г., Сюнроку Танака, Шефтер Я., Дудченко О. та інші.

Сьогодні світ стоїть на порозі шостого технологічного укладу. Його контури тільки починають складатися в розвинених країнах, у першу чергу в США, Японії й КНР, і характеризуються націленістю на розвиток і застосування наукомістких технологій. В усіх на слуху зараз біо- і нанотехнології, генна інженерія, мембранні й квантові технології, фотоніка, мікромеханіка, термоядерна енергетика – синтез досягнень у цих напрямках повинен привести до створення, наприклад, квантового комп'ютера, штучного інтелекту й в остаточному підсумку забезпечити вихід на принципово новий рівень у системах керування державою, суспільством, економікою.

Фахівці із прогнозів вважають, що при збереженні нинішніх темпів техніко-економічного розвитку, шостий технологічний уклад, що почав формуватися в 2010-2020 роках, а у фазу зрілості вступить в 2040-ві роки. При цьому в 2020-2025 роках відбудеться нова науково-технічна й технологічна революція, основою якої стануть розробки, що синтезують досягнення названих вище базових напрямків. Для подібних прогнозів є підстави. У США, наприклад, частка продуктивних сил п'ятого технологічного укладу становить 60%, четвертого – 20%. І близько 5% уже припадають на шостий технологічний уклад [4]. В Україні на виробництва третього технологічного укладу припадає 57,9%, четвертого – 38% та п'ятого – 4 %. Таким чином, технології шостого технологічного укладу створюють в Україні лише 0,1 % вартості [5]. Ретроспективний аналіз засвідчує, що кожна технологічна революція супроводжувалася також змінами у засобах зв'язку та в енергетиці. Не стане виключенням і наступна.

Поряд з бурхливим розвитком медицини та біомедицини, гнучкої автоматизації виробництва й заводів-автоматів, виробництва конструкційних матеріалів із

заздалегідь заданими властивостями, що засвідчується багатьма вченими вже сьогодні, у рамках шостого технологічного укладу буде інтенсивно рости атомна енергетика й атомна промисловість, істотно розшириться застосування поновлюваних джерел енергії. Споживання природного й синтетичного вуглецевого газу буде доповнено розширенням сфери використання водню як екологічно чистого енергоносія. Знайдуть реальне втілення нетрадиційні, джерела енергії, у тому числі холодний синтез і термоядерна енергія, а також альтернативна енергетика.

Альтернативні джерела енергії – це ті джерела енергії, які можна використовувати замість викопного палива. Це поновлювані джерела, до яких відносять енергію сонячного випромінювання, вітру, морів, річок, біомаси, теплоти Землі, та вторинні енергетичні ресурси, які існують постійно або виникають періодично у доквіллі [1].

Впровадження альтернативних джерел енергетичного виробництва в першу чергу доцільне та вигідне тим, що дозволяє зробити позитивні зрушення до енергетичної незалежності України. По-друге, тим, що за допомогою альтернативних видів енергії ми зможемо отримати позитивні зрушення в економії виробництва енергії. Потретьє, що є теж безумовно важливим фактором, за допомогою розвитку альтернатив в добуванні енергії наша країна зможе досягти рівня розвинутих європейських країн. І по-четверте, вона допоможе зробити видобуток енергії екологічно чистим, оскільки зараз майже половина електроенергії дається за допомогою ТЕС, які сильно забруднюють навколишнє середовище викидами різних газових і аерозольних відходів, як вуглекислий газ, поліциклічні ароматні вуглеводи, зола, сажа та інше. Крім цього від ТЕС є такий негативний ефект як теплове

забруднення, яке веде до локальної зміни клімату у енергонасичених районах. При цьому ККД від цього джерела досягає в середньому 40-42 відсотків. Також є негативні моменти у використанні атомної енергетики, оскільки в Україні немає потрібних технологій, задля утилізації відходів від АЕС.

На відміну від названих вище джерел електроенергії альтернативні види майже не забруднюють навколишнє середовище. Їх постійно розвивають і враховуючи те, що в Україні ці технології майже не впроваджені, ми можемо вкладати кошти в купівлю найсучаснішого обладнання і отримувати від цього багато користі. За даними Української асоціації відновлювальної енергетики станом на серпень 2016 р. частка електричної енергії, що була вироблена з відновлювальних джерел енергії складає близько 1,25%, що є досить незначним в порівнянні з країнами ЄС. В країнах ЄС загалом цей показник досягає 25-27%, а в окремих країнах, як Швеція і Австрія – понад 60%.

Найбільшого розвитку у нас набули вітроелектростанції, тому з них і почнемо. Їхня частка у виробництві енергії серед альтернативних видів становить майже половину, близько 48%. Основні потужності зараз розташовані у адміністративній республіці Крим, а також у Одеській, Херсонській і Маріупольській областях. На даний час є одна станція в Києві з потужністю в 0,45 МВт. На території України придатними для будівництва ВЕС вважаються площі до 7 тис. км², це – карпатський, приазовський, донецький, кримський, регіони, Харківська й Полтавської області. За розрахунками науковців, при максимальному використанні сили вітру в цих регіонах можна було б одержувати електроенергію в обсягах, які б надавали можливість забезпечити до 50% загального енергоспоживання країни [3].

Таблиця 1

Переваги та недоліки різних видів альтернативної енергії

Тип альтернативних джерел	Плюси	Мінуси
Вітрові електростанції	Висока ефективність; Висока екологічність; Великий термін експлуатації (понад 30 років).	Є небезпекою для птахів; Можна розміщувати лише у районах постійних вітрів; Створюють електричне поле.
Сонячні батареї	Повністю екологічні; Можливість локального використання; Високий термін експлуатації (понад 50 років).	Проблеми з утилізацією батарей в Україні; Низький ККД; Затінюють великі площі землі.
Гідроелектростанції	Електроенергія є дешевою; Швидкий вихід на повну потужність;	Затоплюються навколишні землі; Можливість повеней і наводнень; Велика ймовірність розвитку шкідливих бактерій у районах затоплень.
Геотермальні електростанції	Дуже великі запаси енергії; Не псують пейзаж; Можливе використання задля опріснення морської води; Не потребує додаткових витрат.	Важко знайти відповідні місця для побудови; Можливість виділення шкідливих газів через свердловини; Можливість зупинки електростанції через зміни в земній корі.

Велика частина електроенергії, що виробляється також за сонячними батареями. Вони надають близько 31 % від альтернативних джерел електроенергії. Їх вважають максимально екологічно чистими і це є

безумовно великим плюсом для них, але ККД сонячних батарей зараз близько 17%, і його планують підвищити до 24, що є безумовно невисоким показником. Сонячні батареї бажано розміщувати у більш сонячних районах, таких як кримській півострів або землі причорномор'я, але ефективним також є їх локальне розміщення, на дахах будинків, наприклад. В селі Стрибіж, житомирської області використовується сонячна енергія для освітлення вулиць. Жителька буковини теж встановила собі на будинок сонячні батареї, квадратурою 150 м, які навіть взимку дають 1300 кіловат, а це є досить гарним показником. В багатьох країнах ЄС встановлення сонячних батарей на будинки є звичайною справою, яку можна доволі часто побачити.

Також перспективними вважаються такі види альтернатив, як використання теплової енергії землі, побудова малих гідроелектростанцій, ТЕС, які будуть працювати на біомасі та біогазі. Скоріше за все, майбутнє саме за використанням теплової енергії Землі, оскільки її запас майже нескінченний, і при правильному використанні може забезпечити енергетичні потреби людства на 100%. В таблиці 1 наведені позитивні та негативні наслідки застосування різних типів альтернативних джерел енергії.

Підсумовуючи вищесказане необхідно зазначити, що Україна має великі перспективи у розвитку альтернативних джерел енергії. Все це допоможе нашій державі досягти енергетичної незалежності і посилити економіку держави, оскільки не буде зайвих витрат на дорогий закордонний газ або на неефективне вугілля. Впровадження альтернативної енергетики допоможе Україні «вскочити» в шостий технологічний уклад і тим самим почати позитивні зрушення на шляху до європейського рівня життя.

Список використаних джерел:

1. Про альтернативні джерела енергії: Закону України // Відомості Верховної Ради України. – № 24. – 2003. – ст. 155.

2. Виробництво електричної енергії з відновлювальних джерел в Україні. [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://www.moesonce.com/ukraine/virobnictvo-elektrichnoi-energii-z-vidnovlyvanih-dzherel-v-ukraini.html>

3. Носенко Ю. Вітроенергетика – практичні аспекти і перспективи // Електронний журнал «Агробізнес сьогодні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/mekhanizatsiia-apk/834-vitroenergetyka-praktychni-aspekty-i-perspektyvy.html>

4. Каблов Е. Шестой технологический уклад // Наука и жизнь: журнал. – № 4. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkj.ru/archive/articles/17800/>

5. Василенко В. Технологическиеклады в контексте стремления экономических систем к идеальности // Соціально-економічні проблеми і держава: журнал. – Т. 8. – № 1. – 2013. – С. 65-72. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vvoski.pdf>

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАНЧАЙЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Р. М. Наумчук,

В. В. Куцан,

студенти 1 курсу, скороченого терміну навчання

науковий керівник: *Н. С. Пугачова,*

асистент кафедри економічної теорії та ІВ

Житомирський національний агроекологічний університет

Проаналізовано розвиток франчайзингу в Україні, розглянуто умови його поширення, сформовано та досліджено основні проблеми ведення франчайзингової діяльності в Україні, а також запропонувати шляхи їх вирішення.

Ключові слова: франчайзинг, бізнес, підприємницька діяльність, франчайзингові мережі, франчайзер.

Для сучасної економіки України франчайзинг є досить новим явищем, тоді як у більшості розвинутих країнах він сторіччями практикувався як засіб забезпечення потреб суспільства в різних послугах. Аналіз вторинної маркетингової інформації свідчить про стрімке зростання франчайзингової форми організації підприємницької діяльності за останні декілька років. Розвиток сучасного бізнесу України відбувається на фоні загострення нестабільної політичної та економічної ситуації, зростання безробіття. Враховуючи усі кризові явища в економіці України, обмеженість бюджетних коштів, відсутність фінансування, а також досконалої системи кредитування та страхування, слід відзначити, що франчайзинг є однією з перспективних форм бізнесу на українському ринку [2, с.122]. Актуальність теми дослідження пов'язана з посиленням конкуренції на

внутрішніх ринках за рахунок присутності на них не лише вітчизняних, але й іноземних виробників. При цьому відбувається створення дочірніх підприємств, що використовують ноу-хау, створюються франчайзингові мережі.

На сьогодні вивченням теорії франчайзингу займаються такі іноземні науковці, як Дельтей Ж., Котлер Ф., Ламбен Ж., Мендельсон М. Серед вітчизняних вчених, що досліджували проблематику формування та розвитку франчайзингу, варто відзначити: Ковальчук Н., Бойчук І., Виноградська А., Денисюк В., Кузьмін О., Макашев М. та ін. Але питання впровадження франчайзингу в Україні надалі залишається відкритим і потребує подальшого дослідження.

Франчайзинг можна розуміти, як новий економічний механізм – це своєрідний симбіоз малого і великого бізнесу. Таке поєднання великого і малого бізнесу – це союз, де, з одного боку, присутня енергія і зобов'язання окремого підприємця, а з іншого боку, є ресурси, комерційна сила і величезний досвід великої компанії [4]. Франчайзинг представляє собою високоефективну форму організації діяльності, що характеризується низьким рівнем ризику та високим рівнем прибутку. При цьому він виступає як форма довгострокового ділового співробітництва, в процесі якого велика компанія надає підприємцю ліцензію (франшизу) на виробництво продукції, торгівлю товарами або надання послуг під торгівельною маркою даної компанії на певній території, на термін та умови, згідно угоди. Франчайзинг є перспективною діловою моделлю для різних галузей виробництва та може широко застосовуватися на теренах України.

Для українських підприємств франчайзинг є відносно новим і не повністю зрозумілим поняттям. Але разом з

тим, вже багато підприємств оцінили переваги створення і ведення бізнесу під торговою маркою досить відомої компанії, яка обрала таку форму свого розвитку на території України. Саме франчайзингові відносини забезпечують мінімальні ризики і відносно низькі витрати, що і приваблює великі компанії виходити на ринки інших країн через «малих» партнерів. Крім того, до переваг такого виду діяльності можна віднести максимізацію розвитку та оптимізацію управління, що полягає у відсутності необхідності франчайзера контролювати процеси, які проходять у франчайзі. Але, поряд із перевагами, франчайзинг має також ряд недоліків: ризик втрати репутації франчайзером через невиконання зазначених умов франчайзі; ризик втрати конкурентних переваг через розголошення франчайзі інформації конкурентам; незаконне використання прав франчайзера франчайзі та іншими суб'єктами; відмова виплати роялті. Розглянувши всі існуючі проблеми у сфері франчайзингу, слід зазначити, що франчайзинг має великі перспективи для розвитку в Україні.

В українській економіці франчайзинг набуває все більшої популярності, незважаючи на протидію негативних факторів. До останніх можна зарахувати відносну політичну нестабільність; мінливу законодавчу базу; диспропорції у виробництві. З іншого боку, набувають чинники позитивної дії: відродження духу підприємництва; роздержавлення та приватизація, поява прошарку людей-власників, підприємців; формування ринкової інфраструктури. Отже, в нинішній українській економіці наявні свої позитивні та негативні чинники. Але підприємницька діяльність і характеризується здатністю ризикувати, використовувати несприятливі фактори на користь справи.

Перша франчайзингова точка в Україні почала працювати у 1983 р. – в рамках міжнародної інформаційної системи «Компас» (Нідерланди); пізніше на ринку з'явилися компанії McDonald's, Coca-Cola, «Кодак-Експрес», «Баскін Робінс». З 1997 р. стали з'являтися перші вітчизняні мережі закладів громадського харчування швидкого обслуговування (наприклад, «Мак Смак») [1]. В Україні за системою франчайзингу вже працюють більше 100 торгових марок (не тільки зарубіжних, але й українських).

Проаналізувавши зарубіжний ринок, можна зробити висновок, що найбільшу експансію за кордоном франчайзинг проявив у сфері громадського харчування та у сфері послуг: ресторани швидкого обслуговування – 56,3 %; ресторани повного циклу – 13,1%; продукти харчування – 14,2%; готельні комплекси – 18,2%; автопослуги – 4,9%; бізнес-послуги – 3,3%; послуги на ринку нерухомості – 1,5%. Загалом у США частка франчайзингу в загальному обсязі роздрібно-товарообігу складає 34%, в країнах Західної Європи – 5-12% (Франція, Німеччина, Польща) [5, 6]. Хоча франчайзі сам сплачує витрати на заснування бізнесу, франчайзер зазвичай надає дуже вигідні знижки при постачанні матеріалів і витратних засобів. Ці знижки надають можливість франчайзі купувати продукти у франчайзера за нижчими цінами, що робить його бізнес більш ефективним, ніж без франчайзера. За даними компанії Franchise Group в структурі власності на бізнес в Україні переважають франчайзингові об'єкти: громадське харчування – 75 %; ритейл – 77 %; послуги населенню – 79 % [5]. Динаміку розвитку франчайзингового бізнесу в Україні наведено в табл. 1.

Найбільша кількість франчайзерів (більше 100) працює у торгівлі, – починаючи від автосалонів з супермаркетами і закінчуючи одягом і продуктами

харчування. Найбільшими франчайзерами на українському ринку є «Адідас», «McDonald's», «Coca-Cola», «Пепсі-Кола», «Кодак», «Фуджі-Фільм», «ТНК-Україна», «ЛУКОЙЛ-Україна», «Деу Мотор», «Альянс», «Баскін і Роббінс», «Піца-Челентано», «Бен Франклін», «SPAR-Україна», «Uno Momento», «American Clearens International». Почали проявляти зацікавленість до українського ринку і всесвітньо відомі торгові марки, такі як KFS, Sbarro, Grillmaster тощо.

Таблиця 1

Ключові показники-індикатори розвитку франчайзингу в Україні

Показник	2008 р.	2011 р.	2014 р.
Кількість франчайзерів	240	480	567
Кількість франчайзингових об'єктів	14700	26985	31750
Кількість міжнародних франшиз і брендів	38	128	187
Кількість судових спорів	25	65	137

Джерело: [3, с. 47]

Як франчайзери в переважній більшості виступають західні компанії, українських франчайзерів дуже мало. Як вище вже було сказано, що саме поняття франчайзингу є доволі новим та не всі вітчизняні підприємці до кінця розуміють його зміст. Інша причина полягає в тому, що франчайзинг буде ефективним лише у бізнесі, успішність і стабільність якого підтвержені часом. Великого зарубіжного франчайзера можна знайти у консультаційних службах посольств, які збирають інформацію про компанії, що виявляють зацікавленість у просуванні свого бізнесу в Україні. Починає також розвиватися, тільки дещо повільнішими темпами, франчайзинг у сфері послуг для споживачів. Сьогодні в Україні існує близько 30 франчайзингових мереж такого типу. Сфера діяльності цих

компаній доволі різноманітна, – починаючи від кінотеатрів до АЗС та хімчисток. Сфера послуг для споживачів – дуже вигідний бізнес, оскільки споживач користується послугами постійно. Компанії, які вирішили розвивати свій бізнес у цій сфері, як правило, використовують принцип франчайзингу, тому що це порівняно швидкий та прибутковий спосіб розширення своєї діяльності. З'являються компанії, які пропонують послуги для бізнесу. Сьогодні таких компаній налічується близько десяти. Близько 10 франчайзерів працює у виробничій сфері, здебільшого це продукти харчування. Виробничий франчайзинг розвивається дуже повільними темпами, оскільки пов'язаний із великими капіталовкладеннями, а дешевих виробничих франшиз на українському ринку практично немає.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що франчайзинг в Україні є перспективним напрямком економічної діяльності та в найближчі роки буде спостерігатися зростання цього сегменту. Також, можна сказати, що економічна криза стала однією з причин стрімкого розвитку франчайзингу в Україні. Адже за умови, коли більшість бізнес-проектів стали повністю збитковими, франчайзинг залишається прибутковою інноваційною сферою як для франчайзера, так і для франчайзі. Система франчайзингу володіє цілим переліком переваг, які дозволяють ефективніше організувати господарську діяльність з меншими затратами, що підвищуватиме конкурентоспроможність вітчизняної економіки.

Франчайзинг спрямований на одержання нових продуктів, технологій і послуг; виробництва, маркетингу й управління; перехід до нових організаційних структур; застосування нових видів ресурсів і нових підходів до використання традиційних ресурсів. Розвитку

франчайзингу сприятиме поширення інформації, проведення конференцій та семінарів на тему франчайзингу, активізація діяльності Асоціації франчайзингу України, публікація статей та буклетів.

Список використаних джерел:

1. Григоренко Т. М. Сучасний стан розвитку франчайзингових систем в Україні / Т. М. Григоренко // Формування ринкових відносин. – 2009. – № 9. – С. 99.

2. Добрянська Ю. О. Дослідження сучасного стану франчайзингу в Україні та світі / Ю. О. Добрянська, А.В. П'ясечна, Н.С. Косар / [Електронний ресурс] // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 7. – 122-126. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/28.pdf>

3. Лісун Я. В. Статистичний аналіз франчайзингу сфери громадського харчування та торгівлі в Україні [Текст] / Я. В. Лісун // Економічний аналіз : зб. наук. праць – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 20. – С. 45-52.

4. Мороз Е. Г. Особливості використання франчайзингу як інноваційної форми організації бізнесу в Україні [Текст] / Е. Г. Мороз, О. М. Токарчук // Науковий вісник НУВГП. Серія «Економіка». – 2011. – Випуск 1 (53) – С. 141-148.

5. Офіційний сайт асоціації франчайзингу в Україні [Електронний ресурс]. доступу: – Режим <http://franchising.org.ua/>.

6. Офіційний сайт франчайзингової групи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://franchisegroup.com.ua/>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

С. С. Недільська,

студентка 1 курсу

sofia_nedelskaya@ukr.net

Науковий керівник: *О. В. Захаріна,*

кандидат економічних наук, доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено класифікацію об'єктів інтелектуальної власності та висвітлено стан розвитку і підтримки інтелектуальної власності у світовій практиці. На основі зарубіжного досвіду наведено інструменти захисту прав інтелектуальної власності, що повинні отримати підтримку і розвиток в Україні.

Ключові слова: Об'єкти інтелектуальної власності, інструменти інтелектуальної власності, підтримка інтелектуальної власності.

Ключовим чинником ефективного розвитку економіки є активізація інноваційної діяльності та формування інтелектуальної власності.

Дослідження сутності та особливостей формування інтелектуальної власності присвячено праці багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема В. М. Коена, О. В. Манжури, Л. Федулової, В. Семенової та ін.

Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, присвячених питанням формування інтелектуальної власності, необхідно зазначити, що сьогодні у сучасній вітчизняній економічній літературі відсутній єдиний підхід визначення напрямів удосконалення механізму державної підтримки та

регулювання ринку інтелектуальної власності в Україні, що потребує подальшого детального розгляду та висвітлення.

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 418) право інтелектуальної власності трактується як «право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності» [8].

На думку окремих дослідників, класифікація об'єктів інтелектуальної власності включає три елементи:

- інтелектуальний продукт (результат творчої діяльності, важливий для інтелектуально підготовленого кола осіб);
- інтелектуальна власність (права власності на результати інтелектуальної діяльності);
- нематеріальний актив (патенти, технологічні та технічні досягнення, інші об'єкти інтелектуальної власності підприємств) [7].

Окрім того деякі науковці виділяють:

- інтелектуальні результати мистецької діяльності;
- об'єкти промислової власності;
- наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення, тощо [7].

Патенти, товарні знаки та авторські права це основні засоби, що використовуються для встановлення права власності на винаходи та творчі ідеї в різних формах, забезпечуючи правову основу для створення відчутних вигод від інновацій для підприємств, працівників і споживачів.

Розвитку і підтримці інтелектуальної власності у світовій практиці приділяється достатньо уваги, так у 2013 р. в цілому у світі було зареєстровано 53993 патентів на основні технології, з них 2465 – у Франції, 14211 – у США та лише 78 – у Польщі [5]. При цьому на 1000

працюючих у цих країнах припадає 10, 9 та 5 винахідників відповідно.

Наразі, в Україні спостерігається неактивний розвиток ринку інтелектуальної власності (таб. 1), що зумовлено низкою економічних, соціальних та політичних факторів. Поряд з цим, в Україні відсутні дієві інструменти державної підтримки та стимулювання розвитку даного ринку.

Таблиця 1

Показники надходження заявок на охорону промислової власності

Об`єкти промислової власності	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	За 9 місяців 2016 р.
Винаходи	3659	3984	3586	3253	2998
Корисні моделі	7617	7555	7104	6167	7009
Промислові зразки	1301	2888	2051	1418	1656
Знаки для товарів і послуг					
за національною процедурою	23135	25245	20067	22719	25660
за міжнародною процедурою	16915	17784	13889	16980	21619
за національною процедурою	6220	7461	6178	5739	4041
Топографії ІМС	1	1	1	-	-
Кваліфіковані зазначення походження товарів	3	-	3	3	-
Усього надійшло	35 716	39 673	32 812	33 560	37 323

Як свідчить досвід Франції [1] та США [2], для підтримки інновацій в державі має формуватися спеціальна інфраструктура, передусім, консультативно-юридичні фірми, які забезпечують:

–захист, управління та оцінку нематеріальних активів;

–адвокатський супровід і судові розгляди, пов'язані з торговими марками, доменними іменами, патентами, авторськими правами та базами даних;

–депозитну політику та управління портфелем;

–ліцензійні договори та передачу прав на інтелектуальну власність, НДР, передачу ноу-хау;

–укладення контрактів (переговори та складання господарських договорів, які стосуються інформаційних технологій);

–інтеграцію програмних пакетів, аутсорсинг, ліцензії, технічне обслуговування, договори розвитку, допомогу в управлінні проектами;

–інтернет-договори (онлайн-навчання, контракти, електронні закупівлі, веб-агентські договори, послуги по сертифікації);

–правові аспекти оперативного управління ІТ-проектами;

–аналіз нових продуктів і послуг, розробку політики та стратегії безпеки даних, аналіз ризиків у середовищі підвищеного ризику;

–декларативні аспекти і відносини, якими слід керуватися;

–складання документів, пов'язаних із здійсненням процедур, зокрема, міжнародні переклади, навчання і перевірка на відповідність вимогам законодавства.

Варто відзначити, що підтримка прав інновацій і творчості здійснюється практично у всіх галузях економіки розвинутих країн.

Навіть на теренах Центральної Європи з боку урядів держав ведеться активна підтримка розвитку ринку інтелектуальної власності. Зокрема, інтелектуальна власність в Польщі регулюється двома принциповими нормативно-правовими актами, а саме Законом про авторське право та Законом про охорону промислової

власності. За даними польського права інструментами промислової власності можуть бути:

- 1) патенти, видані щодо винаходів;
- 2) захист прав на корисні моделі;
- 3) реєстрація права на промислові зразки;
- 4) захист прав на товарні знаки;
- 5) реєстрація прав на географічні зазначення;
- 6) боротьба з недобросовісною конкуренцією .

З перерахованих вище інструментів захисту прав інтелектуальної власності перші чотири є найбільш популярними [4].

Заслугує уваги той факт, що у зарубіжних країнах стосовно залучення коштів юридичними та фізичними особами на цілі розвитку активно використовують податкове стимулювання. В багатьох країнах фізичним особам надають змогу зменшувати суму належного податку на доходи фізичних осіб на величину сплачених процентів за позиками, що направлені на виробниче інвестування. Зокрема , таку податкову знижку використовують у Бельгії, Греції, Данії, Іспанії, Канаді, Норвегії, Нідерландах, Німеччині, Фінляндії, Швеції [5]. Податкову знижку для процентів за позиками, одержаними фізичними особами, запроваджено в Австралії, Франції, Туреччині, Ірландії, Японії та США (обмежено граничним розміром), Великобританії (повністю підлягають вирахуванню тільки проценти за позиками на ділові цілі або на придбання предметів ділового використання) [5].

Використовуючи зарубіжний досвід Україна має розробити і запровадити практику формування спеціалізованих інфраструктурних елементів та застосування інструментів прямої та опосередкованої підтримки суб'єктів інтелектуальної власності.

На основі зарубіжного досвіду, з метою активізації розвитку економіки України та задоволення інтересів

виробників, уряд нашої держави, виробничі підприємства, науковці та професійні організації повинні вживати заходи для заохочення більшого інтелектуального обміну між винахідниками та споживачами такого специфічного товару як інтелектуальна власність. Передусім, зусилля мають бути направлені на підвищення рівня фінансування, а також підтримку фундаментальних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Intellectual property and technology [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.dlapiper.com/en/france/services/intellectual-property-and-technology/?tab=in-france>

2. Intellectual Property and the U.S. Economy / USPTO [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.uspto.gov/learning-and-resources/ip-motion/intellectual-property-and-us-economy>

3. Intellectual Property and the U.S. Economy: Industries in Focus / Economics & Statistics Administration [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.esa.doc.gov/reports/intellectual-property-and-us-economy-industries-focus>

4. Intellectual property rights in Poland [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.paiz.gov.pl/polish_law/intellectual_property_rights

5. OECD (2016), Triadic patent families (indicator). doi: 10.1787/6a8d10f4-en (Accessed on 09 November 2016) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://data.oecd.org/rd/researchers.htm#indicator-chart>

6. Жарінова А. Г. Зарубіжний досвід стимулювання розвитку інтелектуального капіталу і перспективи його застосування в економіці України. / А. Г. Жарінова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – №6. – С. 64–67.

7. Семенова В. Г. Дослідження сутності інтелектуальної власності в сучасних економічних умовах [Електронний ресурс] / В. Г. Семенова // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 6(5). – С. 74–77. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_6\(5\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_6(5)_14)

8. Цивільний кодекс України [Текст]: зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року. — К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 260 с.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА: СТВОРЕННЯ І ДІЯ ОСББ

В. О. Рошко,
студентка 1 курсу
Науковий керівник: *І. В. Кравець,*
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено роль публічно-приватного партнерства у галузі житлово-комунального партнерства, а саме створення та діяльність об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ).

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, житлово-комунальне господарство, громадська організація.

За останнє десятиріччя у житлово-комунальному господарстві (ЖКГ) України накопичилося багато проблем, які потребують вирішення. Несвоєчасне вживання відповідних заходів може призвести до погіршення стану житлового фонду, збільшення витрат енергоносіїв і кількості аварійних станів в інженерних системах, суттєвому зростанню витрат на ремонти, а також до зниження якості житлово-комунального обслуговування населення, збільшення видатків з державного та місцевих бюджетів. З метою підвищення ефективності реформування та мінімізації рівня соціальних конфліктів намічено три основні завдання. Перше стосується подолання діючого в адміністративній системі протягом кількох десятиріч механізму вертикального галузевого

управління разом із монополією держави на житловий фонд – визначення господаря житлового будинку. Друге завдання – перехід на договірні відносини з усіма службами, які обслуговують житловий фонд. Третє завдання – фінансова стабілізація функціонування галузі.

Проблеми реформування галузі ЖКГ України розглядаються у наукових дослідженнях таких авторів як: М. Волосевич, В. Димченко, О. Димченко, В. Княжеченко, О. Славута, Б. Удовиченко, М. Цатурян, Д. Юдіна, Т. Юр'єва та ін. В останні кілька років державна і місцева влада почали приділяти багато уваги питанням, пов'язаним з реформуванням житлово-комунальної сфери в контексті співпраці з мешканцями (власниками) будинків в межах публічно-приватного партнерства. Серед вітчизняних вчених, які займаються дослідженням явища публічно-приватного партнерства варто відзначити роботи В. Варнавського, Ю. Вдовенка, І. Запатріної, Л. Федулової та ін.

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, або ОСББ – (юридична особа, створена для представлення спільних інтересів об'єднань) це неприбуткова юридична особа, створена власниками житлових та нежитлових приміщень для спільного користування, утримання та управління своїм будинком та прибудинковою територією, а також для юридичного оформлення їхніх майнових прав на будинок та прибудинкову територію. Процес створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків розпочався у 1995 році, і станом на 01.03.2011 року в Україні налічувалось 12 386 об'єднань, що становило понад 10% житлових будинків країни, які мають п'ять і більше поверхів. Загальна кількість ОСББ на 01.05.2016 р в порівнянні з 01.05.2015 збільшилася на 28046 об'єднання (на 17,6%) за даними «проОСМД Інфо».

З 1 липня 2016 року набув сили закон про ліквідацію ЖЕКів в Україні. Відповідно до закону, всі багатоквартирні будинки будуть управлятися ОСББ (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків) або передаються приватним керуючим компаніям. За чинним законодавством України ОСББ, як господарюючий суб'єкт зобов'язаний сформувати свою облікову політику, вести бухгалтерський облік та здавати обов'язкову звітність.

Специфікою обліку ОСББ є операції житлово-комунальної сфери:

- внески і платежі співвласників багатоквартирного будинку;
- облік транзитних (комунальних) платежів;
- доходи у вигляді отриманої з бюджету компенсації за пільги на оплату житлово-комунальних послуг і призначені субсидії;
- здача в оренду допоміжних приміщень будинку;
- придбання послуг за цивільно-правовими договорами (ремонт, прибирання приміщень, утримання ліфтів, освітлення приміщень загального призначення і т.д.);
- нарахування та витрачання коштів ремонтного та резервного фондів тощо.

Крім цього вимагають реєстрації інші операції, характерні для неприбуткових організацій.

Правовою основою діяльності ОСББ є, перш за все, Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001 року (Закон про ОСББ). Більш детально питання діяльності ОСББ врегулює постанова Кабінету Міністрів України «Про реалізацію Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» № 1521 від 11 жовтня 2002 року (постанова КМУ № 1521).

На підставі аналізу норм чинного законодавства можна зробити висновок, що Об'єднання Співвласників Багатоквартирного Будинку – є громадською неприбутковою організацією, що об'єднує власників житлових та (або) нежитлових приміщень в багатоквартирному будинку, діяльність якої спрямована на:

1. захист прав та інтересів власників приміщень в процесі отримання житлово-комунальних послуг;

2. захист прав та інтересів власників приміщень в процесі володіння, користування (використання) загальним майном багатоквартирного будинку (допоміжними приміщеннями, кладовими, гаражами, горищами, підвалами, тощо);

3. утримання на належному рівні будинку, його інженерних комунікацій та прибудинкової території.

ОСББ є юридичною особою, має печатку зі своїм найменуванням та інші необхідні реквізити, розрахункові рахунки в установах банків. ОСББ – неприбуткова організація і не має на меті одержання прибутку для його розподілу між членами об'єднання. Об'єднання є ефективною альтернативою звичним для всіх житлово-експлуатаційним конторам, що здійснюють управління житловим фондом. Однак, якщо останні, в основному через недостатнє фінансування, не завжди в змозі виконувати свої обов'язки щодо забезпечення належного утримання та експлуатації житлового фонду, то ОСББ, завдяки фінансуванню необхідних заходів самими власниками через систему різних внесків, в більшості випадків в змозі досягти гідного рівня утримання багатоквартирних будинків. Це і є головною причиною, через яку створення ОСББ в даний час набирає темпи. Переваги функціонування ОСББ надано в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги ОСББ перед ЖЕКами

Власна управлінська структура	Рациональне використання грошей на утримання будинку
Заробіток на нежитлових приміщеннях (оренда)	Підвищення якості ремонтних робіт
Економія на комунальних послугах(за рахунок лічильників)	Оперативне вирішення проблем будинку

Джерело: авторська розробка

На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства в Україні об'єднання співвласників багатоквартирного будинку стають чи не єдиною альтернативою в справі реформування житлово-комунального комплексу в державі. Запровадження інституту ОСББ в галузі утримання багатоквартирних житлових будинків та управління їх майном дасть змогу створити дієвий та ефективний механізм захисту прав та інтересів кожного «пересічного» власника приміщення від свавілля та безвідповідальності надавачів житлово-комунальних послуг. Ідея створення та функціонування ОСББ дає можливість поліпшити комфорт проживання мешканців будинку, при цьому дозволяє працювати без сплати податків, обов'язкових для підприємств – юридичних осіб, на що ЖЕК витрачає значні кошти. Сьогодні закон дозволяє об'єднанню мешканців самому збирати внески (або квартплату) і раціонально їх використовувати.

Список використаних джерел:

1. Димченко О. В. Процес реформування ЖКГ: ознаки й завдання / О. В. Димченко, В. В. Димченко // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі: Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 436 с. – С. 17–20.

2. Звіт «Житлово-комунальна сфера: у пошуках господаря», підготовленому CASE Україна в рамках проекту “Популярна економіка: моніторинг реформ”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: caseukraine.com.ua

3. Кабмін схвалив законопроект про зміни у сфері ОСББ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interfax.com.ua/ukr/main/119203/27.09.2012>.

4. Княжеченко В.В. Реформування житлового господарства: деякі питання прискорення формування ОСББ / В.В. Княжеченко, О.І. Славута // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі: Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 436 с. – С. 26–29.

5. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко – К., ФОП Москаленко О.М., 2011. – 140 с.

6. Удовиченко Б. Напрямки реформування житлово-комунального господарства України / Богдан Удовиченко. ГО «Кияни об'єднуються». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.i.ua/user/2012313/642721/17.02.11>.

7. Укладення договорів про надання житлово-комунальних послуг як спосіб забезпечення їх належного надання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://advocatesanswers.in.ua/index.php/2012-03-11-14-51-21/647-2011-09-20-08-18-42>.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К. М. Хамраєва,
Студентка 1 курсу,
Науковий керівник: І. В. Кравець,
Кандидат економічних наук, старший. викладач кафедри
економічної теорії та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет

Розкрито суть терміну «публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку національної економіки на основі узагальнення ряду існуючих наукових підходів та розробка пропозицій щодо успішної реалізації державно-приватних проектів в Україні.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, інноваційний розвиток, інвестиційна діяльність.

Упродовж останніх років в Україні набуває актуальності питання розвитку відносин публічно-приватного партнерства (або, згідно із законодавством, державно-приватного партнерства) та його ролі у підвищенні ефективності впровадження інноваційних проектів як на національному, так і на місцевому рівнях. Про це свідчить розробка нормативно-правової бази для таких відносин. Зокрема, нещодавно було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», в якому визначено організаційно-правові засади взаємодії державних та приватних партнерів та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі. Проблемам співробітництва держави і приватного сектору присвячено праці В. Г. Варнавського, З. С. Варналія, С. Д. Данасарової, Е. Б. Корольової, В. А. Михєєва,

В. І. Якуніна та ін. В Україні розвиток партнерських відносин держави і бізнесу знаходиться на початковій стадії, зокрема не сформовано інститути та інституціональне середовище ППП, багато суперечностей виникає у фінансово-економічному механізмі його функціонування.

Публічно-приватне партнерство (ППП) – це один з шляхів забезпечення високого рівня функціонування інфраструктури та пов'язаних з нею послуг. Але партнерство не стає заміником сильного та ефективного механізму державного управління й процесу формування і прийняття рішень на місцях. У будь-якому випадку органи державної влади несуть відповідальність за надання суспільно важливих послуг у такий спосіб, що якнайкраще захищає та підтримує інтереси громади.

Різновидом публічно-приватного партнерства в Україні є державно-приватне партнерство (ДПП) – система відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) діючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та користуванні (експлуатації) такими об'єктами.

ППП є доцільним для розвитку та забезпечення нормального функціонування суспільно значущих об'єктів, експлуатація яких потребує значних бюджетних коштів. Такими об'єктами є підприємства комунальної сфери, автомобільні дороги, аеропорти, навчальні заклади та заклади охорони здоров'я та інші. Публічно-приватне партнерство може стати суттєвим кроком на шляху вирішення важливих для усього суспільства соціально-економічних проблем. Високу ефективність ППП як

форми взаємодії держави та бізнесу доведено передовим досвідом ряду країн світу. На цей час доволі активізувалися об'єктивні обставини запровадження механізмів ППП, за призначенням має стати одним з стратегічних напрямів розвитку та модернізації об'єктів ряду галузей національного господарства. Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу вчених до розвитку публічно-приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сферах. Виникнення нових підходів до технологічного процесу, зокрема питання раціоналізації використання нематеріальних активів потребує впровадження та застосування алгоритмів управління інтелектуальною власністю на підприємствах та є передумовою їхньої успішної роботи в ринкових умовах господарювання. Сумісне, публічно-приватне управління інтелектуальною власністю у стратегічно важливих для держави сферах (освіта, охорона здоров'я, національна та продовольча безпека, транспортна та соціальна інфраструктура) сприяє вдосконаленню всього процесу управління такими організаціями, що веде до отримання максимальних вигід при мінімальних витратах та ризиках.

В європейських країнах публічно-приватне партнерство розглядається як пріоритетний інструмент реалізації інноваційної політики за такими напрямками, як: стратегічне співробітництво у сферах (критично важливих для держави) соціальних інновацій і високих технологій; забезпечення зв'язку між наукою і бізнесом та трансферу технологій у ринковий обіг; підтримка суб'єктів інноваційного підприємництва, приватних інвестицій у дослідження та інновації за допомогою партнерського фінансування та розподілу ризиків між публічним і приватним партнерами.

Аналіз досвіду державно-приватного партнерства у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку (Італія, Франція, Німеччина, Австрія, Бразилія, Мексика), виявив, що активно в таких країнах застосовується така форма державно-приватного партнерства як концесія. Такі партнерства є ефективними в застосуванні інновацій в транспортній (автодороги, залізниці, аеропорти, порти, трубопровідний транспорт) і соціальній інфраструктурі (охорона здоров'я, освіта, розвага, туризм), ЖКГ (водопостачання, електропостачання, очищення води, газопостачання й ін.), в інших сферах (в'язниці, оборона, об'єкти військової сфери). При цьому лідируючі позиції займає транспортна інфраструктура, далі – соціальна інфраструктура.

Загалом, публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку галузей національного господарства має розглядатися як система відносин між державою, суб'єктами публічного права та приватним сектором економіки, при реалізації яких ресурси партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) діючих об'єктів, що потребують залучення інвестицій. Реалізація механізмів даного партнерства сприятиме концентрації матеріальних, фінансових, інформаційних ресурсів, а також науково-технічного і виробничого потенціалу державних установ і приватного бізнесу при реалізації пріоритетних інноваційних проектів і програм, де державою підтримуються функції: розробки принципів і стратегічних програм, згідно з якими здійснюються відносини бізнесу з публічною владою та суспільством у цілому; формуванні інституціонального середовища для розробки та ефективної реалізації

інноваційних проєктів на засадах публічно-приватного партнерства; управлінні публічно-приватним партнерством; розробки відповідних форм, методів і конкретних механізмів

Використання європейського досвіду ефективної державно-приватної взаємодії сприятиме застосуванню механізмів, ідеології та принципів державно-приватного партнерства щодо умов нашої держави на регіональному та місцевому рівнях. На підставі аналізу практики застосування та підтримки державно-приватного партнерства в економічно розвинених країнах з'ясовано, що кожна країна використовує свої інструменти сприяння розвитку державно-приватного партнерства. Високий рівень його застосування передбачає скоординовану діяльність урядів, органів державної і місцевої влади та приватних партнерів. Для успішної взаємодії державних органів і приватних партнерів необхідно розуміння обома сторонами важливості насамперед результату від проєкту ДПП для суспільства.

Для вирішення проблем стосовно діяльності та функціонування ППП як механізму активізації інноваційної діяльності необхідно:

- 1) аналізувати ризики запроваджених проєктів та прогнозувати ситуацію по проєктах, які мають бути запровадженими;
- 2) формалізувати процес оцінки ризиків щодо здійснення ППП;
- 3) визначити чіткі вимоги до процесу підготовки та здійснення діяльності ППП.

Список використаних джерел:

1. Бруссер П. Государственно-частное партнерство – новый механизм привлечения инвестиций / П. Бруссер // Рынок ценных бумаг. – 2007. – № 2. – С. 9 – 13.

2. Мамутов В.К. Принципы и методы правового регулирования хозяйственной деятельности / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин [и др.] // Хозяйственное право; под ред. В.К. Мамутова. – К.: Юринком Интер, 2002. – С. 32.

3. Павлюк А. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналіт. записка / А. Павлюк, Д. Ляпін; Нац. ін-т стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

4. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI (із змінами; у редакції від 02.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

5. Сімсон О. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері / О. Сімсон // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4. – С. 222–230.

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ

І. В. Чет,
студентка 1 курсу,
Науковий керівник: *О. В. Захаріна,*
кандидат економічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено особливості теоретичних аспектів управління інтелектуальною власністю.

Ключові слова: інтелектуальна власність, ринкова економіка, система управління, управління інтелектуальною власністю.

Не сировина, не робоча сила і навіть не фінанси визначають сьогодні добробут компанії. В умовах ринкової економіки основним джерелом успіху стають знання, якими володіє компанія – так званий інтелектуальний капітал, основною складовою якого є інтелектуальна власність. Інтелектуальна власність належить до нематеріальних активів, що мають управлятися подібно до будь-яких інших активів, щоб максимізувати дохідність капіталу, представленого таким активом. Інтелектуальна власність стає важливим ресурсом, і ним, як і будь-яким ресурсом, необхідно управляти. Тому формування ефективної системи управління інтелектуальною власністю є найважливішим чинником успішної діяльності підприємства.

Значний теоретичний внесок у вивчення питань управління інтелектуальною власністю зробили такі науковці як С. Поляков, Ф. Куртов, О. Нікітюк, Г. Зміївський, Т. Павленко, Л. Пижова, О. Савченко,

К. Чуксіна, В. Вірченко, О. Крупка, В. Ярмаш, К. Дмитрів та інші науковці.

Під управлінням інтелектуальною власністю розуміють діяльність, що спрямована на отримання кінцевого результату – прибутку або іншої користі через створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності у всіх галузях економіки. Сьогодні в Україні існує не зовсім досконала методика управління інтелектуальною власністю. Суттєвим недоліком наявної системи управління є те, що в ній фактично відсутній комплексний підхід до процесів інформаційного забезпечення, експертизи, надання правового захисту, економічної оцінки вартості та використання об'єктів інтелектуальної власності.

Фундаментом управління інтелектуальним капіталом є слідуючи принципи, використання яких дозволить встановити зв'язок між інтелектуальною власністю та фінансовим станом підприємства, а також визначити, яким чином управління інтелектуальною власністю забезпечить поліпшення його фінансового стану.

1. Усвідомлення ролі інтелектуальної власності. В сучасних ринкових умовах роль інтелектуальної власності є дедалі більшою та всеохоплюючою. Важко уявити собі підприємство, яке не використовує в своїй діяльності таких об'єктів права інтелектуальної власності, як торговельні марки та фірмові найменування, їхня роль, залежно від характеру виробництва, може бути як малою, так і надзвичайно високою.

2. Необхідність визначення інтелектуальної власності частиною стратегічного бізнес-планування. Успішний бізнес розпочинається з прогнозування майбутнього конкурентного продукту на майбутньому ринку. Тому від самого початку слід визначати, які саме об'єкти права необхідно створити або придбати для того, щоб

забезпечити конкурентоздатність товарів або послуг, що, відповідно, вироблятимуться чи надаватимуться за його участі.

3. Виявлення об'єктів права інтелектуальної власності. Вочевидь для різних підприємств «портфель» інтелектуальної власності буде різним. Для одних це буде фірмове найменування й, можливо, деякі прості ноу-хау. Для інших, бізнес визначатимуть комплексні технології, до складу яких входитимуть десятки, навіть сотні об'єктів права інтелектуальної власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування тощо.

4. Акумуляція інформації про конкурентну інтелектуальну власність. Важливим елементом стратегії управління інтелектуальною власністю є інформованість стосовно прав інтелектуальної власності, які могли б зробити конкурентів здатними заважати вашому бізнесові у використанні нових товарів, технологічних процесів або послуг. Мета полягає в тому, щоб установити, чи може будь-яке з прав інтелектуальної власності інших осіб перешкоджати будь-якій здійснюваній вами комерційній або дослідницькій діяльності.

5. Ідентифікація потрібної інтелектуальної власності. Життєвий цикл товару, охоплює п'ять етапів: створення вихід на ринок зростання продажів зрілість занепад. Для того щоб продовжити існування товару на ринку й збільшити прибуток, необхідно виявити можливість його вдосконалення на наступних після створення етапах за рахунок використання нових об'єктів права інтелектуальної власності. Радикальним рішенням буде створення або придбання нових об'єктів права інтелектуальної власності, що здатні забезпечити конкурентоспроможність нового товару одразу після виходу на ринок попереднього.

6. Створення або придбання прав на потрібні об'єкти права інтелектуальної власності. Після того, як виявлено об'єкти права інтелектуальної власності, необхідні для виживання та майбутнього процвітання підприємства, треба вирішити, де їх взяти. Є два шляхи для цього. Перший – створити їх власними силами або за замовленням. Другий - придбати такі об'єкти через договір уступки прав або ліцензійний договір.

7. Оцінка економічної ефективності своєї інтелектуальної власності. Оцінка вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності необхідна принаймні для досягнення таких досить важливих і чітких цілей:

- дізнатися про витрати на створення, набуття правової охорони та підтримання чинності прав на об'єкт права інтелектуальної власності;

- оцінити розмір грошових потоків, які здатні генерувати ці об'єкти при використанні їх у власному виробництві;

- визначити ціну, за якою можна продати (уступити) права на об'єкт права інтелектуальної власності або передати права користування цим об'єктом за ліцензійним договором.

8. Врахування оподаткування інтелектуальної власності. Українське законодавство дозволяє ставити прана на об'єкти права інтелектуальної власності на бухгалтерський облік підприємства. Це може привести принаймні до двох протилежних наслідків в оподаткуванні. З одного боку, постановка на бухгалтерський облік автоматично передбачає механізм амортизації об'єктів права інтелектуальної власності і тим самим зменшує на величину амортизації прибуток, що є базою для оподаткування в Україні. При цьому підприємство буцімто не віддає частини грошей у бюджет, а залишає їх у своєму розпорядженні. З іншого боку, на

величину поставлених на баланс об'єктів права інтелектуальної власності збільшуються активи підприємства, тобто виникає вартість, яка оподатковується податком на додану вартість.

9. Готовність захищати права на свою інтелектуальну власність. У недобросовісного конкурента може з'явитися спокуса порушити ваші права, тобто використати їх без вашого дозволу. Управління інтелектуальною власністю, взяте на озброєння окремим підприємством, обов'язково має передбачати правила поведінки стосовно відносин з порушниками прав та план витрат на розв'язання суперечок щодо прав інтелектуальної власності шляхом переговорів, позову до порушника прав або використання альтернативних процедур урегулювання суперечок.

10. Оцінка ефективності управління інтелектуальною власністю. Невіддільною частиною кваліфікованого управління інтелектуальною власністю є розроблення критеріїв вимірювання ефективності менеджменту.

Сьогодні в нашій країні не існує досконалої методики управління інтелектуальною власністю. Для удосконалення даної системи управління необхідна реалізація комплексу наступних заходів: розробки методики економічної оцінки вартості та використання об'єктів інтелектуальної власності, оскільки оцінка є одним з провідних принципів управління; підвищення рівня правового захисту об'єктів інтелектуальної власності; удосконалення системи обліку інтелектуальної власності; створення бази належного інформаційного забезпечення тощо.

Список використаних джерел:

1. Лазня І. В. Економічний зміст інтелектуальної власності / І. В. Лазня, В. О. Рибалкін // Економічна теорія. - 2006. - №4.
2. Кубах А. І. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. - Харків: ХНАМГ, 2008.

Наукове видання

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА
В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ:
ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА**

*Матеріали III Міжнародного науково-
практичного форуму*

27 червня 2017 року м. Житомир

У 2-х частинах
Частина 2

Формування та комп'ютерна верстка: Пугачова Н.С.

Підписано до друку 17.06.2017 р.

Умов. друк. арк. 9

Наклад 100 прим. Зам. № __.

Житомирський національний агроекологічний університет,
2017.

10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7

THIRD INTERNATIONAL CONGRESS